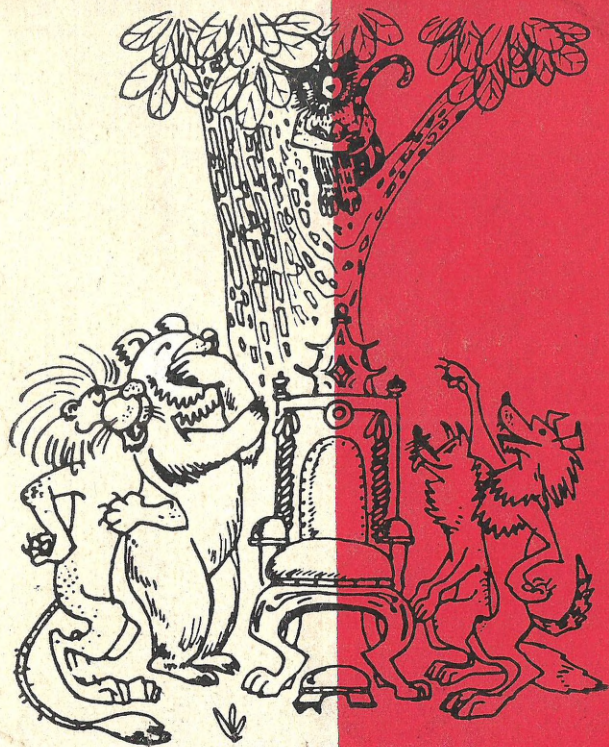

У2
Г59

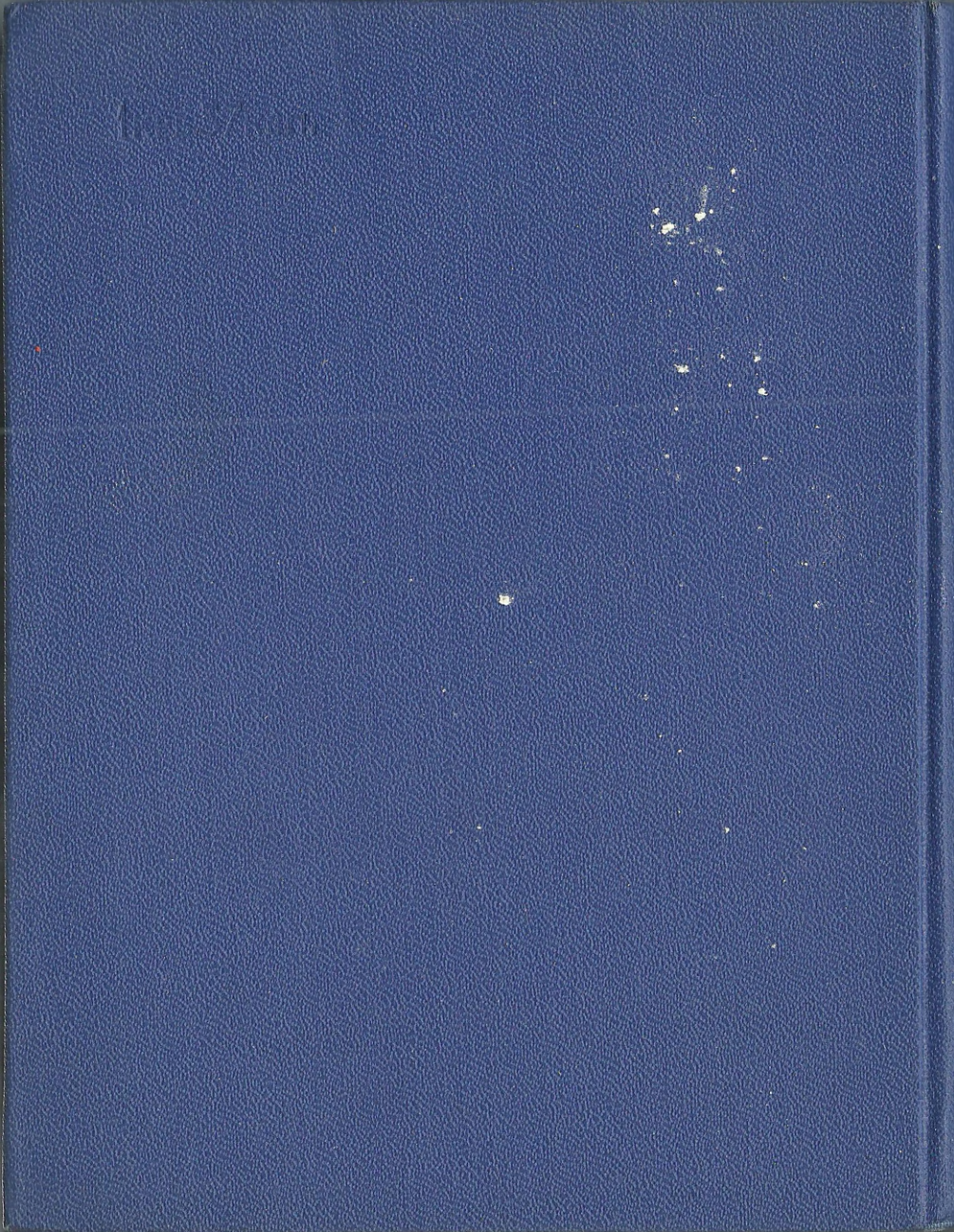
МИКИТА
ГОДОВАНЕЦЬ

« ДНІПРО »

МИКИТА
ЮДОВАНЕЦЬ

4

Видавництво
художньої
літератури
«Дніпро»
Київ—1968

МИКИТА
ГОДОВАНЕЦЬ

БАЙКИ

УДВОХ
ТОМАХ

МИКИТА
ГОДОВАНЕЦЬ

БАЙКИ

ТОМ
1

ЗАЯЧА МАТЕМАТИКА

ІЗ ДжЕРЕЛ НАРОДНОЇ МУДРОСТІ

Хто з читачів не знає найстарішого українського радянського байкаря Микиту Годованця?

Соціальна дійсність — грозіві бурі вікопомного Жовтня, заметілі громадянської війни, широкий фронт індустріалізації та колективізації, звершення довоєнних п'ятирічок, мудрість рішень з'їздів ленінської партії комуністів — ось що живило, гранило й шліфувало талант славного сатирика і бійця.

Понад тисяча творів, що вийшли з-під його пера, це справжня ріка мудрості. Початок її в джерелах фольклору, в казках і приповідках, у гострих каламбурах і прислів'ях, у піснях і думках. А далі йдуть могутні притоки світової, зокрема слов'янської байки. Гостре перо поета вславило красу пристрасного діяння народу і нещадно затаврувало всякі вади та пороки людей. З тієї ріки мудрості вийшов і звабний та життєрадісний герой — носій кращих рис народу.

Персонаж байки М. Годованця виступає то в образі веселого оповідача, то від імені загалу афористично формулює чітку мораль. Іноді він ототожнюється з читачем, який роздумує над творами і виносить свій присуд.

Автор стверджує пафос нашого життя, розвінчує його ворогів. Він непохитно стоїть на національному ґрунті. Разом з тим це — поет глибоко інтернаціональний. Його твори мають вселюдські моральні та естетичні устої. Це перш за все почуття гуманізму. У цьому суть ідейної цінності, художньої краси та життєвості

творів письменника. Саме тому вони є бойовою зброєю трудящих будь-якої національності, будь-якого народу в боротьбі зі злом та несправедливістю.

Персонажі байок Микити Годованця вихоплені з життя. Поет не тільки побачив вади, але й викрив і засудив їх. І не випадково так щиро і безпосередньо звертається автор до свого читача:

Читачу! Поклястися можу:
Картину бачив ти, на цю похожу!
А може, той... Сам брав
Гріха на душу,
Підсаджував дружка на грушу?

(«В громадському садку»)

Серце поета схвильоване і неспокійне. Він тонко розуміє місце і значення сатири в суспільному житті, вагу і покликання сатирика.

Байка «Сатира», що відкриває двотомник,— це громадське та поетичне кредо Микити Годованця. Два алегоричних образи твору — зла й перозбірлива в своїй люті Гадюка та невтомна трудівниця Бджола — своєрідне відбиття двох діаметрально протилежних точок зору на сатиру, як на зброю боротьби. Гадюка знущається з своєї співрозмовниці, дорікає, що вона жалить не всіх підряд, а «по розбору», що її жало не смертельне, а навіть лікувальне. От я,— хизується Гадюка,— «жалю усіх при всякій змозі», а ще й «укус мій смерть несе». Спокій та тверезий глузд не покидають трудівниці. Вона просто і мудро відповідає: «Крім люті й зла, і серце й розум треба мати!»

Ось на таких позиціях і стоїть байкар. Для нього байка ніколи не була пустою забавкою. У ній завжди на першому плані серце і розум, утвердження через викриття. Соціалістична дійсність давала митцеві натхнення, вела «у стан веселої сатири».

До розуміння свого покликання і своїх громадянських обов'язків письменник прийшов складними життєвими шляхами. Мало було на тих шляхах троянд, а більше терну. Була критиканська

голобля, безпідставні звинувачення та незаконні репресії. Але ніщо не похитнуло віри письменника в народ, ніщо не відірвало від улюбленої справи. Він став одним з основоположників української радянської байки, невтомним її творцем.

Микита Годованець — перший перекладач байок російського поета Дем'яна Бедного. У його художньому відтворенні читач вперше пізнав могуття таланту Езопа і Федра, Бабрія і Леонардо да Вінчі, Лессінга і Лапшамборді, Іріарте і Красіцького, Лафонтена і Флоріана. Він поєднав у своїй творчості високу поетичність античних байкарів, народність Крилова, ніжність та ліричність схвильованість Леоніда Глібова. Все це разом з високою ідейністю та політичною актуальністю дало новий художній сплав. У цьому суть новаторства Микити Годованця.

«Дехто вимагає від наших байкарів революції в байці,— говорить письменник.— На жаль, конкретно не зазначає, в чому ж саме вона повинна полягати. Революція в жанрі не може бути зроблена штучно. Тільки мудре життя, закони його можуть продиктувати її, вказавши нові шляхи і можливості».

Оцінивши внесок, що його зробили письменники минулого у скарбницю світової байки, М. Годованець наголошує на головному завданні сучасних творів цього жанру: це — «успадкування досягнень визначних попередників».

Навчаючись у церковнопарафіяльній школі, син неписьменно-го селянина полюбив народні казки та байки. Школяреві подобалось, що звірі та птахи розмовляють людською мовою і вирішують людські діла. Скоро дитяча допитливість переросла в захоплення. Пізніше учень Степашківської двокласної вчительської школи глибше знайомиться з творами Крилова, вивчає їх напам'ять та переказує рідною мовою. Працюючи учителем у селах Поділля, початкуючий поет проймається величчю Леоніда Глібова, перечитує співомовки Степана Руданського, починає наслідувати їх. Так з'являються перші віршовані загадки для дітей, дотепно заримовані анекдоти, а також ліричні та сатиричні вірші. Вони друкуються в тижневику «Маяк» (Київ), у ревельській

газеті (у Ревелі, теперішньому Талліні, майбутній байкар відбував військову службу), а потім у кам'янець-подільських періодичних виданнях. Не зайвим буде нагадати, що хрещеним батьком молодого сатирика був Остап Вишня: він першим помітив самобутній талант М. Годованця.

Твердо й остаточно став юнак на байкарську дорогу в 1920 році. Він активно друкується у вінницькій, житомирській, київській та харківській періодиці, друкує одну за одною кілька книг, бере участь у «Червоному перці», вперше створює позитивний образ незаможника.

Згодом сталася вимушена перерва в творчості. Але злигодні та пережиті важкі часи не вбили хисту, не зламали віри в народ. У ті дні поет думав про своє громадянське покликання, говорив про своє горде і непереможне бажання позначити вогнями серця життєві шляхи:

Найщасливіший буду в світі,
Якщо, трудами ширими зігріті,
Я дні свої вогнями позначу.

(«Галузка»)

Роки випробувань наче загострили сатиричну здібність і завзятя, піднесли почуття відповідальності за роботу, збудили творчу активність і снагу. Ця сила особливо заіскрилась всіма гранями після історичного XX з'їзду КПРС. Нові байки відзначаються художньою зрілістю, чіткістю ідейних позицій, глибиною філософських роздумів.

Останні його твори (і в цьому їх особливість) не мають наміру викликати сміх. Вони змушують думати, аналізувати, зважувати. У цьому сила справжньої поезії байки Микити Годованця.

* * *

У ранній творчості письменника бачимо різко розмежовані поетичні жанри. Тут ліричні вірші, гуморески-анекдоти («Баба

на вулиці», «Свище в носі»), сатира («Закохані... в гроші»), філософські узагальнення («Гримить, не мовкне в небі рев»).

В роки громадянської війни та відбудови народного господарства поет створює вірші-агітки, поезії з яскраво вираженим громадським звучанням. Та основним і визначальним жанром, якому митець присвятив усе своє життя, стає динамічна і гостросюжетна байка.

До літературної праці майбутній письменник звернувся чотирнадцятирічним хлопцем (народився 26 вересня 1893 р. в с. Вікнині на Вінниччині). Нелегкий це був труд для сільського хлопчини, що не мав ні доброго порадника, ні компетентного читача-друга.

Я — син нужденного села.
Зелений сад, обдерта стріха —
То мій притулок і утіха:
Природа вчителем була...
Один, безпомічний, без сил,
Тинявсь, самотній, в сумі, в горі,
Мов човен у безмежнім морі,
Що опиявся без вітрил,—

сумував молодий поет.

Отже, не дивно, що публікації в журналі «Маяк», які припадають на 1913—1914 роки, мають учнівський характер. У них ще немає соціальних узагальнень, чітких політичних настанов, закликів до боротьби за справедливість. Та то й не дивно. Молодий поет тільки-но самовизначався, самотужки доходив до розуміння суспільних зрушень. Важливе інше — вчитель з периферії, щирий пропагандист рідної літератури, він не збився на буржуазно-націоналістичні та декадентсько-занепадницькі манівці. Знання народного життя, нужди та горя породжувало вірші-роздуми, а не пустотливо-споглядальні дзеньки-бреньки. Замилування рідною природою, розуміння її чар («Вербі») зближує початківця з молодим Павлом Тичиною. Радісне сприйняття життя («Жайворонок») нагадує творчі пошуки юного Максима Рильського. Критичне ставлення до дійсності та віра в майбутнє («Не

посвяткує тьма») ріднить перші поезії вчителя-подолянина з творчим дерзанням Василя Блакитного.

Ці риси поетичного обдарування молодого автора та розуміння ним суспільних явищ чітко проглядають у ліричній поезії «І сонця блиск, й блакить небес...» та в перших сатирах. Поет усвідомлював, що найгіршим ворогом українського народу був цар і його оточення — шовіністи, чорносотенці, погромники, ретрогради. Малюючи образ розгніваного на людей Зевеса, автор мав на увазі Миколу II та всіх отих святопомазаників божих і кидав їм своє грізне запитання: «Боги святі, чого від нас вам треба?»

Ще більш сатирично загострений вірш «Закохані у... гроші», в якому поет викривав політичне бльознірство, націонал-зрадництво.

Великим іспитом на політичну зрілість були для письменника роки революції та громадянської війни. Наприкінці 1917 року поет демобілізувався з армії, прибув у Київ і поринув у вир життя. Він працює і вчиться на підготовчих курсах до університету, закінчує кооперативні курси, виступає в пресі з фейлетонами та нарисами. Як інструктор-практикант культосвітнього відділу Всеукраїнської спілки споживчої кооперації (нагадаємо, що в «Дніпросоюзі» працювали в той час поет Павло Тичина та композитор Кирило Стеценко) дістає призначення на Поділля. Він об'їздив Вінниччину, Тульчинщину і зупинився на постійну роботу в Кам'янці-Подільському.

Спілкування з людьми, безпосередня участь у вирішенні справ, розуміння, що революція несе свободу та щастя трудовому народові, полонить, хвилює і радує молодого поета. Він кличе служити трудовому люду, любити свій край, боротись і захищати його своїм життям.

Народу рідному — усе!
На жертвовник святого діла
Нехай з нас кожен принесе
Огонь душі і силу тіла.

Найкращим жертвуючи всім,
Народу рідному своєму
Важким-тяжким трудом своїм
Щасливу доленьку скуємо.
І наш нещасний, бідний край,
Окрадений, стемнілий вкрай,
Неначе травень, процвіте,
І люд, покривджений од віку,
Себе відчує чоловіком
І слави нам вінок сплете,—

писав він у вірші «Народу рідному — усе!».

У складній політичній обстановці, коли Петлюра продавав Україну Антанті та білополякам; коли лютував денкіїнський терор і білогвардійці вели боротьбу за повернення старого царського режиму; коли всілякі батьки-отамани глумилися з народу, нищили все святе; коли буржуазна література проповідувала анархізм та крайній егоїзм; коли націоналістична агітація отруювала розум і совість народу,— Микита Годованець вистояв, не дав себе облутати тенетами зневіри. Він ставив чіткий водорозділ між контрреволюцією та революцією, між батьками-отаманами та гнобленими трударями. Поет вірив у розквіт рідного краю та людської особистості. Він розумів, що новий, воскреслий Україні ніхто і ніщо не зуміє перетнути вільний шлях у майбутнє,

У своїх творах письменник закликав до творчої праці, до захисту революційних здобутків та відбудови народного господарства. Він писав:

Перед тобою вільний шлях буття:
Ставай до праці в світлій кузні щастя!
Тяжким трудом тобі удасться
Скувать нове життя!..

(«До рідного народу»)

На цих і ряді інших поезій («Коли матуся занудьгує», наприклад) лежить відбиток часу. Подекуди трапляється надмірне захоплення показним і поверховим. Інколи пристрасть бере верх

над тверезим розумом. Та не в цьому суть тодішніх творів. Усі вади їх перекриває тверда віра в народ, в його невчерпні сили, в його неминучу перемогу. Саме це дасть змогу поетові пізніше сказати про свою безмежну відданість партії комуністів, про своє захоплення робітничим класом, про свою віру в провідну зорю соціалістичної Москви.

1920 року, вчителюючи в Голоскові, Микита Годованець починає писати байки. Згадуючи ті часи, байкар у ще не опублікованих спомивах пише:

«З встановленням Радянської влади Кам'янецький повітпартком вирішив видавати для села журнал «Сільська біднота». Мені довелося бути і редактором, і секретарем цього видання. А далі за велінням політвідділу 41-ї стрілецької дивізії Червоної Армії для видавництва «Червона Галичина» я перекладаю Дем'яна Бедного. Тоді й виходить збірка «Д. Бедний. Байки і вірші».

Знайомство з творами Бедного було для мене щасливим. Він напутьив на вірну дорогу літературної і політичної діяльності. Завдяки йому я знайшов путь байкарську, став вірним слугою більшовицької партії і рідного народу».

Початок творчості Микити Годованця в новому жанрі поклала байка «Голуб і Лелека» (1920). Написана вона в класичному стилі, з додержанням усіх правил віршування. Визначальним у ній є тема любові до Батьківщини. Поета вабить не тихе, безжурне, золоте (так його рекламувала націоналістична еміграція) закордоння, а свій, хай зруйнований, ще без достатку, рідний край. Заблуканому Лелеці, що безжурно розповідає про теплінь чужини, веселощі пташині, з іронією говорить Голуб:

— Тоді ж чому
Ти кинув ту країну,
Розхвалений той рай,
І повернувся на Україну?

У відповідь чуються слова:

— Бо це — мій рідний край!

Революційною дійсністю нав'яні й дальші байки: «Соловейко та Свиня», «Максим і Павло» («Образливий Максим») та інші. Поет бачив і розумів, що революція відкрила двері всім трудящим до щасливого і світлого життя. Та не всі це усвідомлювали. Дехто очікував, вагався, визирав із своїх «мишачих нір», надіявся ще на якесь чудо. Ні,— категорично говорив своїми творами Микита Годованець,— старому немає вороття! Найбільше чудо — то революційна весна, то сонячні дні, що «б'ють у серце» і не дають спокою. Він, як і Павло Тичина, але в іншому жанрі, співає хвалу Красі Нового Дня.

Вчитаймося в рядки твору «Соловейко та Свиня». Чари весни заповнили серце співучої пташки. Лине й лине її натхненний спів. Це драгує Свиню. Вона лежить у калюжі і злостиво дорікає:

— Ти стараєшся дарма,
Бо господаря нема,—
Він сьогодні у млині
Меле дерть мені...

Та у відповідь лунають щиросерді і вражаючі слова:

— Дні майбутні в серце б'ють
І заснути не дають...
Але що нам говорити?
— Тож чому?
— Бо ти — свиня!
Світ для тебе — дерть, корито,
Не краса нового дня!

У довоєнний період творчість Микити Годованця живлять два джерела. Одне — це спадщина класиків і друге — народна творчість. Разом з тим він вперто шукав свого голосу. Тоді з'являються: «Ворота», «Ягня», «Василики» (1921), «Осот», «Сава» (1922), «Хміль і Кабачиння», «Кручений Панич і Лозина» (1923), «Фагот і Рояль» (1925), «Слова і Діла» (1926) та інші, які й зараз автор включає до своїх видань.

Пробує свої сили письменник і у віршах-агітках, гуморесках та байках-фейлетонах. Кількісно ці твори переважали над байками, але значно поступалися їм художнім рівнем.

У той час М. Годованець дуже близько стояв до життя села. Він учительє та організує у себе на батьківщині педагогічну школу. Як член земельної комісії ділить між бідняками і середняками одібрану в поміщиків та куркулів землю. Як лектор комітету незможних селян, як організатор сільськогосподарського кооперативу вникає у всі деталі громадського й особистого життя трударів. Все, чим тоді жило українське радянське селянство, знаходить своє відображення у його творах.

1924 року М. Годованець переходить на журналістську роботу. У періодичній пресі та в окремих збірках друкуються тоді гуморески: «Ходіте, люди, до сельбуду», «Ходіть сельраду обирати — не доведеться чуба драти», «Дідька лисого з'їси, як гною нивці не даси», «Поклони богові не жар, а дбай про ранній пар», «Незможницька вигода» і т. д.

Агітаційні вірші, гуморески та фейлетони М. Годованця стають в одив ряд з гуморесками Остапа Вишні («Вишневі усмішки сільські»), з творами В. Ярошенка (збірки «Що й до чого», «Через решето»), кращими байками С. Пилипенка («Рівність»). Образ незможника з твору «Незможник Клима» ніс на собі заряд великої людської любові. Читач, як і автор, уболіває за долю героя, співчуває йому.

То був час поетичного самовизначення байкаря, період його творчого шукання. Життя ставить нові вимоги. Микита Годованець з кінця двадцятих років повністю віддається байці. З'являються твори про класову боротьбу та організацію народного господарства на соціалістичних засадах. Виходять збірки: «Парася на парастасі» (1929), «Будяки» (1930), «Трактор і Рало» (1931). Завершальним етапом творчості того періоду стає збірка «Байки» (1932).

У чому ж якійся відмінність цих творів від попередніх? Найперше в їхніх ідейних спрямуваннях та художньо-естетичній

красі. Поет створює узагальнені образи, розробляє суспільно-політичні проблеми.

Байкар викриває бюрократів, розтратників та пристосуванців («Будяки», «Парася на парастасі»), картає міщан, обивателів та кар'єристів («Хміль та Лозина», «Босій Героним»), зриває маску з невір та хлопиків, з тих, що живуть «прогнилим ідеалом» і виношують свої маячні плани відродження монархізму («Не нашої породи», «Сичі», «Коло різниці»), закликає до пильності («Гадюка і Півник», «Ласочка»). Письменника цікавить становлення характеру радянської людини, її душевна краса, формування естетичних та етичних уподобань, почуття дружби та товариськості («Хома», «Фагот і Рояль», «Бритва»).

У нових творах помітний підвищений інтерес до людської особистості, до щирості, до високої людяності. Характерною щодо цього була байка «Піджак». Зміст її простий. Хвалькуватий суїд виявився верхоглядом. Йому підсунули добротний, але перелицьований піджак. З того часу обманутий втратив почуття довіри до всього. Він бере під підозру не тільки речі, а й людей. Він «безсоромно копавсь у душевній глибині: перелицьований чи ні?»

Твір торкається людських взаємин, побудованих на довір'ї, картає чорну підозрілість. Актуальність цієї проблеми засвідчили тридцять років, коли підозри та наклепи стали неабияким суспільним лихом.

Та цінність твору не тільки у значимості високолюдяної ідеї, але перш за все в її художньому трактуванні. Читачеві подобається лаконізм вислову, прозорість думки, безпосередність та невимушеність діалога.

Байка «Піджак» не поодинокий приклад майстерності автора, мова якого стає гнучкою, образною, соковитою. Зникають діалектні та жаргонні нашарування. Не формальною, а органічною частиною писань стає фольклор. Мораль, як правило, влучна, дотепна.

У творі «Перебудова» автор викриває базіку та хапугу і лако-нічною мораллю різко таврує носіїв цих рис.

Нам погляди старі отруюють буття,
Я — за нове і за стремління чисті,
За творчий рух, за помисли вогнисті,
Що роблять радісним життя!
Топчу в душі старе,
Що у полон бере...
За мною всі! В нову дорогу рвусь!
Пе-
ре-
бу-
до-
ву-
юсь!

Базіка мовив правду щиру:
Перебудовує
собі
квартиру.

Байки М. Годованця користувалися великим успіхом. Але все ж треба сказати, що успіх цей завдячував не так майстерності виконання, як актуальності тематики. Це розуміє і сам автор. Він цілком справедливо вважає довоєнну творчість «підготовчим класом у школі байкарської праці». Тому не дивно, що ціла низка байок має подвійні дати. Зберігаючи тему та сюжетну канву, митець удосконалював художню якість творів, відшлифонував їх.

* * *

XX з'їзд КПРС та його рішення надихнули письменника на дальшу творчість, відкрили нові тематичні горизонти, розкрили творчу фантазію. Поет з новими силами та ще з більшою любов'ю взявся до своєї справи, до вирішення тих завдань, що їх поставила перед народом Комуністична партія Радянського Союзу.

У цей, другий період своєї творчості М. Годованець створює

і видає одну за одною п'ятнадцять книжок байок — оригінальних і написаних за мотивами байкарів минулого. Серед них великий інтерес викликають збірки «Байки» (1957), «Осел на хаті» (1958), «Байки» (1960), «Заяча математика» (1961), «Байки» і «Вужі під яслами» (1963), «Ріка мудрості» (1964), «Веселий Педант» (1965), «Конвалії і Лопухи» (1966), «Байки за Леонардо да Вінчі, Федром, Бабрієм», «Афоризми сатирика» та «Талановита тріска» (1967). Твори письменника перекладаються російською, білоруською мовами.

У післявоєнний період талант М. Годованця по-справжньому зріс і змужнів. Псет ніби переживає другу молодість. У його творах багато завзяття та гостроти, молодечого запалу та енергії, пристрасного та емоційного вторгнення в життя. Він працює і як літературознавець, виступає в періодиці зі статтями з проблем сатиричної творчості та жанрових особливостей байки.

Сьогоднішні твори письменника приваблюють глибиною думки, тонкою спостережливістю, різноманітністю сюжетних ходів, багатим арсеналом художніх засобів, широким діапазоном інтонаційних та ритмомелодійних ключів.

Значно розширився тематичний горизонт його творчості. Поет торкається питань патріотизму та комуністичного ставлення до громадського добра. Він славить натхненну працю, яка стала джерелом естетичної насолоди, розкриває душевну красу, велич серця й почуттів простого трудівника. Усе це робиться на фоні контрастного співставлення, порівняння того високого і чистого, що є в нашому житті, і того низького та підлого, що дісталось у спадщину від минулого. Автор змальовує типові сатиричні образи, які мають неабияке суспільно-викривальне значення. Він зриває маску з бюрократів та «вельмож», розвінчує пристосуванців та хапуг, виводить на чисту воду шахраїв та окозамилувачів, головотяпів і затискувачів критики. Викриваючи і бичуючи виможливого жениха, Орла та Сойку-свашку, Павлика та його дружка — злодійкуватого Омелька Черевка, безхвосту Лисицю та грізного володаря Лева, нахабного Трезора та його покровителя,

Осла-хориста, всевладного Слона, слизотного Слимущу та сотні інших негативних типів, автор виступає на захист людської гідності, веде боротьбу за чесність та прямоту у стосунках, за взаємне довір'я та щире повагу до людини.

У байці «Смерть не жде» проявилась велика сила гуманізму М. Годованця, його вболівання за долю простої людини. Це виступ проти байдужості, черствості душі, блюзнірства. У співчутливо спокійному діалозі не алегоричних, а конкретно визначених персонажів розповідається про гірку, трагічну долю новатора виробництва Грицька Омельченка. Він був гордістю народу. Але трапилось нещастя — «якось біда прикинулася в ногу». Потрібна допомога. Але... але «чекали... наказу! А смерть не жде...» Людину втрачено, а на цвинтарі — і каяття, і злива похвал.

Та твір вабить не тільки відтворенням трагічного факту і навіть не строгою реалістичною манерою письма, а войовничим, сповненим громадської пристрасті фіналом-мораллю:

Палючий жаль на тих бере,
Хто на могилі рот дере,
А на живого без наказу
По-доброму не гляне й разу.

Ось у чому сила людинолюбства, войовничості М. Годованця. Він не допускає компромісів, викликає активну протидію антигромадським явищам.

Така ж категоричність лежить в основі тих байок, які заселені звірами, птахами, тваринами. У кожному з негативних образів читач пізнає живі прототипи бюрократів, чинуш. Не тільки пізнає, але й сповнюється огидою, гнівом, протестує проти них.

Суспільне значення цих писань у дошкульності обстрілу негативних явищ, у прагненні викликати осуд їх. Саме тому про один і той же факт пишеться кілька творів. Автор вимогливий і винахідливий у їх побудові, у доборі типажу, у змалюванні портретних деталей, у формулюванні моралі.

Великий цикл присвячено моральним та етичним темам («Вимогливий жених», «Невдале сватання», «З великої любові», «Освідчення», «Сорока і Одуд», «Дятел і Сорока», «Розмова про щастя», «Краса і Ковбаса»). У цьому циклі порушуються тотожні питання. Але віде не знайдемо штампів, повторів, набридлого моралізаторства.

Це ж саме можна сказати й про інші тематичні цикли, що викривають безбатченків, космополітів, міщан. І знову ж таки автор щоразу знаходить щось свіже, оригінальне. Огідою й презирством він плямує усіх тих, кому ніщо не до вподоби, хто все ладен ганьбити («Ослиця в квітнику»), всіх тих, що «в криниці наших світлих днів... глибини не бачать», хто відзначається пишатістю і душевною пустотою («Гава на цямрині»).

Байки М. Годованця характеризуються чітко осмисленим та реалістично відтвореним позитивним ідеалом. У творах «Військовий Чобіт», «На пасіці», «Бойовий Кінь», «Мундир і Чересло» та інших читач знайде щиру любов і шану до наших сучасників, скромних трударів, що прикрашали, відстоювали і сьогодні звеличують рідний край. Клятвою звучать слова:

Будуючи життя нове,
Б'ючись за щастя світове,
Нам не забудь бійців
За Батьківщину милу —
І тих, хто ще живе,
І тих, хто склав кістки в могилу.

(«Військовий Чобіт»)

Зображуючи вірність своїм громадянським обов'язкам, автор розкриває силу патріотичних почуттів радянської людини. Високою пристрасністю відзначається твір «Лелека і Ворона». Читача хвилює діяльність устремлєнь і поглядів Лелеки, його таке зрозуміле усім почуття, коли «щось в груди стукта таємниче і рідний край до себе кличе». Враження від цього образу посилюється влучною антитезою — відтворенням обмеженості та бай-

дужості Ворони. Вона порпається в смітті, живиться червою і купається в багні. Їй зовсім чужі високі ідеали. Її задовольняє сите міщанське животіння.

Животворний радянський патріотизм прославлено в байках «Журилися на межі», «З ковбаскою багатою і з гострою лопа-тою», «Іван на прогулянці» та в ряді інших.

Протягом багатьох літ Микита Годованець успішно працює над використанням класичної спадщини. До двотомника ввійшли твори, написані на мотиви східного фольклору («Сіяч», «Буй-воли»), за індійськими казками («Ведмідь і Гадюка») та притчею індійського поета Сур'яканта Тріпатхі Ніралі («Слон і Потік»), за бірманською казкою («Тигр і Жаби») та сучасним фольклором («Невпопад»), за твором Салтикова-Щедріна («Кротик на сонечку»), а також на сюжети уславлених байкарів світу.

Окремої уваги заслуговує опрацювання старогрецьких анекдотів, зібраних в цікавій книзі «Веселий Педант». Скільки в ній винахідливості, тонкого відчуття слова!

Плідно працював М. Годованець над художнім перевираженням та філософським переосмисленням текстів Езопа, Бабрія, Федра, Леонардо да Вінчі.

Праця над класичними сюжетами має цілеві настанови. У «Післяслові автора» до книги «Ріка мудрості» пишеться:

«У своїй праці я використовував у різний спосіб сюжети, мас-ки і мотиви Езопових байок, спрямовуючи свої байки проти вад людської вдачі, пороків суспільного життя, проти сучасних забобів тощо.

Завдання своє бачив я в творчому переосмисленні фольклор-ної спадщини, у використанні гострої зброї сатири для боротьби проти залишків старого і потворного, що неминуче має зникнути в нашому соціалістичному, новому суспільстві».

Ще точніше ця думка висловлена у пролозі до книги. Про байки Езопа і свою працю автор сказав:

Езоп їх вигадав і ввів у моду,
А я їх вдруге народив

І духом рідним збагатив.
Подарував коханому народу,
Щоб він у праці, в боротьбі
За людське щастя, за свободу
Мав на озброєнні собі.

Ці точні та правдиві слова стосуються не тільки сюжетів Езопа, але й Леонардо да Вінчі, Федра, Бабрія.

У чому ж заслуга українського байкаря? Найперше в тому, що він з ідейних позицій нашого часу зумів по-справжньому оцінити, воскресити і дати нове життя забутим та напівзабутим творам і авторам.

Мало хто на Україні знав про поетичну спадщину безсмертного Леонардо. Знали і захоплювались його живописом, пам'ятниками скульптури та архітектури, відкриттями в галузі астрономії, механіки, математики. Але високомистецькі байки його відкрив для блага народу саме М. Годованець. Він зумів відтворити їх поетичну чарівність та надати їм політичної злободенності.

Ось байка «Погіршливий Клен».

Мов дивну музику на звучній лютні,
Клен слухав похвалу не раз:
— Наш любий велетню могутній!
Таких, признайся, мало серед нас! —
Клен випинає груди:
— Навкруг дерева зріжте, люди!
Всяк мною милуватись буде! —
Пилкар прохання вдоволів,
Дерева всі навколо повалив.
Сердитий Буревій якось-то розгулявся —
Клен велетень, мов яворок, зламався.

Як вагомо сказано і про лакуз-шапкувальників, і про гордовите зазнайство й самовпевненість, і про те, що відрив від народу, від того оточення, яке породило й виростило тебе, несе неминучу смерть.

Те ж саме з байками Езопа. Вони були відомі українському

читачеві, але не в такому майстерному опрацюванні. Це добре показав Ю. Петров у своїй книзі «Байкар Микита Годованець» (К., «Радянський письменник», 1963), порівнюючи твори Езопа, що їх переробили Крилов, Глібов та український радянський поет. У них тонкий психологічний малюнок, прозорий підтекст, соковита українська мова, багатобарвна інтонація, різноманітна строфічна будова.

Зі сторінок Годованцевих збірок щедро струмує невіддільно щирий гумор, народна мудрість, життєва філософія. Своєрідність поетичного стилю, влучність та дохідливість, вміння говорити просто, дошкульно та емоційно надають байкам особливої краси.

Твори М. Годованця не переплутаєш з творами інших авторів. Поет весь у полоні своїх образів, у колі своїх тем, проблем та сюжетів. Вони вихоплені з нашої дійсності, продиктовані проблемами часу. Байкар твердо стоїть на позиціях соціалістичного реалізму, до кінця вірний принципам ленінської партійності радянського мистецтва. Саме це дає йому змогу одверто говорити із самим собою та своїми побратимами — літераторами.

Друг зрадив? Горе б'є?

Не плач!

У тебе є

Читач!

Покривдив критик дуже?

Забудеться, мій друже,

Погасне з часом кривди жар...

До негіді утратив осоружність?

Втекла відвага, віра, мужність?

Уже ти не байкар.

(«Байкар»)

На цьому стояв і стоїть Микита Годованець.

Іван ДУЗЬ

СМІХ
НА СЛУЖБІ

САТИРА

Бджола з Гадюкою розмову завели.
Гадюка так знущалася з Бджоли:
— Твоє жало — і сміх і горе!
Кусаєш ти не всіх, а по розбору,
А вкусиш — спухне, та й усе.
От я: укус мій смерть несе!
Жалю усіх при всякій змозі,
Кого зустріну на дорозі...—
Бджола
Відповіла:
— Слід знати:
Крім люті й зла,
І серце й розум треба мати!

Коли жалом сатира коле
І в ній отрути й злості досить є,
А розуму і серця не стає,
То з неї нам добра не бачити ніколи.

1959

СМІХ НА СЛУЖБІ

Любов пообіцявши й дружбу,
Митець привабив Сміх на службу.
Та зблідлий Сміх за тиждень поверта,
Мов скривджена смертельно сирота,
Нудьгою очі світяться, сумні:
— Не до душі робота ця мені:

В одну годинку

На рот приладили сурдинку¹,
Чекай вказівки — смійсь а чи не смійсь,
Повище взяв, то б'ють за недогоду:
«Не вмієш, — кажуть, — ти сміятись для народу!»

Утратив волю я, всього там бійсь,

Де й ділась гострота і сила,

І дзвінкість джерелом не біла.

Я став нудним орлом

З поламаним крилом.

Найболючіш: кому раніше

Я серце лікував і тишив,

У кого мав любов і славу,

Хто шанував мене весь вік, —

В очах у них читав невіру і зневагу...

Так я урізав поли, втік.

Наш Сміх — слуга, і друг, і син народу —
Шанує над усе і дзвінкість, і свободу.

1958

□

¹ Сурдинка — пристрій, що його при потребі скрипаль накладає на струнну підставку, щоб приглушити звук скрипки.

ХРІН І МОРКВА

З горбоду овоч принесли у хату —
Веселу Моркву й Хрін сумний.
— Чого б то, — каже Морква, — сумувати?
Над усіма ти будеш старшувати,
Ти поміж нами головний,
Тебе усі боялись досі:
На лоб аж піт впаде рясний,
Як свердликом закрутиш в носі.
— Ех, Морковко! Сумую недарма:
Гризе мене печаль німа! —
Хрін одмовляє сумовито, —
Щоб я не бив у ніс сердито,
Підлив смачних майстри
(Хитренькі, обережні, лихо їх бери!)
До хрону цукру додають
І ллють
Туди
Води.

Сатирики! Цю чарку п'ю до вас:
Із хрону негодящий квас!
Хай з хрону вашого, ще більш ніж досі,
Рясний б'є піт і свердлом крутить в носі!

1957

ВЕЧІРНЯ ПРИГОДА

Пізенько вечірком, як плакали хмаринки
І на шляху розливсь калюжний став,
До милої вдови Маринки
Друг давній, Гриць, у гості завітав.
В путі спізнав лиху пригоду —
Упав у каламутну воду.
Івась — Маринчин одинак —
Від подиву заклика:
— Ха-ха! Замазався в баюрі!
Казала ж ти — не любиш замазурів? —
Регочучи сказав,
На дядька пальцем показав.
А мати — луц! З одного маху,
Не хотючи скарала бідолаху,
Бо пальчик тільки трісь:
— Від цього разу
В рукав тихенько смійсь,
А пальцем не показуй!

Сказав би я вдові:
— Який то, в біса, сміх у рукаві!

1961

Віслюк завиграшки везе гарбу полови.

Коня зустрів:

З натуги згорбився, змокрів,

Насилечку переставляє ноги.

— Чи ба?! — Віслюк хвалився.—

Я гору волочу

І навіть не кречу,

А ти весь піною облився,

Сопеш як, неборак,

Повзеш, мов рак.

Хіба поклажа та

Важкезна дуже?

Що в тебе там? —

Пита

Віслюк байдуже.

Кінь каже: — Золото, мій друже!

Хваливсь Іван Іванів,

Що настругав романів,

Що праця та йому легка.

А їх вага яка?

Як та поклажа Віслюка!

1955

ПОШТИВЕ ПОРОСЯ

Телятко й Порося по вулиці блукали,
Розваги всякої шукали.

Аж ось серед калюжі
Лежать два Кабани,
Такі поважні дуже.

Телятко стало проти них:

— Ха-ха! Дивись, черевані які!

Вухаті,
Рилаті,
Гладкі!

Оце ті дипломовані? Прославлені такі?

Залізли здуру
В гидку баюру,
У грязь по вуха...

Ще й до хліва
Вам нанесуть, бува,
Із гряззю все лихе!

Піди-но добре різкою почухай

Та вижени з калюжі на сухе! —

А Поросятко: — Боже борони!

Вони
У нас шановні Кабани!
У них
Під склом
Диплом!

Сказати правду, часто бачу
Таку поштивість поросячу.

ХОРИСТА

У лісі новина потішила громаду:
Там буде хор, як в селах та містах!
Нудне смертельно діло самота —
У співах ні ладу́, ні складу:
Те свище, те нявчить,
Той тьохкає, той верещить,
Та в кущику нудливо кука,
Там хтось гуде собі баском...
Це слухать — чиста мука!
Тепер співають, як вчить наука:
Під паличку, ладком!
...І сталось.
Зелені ожили ліси:
Зійшлися звірі, птахи позлітались,
Ладнаються співають в чотири голоси.
— Дивись, Осел стає в бази!
Адже хориста він ніякий,
Про це вам скаже всякий.
— Він нам все діло зіпсує! —
Обурена Сорока стиха голос подає.
Лисиця їй: — Мовчи, дурна!
У нього є записка від Слона!

Записка — пхе! —
Папірчик і чорнило,
А бий тебе лихе,
Яка у ній буває сила!

1957

Прип'явши до хвоста корові сосунка,
Омелько Черевко з базару вів корову.

Мале теля усю дорогу

У мами клянчить молока.

— Ат, одчепись! — одрізала зла мати.—

Голодна я весь день, де молока узяти?

Он бачиш — просо? Ми до нього йдем.

Попастись забредем...—

Корова знала звичку Черевкову —

Живитись без труда, на дурняка:

Пустив у спаш корову,

А сам приліг, пославши піджака.

Аж сторож виріс за плечима:

— Це що ж? У тебе совість є?

Так нищити своє?! —

Омелько кліпає злодійськими очима:

— Це... не моє.

— Ну, не «моє», так «наше»!

Сказать би, це не паша,

Майбутня каша!

— Воно-то, звісно, каша, та не наша,

Бо я в колгоспі не стою,

А тільки в цім селі жию.

У нас такі жуки —

Омельки Черевики —

Подекуди ще й досі є:

Все міряють на «ваше» і «моє».

СОЛОВЕЙ У ПРИЙМАХ

Поету, мрійнику, що народивсь в гаю,
Натхненному співцеві Солов'ю
Любов до Курочки з сусіднього села
У груди заповзла.

В гарячій серці, почуттями повнім,
Цвітуть ясні, привабливі світи,
А Курочка, у захваті любовнім,
Зове в курник у прийми перейти...
— Не раджу! — каже Шпак. — Переборі!

Зови її сюди на ніжні явори!
Не варто, навіть для любові,
Мінять життя у радісній діброві,
Де в сяйві місячним тріпочуть дерева,
Де кожна травонька і пахне, і співа.
Ти жити взаперті не звик,
Як будеш там співати і літати? —
Та Соловей мов глузд утратив:
В курник!

В курник!

В курник!..

І в першу ніч, неначе на просторі,
Співець дзвенів про небо і про зорі,
Про радощі життя, про сонячні надії;
На другу ніч — в задусі, взаперті —
Пісні були уже не ті:

Де дзвінкість, запал, мрії молодії?
На третю ніч, на диво,
Чудові трелі забував,
Щось заїкався тріпотливо

І раптом, писнувши, з жердини впавав...
А Курочка й журитися не хоче,

Дженджуриться, сокоче:
— Я думала — талант він невмирущий
І вічний радості співець,
А він... мов нетямущий
Сіренький горобець!

Ожив би Соловей — ніколи на віку
Він не шукав би щастя... в курнику.

1957

СІЯЧ

Східний фольклор

На полі люди сіяли пшеницю,
А Мавпа здалеку дивилася на них:
— Невігласи вони!
Тим зерном лиш годують птицю.
Я покажу їм... Гляньте, молодці!..—
Посіяла по полю камінці.

Дурні діла посіють мудраки —
Їх виполоть потрібні нам роки.

1962

ОСЕЛ ІЗ ДЗВОНΙΚОМ

Здравши голову, ждучи собі хвали,
Осел із поля йде з Биками,
Биків розштовхує боками,
Немов ходив у плузі він, а не Воли:
— Ану, дорогу дайте, круторогі!
Хіба не знаєте, уми убогі:
Кому дано дзвінок носить,
Той мусить спереду ходить! —
Осел,
Не шкодувавши ніг,
Вперед побіг,
І перший до ясел
Прибіг,
І став з того кінця,
Де більш січня.

Скажіть: дурний Осел?
Ге-ге, таких є досить:
Охоче дзвоник носить,
Щоб не до праці першим бути — до ясел!

1956

КСЕНЬКА

Прибігла з вулиці маленька Ксенька,
До Мама горнеться, аж труситься усенька,
І слова вимовить не може за слізьми:

— Знов хлопчики глузують між людьми!

Знов, Мамо, випікають очі,

На весь куток гудуть, немов хрущі,

Що я в дитинстві на печі

Спросоння заблудила серед ночі.

Коли було,

А й досі хоч не йди із хати!

— Ох, доню, заспокойсь! — говорить Мати. —

Прости їм зло!

Як хлопчиків побачу,

То я їм розтлумачу!

Чи ж нарікати на дівчу?

Дорослі є, які

Такі

Охочі

За давнину

Дурну

Колоти очі,

Гасити в серці радість життьову!

1953

ВЕДМЕЖІ ТАНЦІ

Блукав Ведмідь в ліску,
Шукав дупла, куди б засунуть лапу,
Дістать смачненького медку.
Аж гульк — Мисливець. Дать би драпу
І зникнути в густих чагарниках,
Так, бач, рушничка в нього у руках.
Щоб ворог в лоб не здумав бити,
Ведмідь береться зустріч солодити:
Танцює гопки й вихилясом,
Реве, немов бугайчик, басом,
То бекає, як те ягнятко часом...
Упрів. Вклонивсь, кмітлива голова,
І шасть в кущі, де хаща лісова...
— Ой насмішив мене! —
Сорока в вітті скаче.—
Утанцювався на дурне!
Таж то опудало! Хіба ти не добачив?! —
Ведмідь спинивсь, подумав хвилю-дві
І гірко посміхнувсь, простягся на траві.

Трапляється... буває часом...
Частує доля злом:
І бекаєш, і ходиш вихилясом,
Опудалу дурному б'єш чолом.

1958

ТРУТЕНЬ-ГОЛОВАЧ

У час найбільшого узятку
Якесь лихе вхопило матку.
— Що діяти? Загинем від безладку!
Без матки нам хоч плач! —
Тривожно Бджоли загули робочі.
Сказав їм Трутень-головач:
— У вас, я бачу, мокрі очі?
Беруся я за матку!
Не будете в накладку! —
Три довгих дні,
Три темні ночі
Щось мудрував, аж вилізали очі,
І, врешті, на стіні
З'явився план:
Кому летить на лан,
Кому виховувати дітку;
Для кожної бджоли
Години й дні розписані були
На весь робочий час улітку...
Та ось ревізувать прийшли,
І результат був препоганий:
У вулику на всій стіні
Премудрі плани,
А меду — аніні!

Воно, бува, і голова здорова,
Але біда, що... паперова.

1959

— Ей, Моме! — через пліт гука Сусіда.—
 Ти чув? От чудеса!
 З морської піни народилась Афродіта,
 Нечувана краса!
 Всі жіночки аж лопають з досади:
 У дівчини ніякогісінької вади.
 — Це як, без вад? — гукає Мом сердито.—
 У нас так повелось:
 Нове побачать щось,
 То очі витріщать, одне аби хвалити.
 Ось я туди піду
 І сотню вад знайду! —
 Того ще не було, щоб Мом та не зганьбив,
 Чи похвалив кого, чи добре щось зробив.
 А насміятися? А язиком плескати?
 Погане щось шукати
 Чи тінь на кого навести?..
 На березі морським, у сляві сонця-світла
 Стоїть, всміхається богиня краси,
 Мов квітонька розквітла.
 Жіноча ліпотá — що краще є в житті!
 Юрба чудується,
 Юрба хвилюється,
 Юрба співає славу красоті...
 Аж Мом пригнався злоязичний,

□

¹ Афродіта — за міфологією стародавніх греків, богиня жіночої краси, що народилася з морської піни.

² Мом — бог лихослів'я й глузування. Луснув од злості, що не міг знайти у Афродіти ніякої вади.

Немов перекупка в Одесі на товчку,
Він церемонитись незвичний,—
Зевеса огляда дочку,
Мов іграшку яку,
А не красуню божу.
Як не чіплявсь, а вади
Знайти не може.
І на очах громади
Мом луснув із досади.

Ей, Моми, Моми наших днів!
Вас хлібом не годуй —
У нас шукать би вади.
Глядіть, дурні,
Ще луснете з досади!

1962

ХМІЛЬ І КАБАЧИННЯ

Хміль буйну вдачу мав,
Ненавидів і бур'яни, і тіль,
Очима всевіт обіймав,
Душею рвався у височінь.
А серце радісне, привітне
Не може бути самотнє.
— Іди поглянь на обрії ясні! —
Хміль Кабачиння звав на тичку.—
Зусилля, друже, невеличке —
Зазнаєш щастя у височині! —
А друг: — О, що ти, що ти?
Боюся відірватись від землі.
Мені страшні твої висоти,
Там всякі небезпеки злі...—
Не зрадив Хміль наш звичку:
Боровся, ріс, тягнувся на тичку.
Зелений і рясний,
Все вище, вище вився;
Веселий, сонячний, ясний,
Широкий світ йому відкрився...

О друзі дорогі, великі і малі!
Візьміть у Хмеля звичку золоту:
Не відриваючись від матері землі,
Душею й головою рвіть ся в висоту!

1923

ЦВІРКУН

Не спить Цвіркун веселий ночі
(Ще, знати, щастя в нього є!),
Добродій Кум доручення дає:

— Шануєм твій талант співочий.

Візьми мандат преславний хор створить,
Щоб світ почав про тебе говорить;
Пройдись садком, полями і лісами,
Поодбирай достойних, з голосами...—
І заходивсь Цвіркун збирать співців:

З ким пив, з ким їв,
З ким ночував у ріці,
Зібрав у хор скоріще.
Ще май не відшумів —
Хор заспівав, що вмів.

Добродій Кум співцем не уродився,
А й той у відчаї за голову схопився:

— Дарма мандат тобі довірив я!

Чому б не взять Зозулю, Солов'я?

— Пхе! «Видатних»!

Мої співці вартніш від них.

Бо ті старих пісень співають,

Що їх весь світ

Вже знає сотні літ,

Мої ж нове щось витівають,

Та ще й таке, скажу, нове,

Що декого хапає за живе.

Чужі нас чули птахи перелітні,

Так обіцяли лаври нам всесвітні.

— Чужі? До нас таких арбітрів не веди,

До нас з піснями цими не ходи...
Давай мандат сюди!

Хотіли Цвіркуни щось дивне нам співати,
Так віником народ їх випровадив з хати.

1963

НАСТІННА ТАРІЛЬ

Цяцькована, мов панна молоденька,
Таріль гордилась: — Люблять всі мене!

Я на стіні вишу давненько

І чую лиш одне:

«Гарненька!» —

Їй Лампочка: — Воно, нівроку,
Ти гарна... з одного лиш боку!

1965

ЗАЯЧА МАТЕМАТИКА

Піймався Вовк, як кажуть, на гарячім:

Чотири задушив вівці.

Стоїть в суді. Питаються Судці:

— Навіщо чотирьох поклав на смертну лаву,

Коли тобі одна належить по праву?

— О судді дорогі! Не вірте ви очам,

А вірте ви, що свідки скажуть вам! —

Аж Заєць тут, ногами чеберяє,

До чого й що воно — не розбирає.

Судці: — Скажи, правдивий Скакунець,

Скількох ти бачиш тут овець?

— Я в математиці, признатись, не знавець,

Та бачиться мені: лежать чотири тушки.—

Сказав сіряк і нашорошив вушки.

— Ні! — гримнув Вовк.— Ти з ліку збивсь,

Бо зроду косоокий,

В очах двоїться. Глянь-но з цього боку

І ще раз полічи. Гляди, не помились.

Я знаю: ти колись

По математиці мав завжди двійку! —

І Вовк зробив над Зайцем стійку.

У Зайця жижки затряслись:

— Я... ббачу... ддві...

— Як дві? — лютує Вовк.— На старість років

У тебе розуму ні крихти в голові!

Ти глянь-но з інших боків.

Ось перед мене стань. Та не тремти!

У математиці життя будь мудрий ти! —

І стоячи у Вовка під зубами:

— О-о-одна, ей-бо, одна! —

Шепнув поблідлими губами

І скулив вушка.—
Одна і та дурна,
Малесенька, як мушка... ·
— Чого ти, Зайчику, поблід? — пита Сусідка.
— Та... був случай: позвали в суд за свідка,
І математику, на старість літ, складав;
Там Вовк таку складну задачу дав,—
Насилу відгадав.

1959

БОРОДАВКА

— Чом Жаба ця так задається дуже?
Надулася, мов статуя жива,
Задрала ніс і з сестрами не дружить.
— Не бачиш? Виросла бородавка нова!

1934

В ГРОМАДСЬКОМУ САДКУ

Дорогою йдучи, мов друзі, в ногу,
Я з Павликом веселу вів розмову.

Правдиве хлопчєня, порядне!

Аж дивимось: в громадському садку
Ліз Павликів дружок на грушу на струнку,

Мабуть, побачив щось принадне:

Жадобою світились очки.

Мале — дурне:

Підлізе і сповзне, підлізе і сповзне;
Штанці тріщать, сорочечка в шматочки,

А він не плаче,

Грушки вгорі смачнєнькі бачить.

Тут Павлик мій в галоп.

А я його за руку: — Стоп!

Не смій в чужий садок ходити!

— Та треба ж друга підсадити?!

— Не смій! Бо діло це дурне!

— Учора ж він підсаджував мене!

Читачу! Поклястися можу:

Картину бачив ти, на цю похожу.

А може, той... Сам брав

Гріха на душу,

Підсаджував дружка на грушу?

1956

ЯК ВОНИ ВОЛА ДІЛИЛИ

Лев, Вовк, Ведмідь, Лисиця

Зійшлись волом ділитися.

— Діли! — Ведмедю каже Лев. — Діли!

У нас ти правдолюб. Твій фах — воли.

— І поділю! — реве Ведмідь мудрячий. —

По чверті кожному, чого ще краще? —

Та Лева план такий не вдоволив:

— Не те!.. А як би Вовк ділив?

— Шматок найбільший, найсмачніший
Тобі, бо ти найдужчий, найславніший.

А стегна ці пісенькі —

Мені й Кумі миленькій...

— Геть Вовка! Геть! Ні правди, ні ума!

Що скаже дорога Кума? —

Кума володарю чолом:

— Отак поділимось волом:

Задок візьму собі,

А решту, царю наш, тобі!.. —

Лев посміхнувся, вола понюхав

І дорогу Куму

Під шийкою почухав:

— Хай! Бути по сьому!

Ти не піддобрюйся, не хвали,

А по-лисичому діли!

Тебе тоді охоче будуть слухать,

Під шийкою ласкаво чухать.

ВИМОГЛИВИЙ ЖЕНИХ

Орел покликав Сойку до гнізда
Прохать у свашки милої поради:
— До краю вже самотність заїда,
А з нареченими не вмію дати ради,—
Боюсь нажить біду:

Ті — гарбуза під носа тичуть,

Ті — залицяються і кличуть,

Ті — нависом по сліду йдуть...

У тебе там нема дівчаток ладних?

— О, чом нема? Знайду!

Тепер дівчат порядних,

Що заміж їм пора іти,

Хоч гать гати!

Папуга, скажемо. Такої не знайти:

Барвиста, вдягнена по закордонній моді,

І брівки вищіпа, і чубчик завива;

Так дзвінко іноді викрикує слова...

Окраса буде у твоїй господі.

Та... хіба є: па думці жарти, смішки,

Смачненькі зернята, горішки.

Та й це біда ще не одна:

Вона,

Мов пень, дурна!

— Така... не до душі мені.

А ще хто в тебе на приміті?

Щоб у моїй височині

Не соромно з'явиться в світі.

— Тоді... бери Сороку.

Красуня, як поглянеш збоку!

Вона

Усі новини зна.

І господиня чарівна.
У парубків за неї битва.
А розум? Іскра! Бритва!
І серцем пристрасним кипить,
Всім правду в вічі каже,
Неправді не стерпить
І підлості не вважить.
А словом критики, колючим, як жало,
Коли побачить зло,
Разить в чоло
Кого б то не було...—
Орел скипів, мов на вогні:
— Ні-ні!
Не по мені
Сорока!
Така дружина — вічна заморока...
Прошу тебе як друга:
Хай краще вже... Папуга!

Є в нас Орли, обачні женихи:
Беруть собі Папуг шукати серцю втіхи,
Лише б не чути слів колючих про гріхи
Та про свої огріхи.

МІШОК

Мішок з клеймом: «Село — Столиця»
Лежав порожній між Мішками.
Згадавши щось, почав хвалитися:
— Гей, тіштеся, що лежу між вами!
Недовго в світі я прожив,
А честь яку вже заслужив!
На виставці була мені така увага:
На стенді слави й шани я стояв
І, груди вип'явши, з усмішкою зневаги
Ось на таких, як ви, нікчеми, позирав.
— За що ж тебе так славили й вітали? —
Гуртом Мішки спитали.
— За що? Бо з написом червоне знаменó
Схилялось гордо наді мною:
В мені було пшеничне золото-зерно,
Відзначене медаллю золотою!

Такі Мішки плескати люблять,
Що їх, мовляв, і славлять, і голублять.
А за які діла?
Яка заслуга в них була?
Возили напоказ в столицю
Чужі труди, чужу пшеницю.

1959

ЛИСИЦЯ БЕЗ ХВОСТА

До Лева грізного, сумна, мов сирота,
Припленталась Лисиця без хвоста:
— Володарю! Клянусь: відкину ноги,
Як не дістану в тебе допомоги:
Як жити без хвоста? —

Лев не спитав,
Коли, за віщо, хто її знеславив,
Такої цінності й краси позбавив?

Безхвосту пожалів,
Хвоста вчепити їй звелів.
В Куми є свашка-любка, Ведмедиця,—
Знов порядкує над курми Лисиця.

Щоночі кури дуже щось кричали,
Та... кажуть, так, аби лиш не мовчали.

Що діялось — попробуй доведи,
Коли лисичий хвіст, щоб не було біди,
Ретельно заміта сліди.

Хоч дехто витівки лисичі примічав,
Але мовчав,—

Хай буде шито-крито.
(Чиєю владою хвоста пришито?)

Безхвостих чублено, скажу до слова,

В Езопа, Лафонтена і Крилова,
А результат? Аніякого результата!

Лисиця, з ласки Лева-тата,
Вправлялася, нахабна і хвостата...

Мораль у нас не та:
Слід чубить тих, хто їй чіпля хвоста!

ОРЕЛ

Орел з захмарної вершини
(Відомо, де живуть Орли!)
Злетів дізнатись, як жили
Його пташини.
Зраділи птахи, сльози на очах:
— Ти наші дні осяяв!
До ніг тобі схиляєм
І радість серця і печаль...
Та в грішних мешканців землі
Такі ж земні, на жаль,
І радості й жалі:
Одне пищить — ситніш було б поїсти,
Той скаржиться — гнітить нужда,
В того турбот, що ніколи й присісти,
В четвертого нема порядного гнізда...—
Орел зневажливо спинив на слові:
— Ах! Ах!
Які ви дріб'язкові!
У мене теж поганий дах:
Коли за комір не тече,
То сонечко пече,
Та я не скаржусь вам на долю
І не прошу зарадити мені!..—
Те чувши, птахи — фурр по полю
І причаїлись в бур'яні:
— А ми надіялись, дурні...
Чого нам від Орла чекати,
Коли в самого драна хата?!

1956

РЕМОНТ НА ХОДУ

Пригріло Сонечко: — Добридень на поріг!
З Весною ми з'явилися гостювати.
Готові нас стрівати?
Ми восени дамо пшенички на пиріг! —
Дзвенять веселі Жайвори вгорі.
Погнали трактори у степ плугатарі...
Іван Іванович — начальник ідеальний:
Ретельний і діяльний,
Не снідавши, біжить, гука з порога:
— Шофере, до руля!
Зове дорога
На села, на поля! —
Спішить начальник якомога,
Ждуть допомоги на селі...
Завмер он трактор на ріллі:
Під ним Хома уклався на лопатки,
Мабуть, справляє неполадки;
Не жаль йому ні сил, ні спини
Для рідної машини.
— Ударити в газетний дзвін,
Щоб всі були такі, як він!..—
І рушив далі в синь ясну,—
Там ждуть на допомогу керівну.

Іван Іванович попав у точку:
Хомі до речі похвала така,—
Під трактором у холодочку
Хома справляв старанно... хрпача.

СПИСОК НА ПРЕМІЇ

Сенсація у двір — не чули звик-віків:
На премії складать звеліли списки...
Щоб одібрать найкращих співаків,
Зібралися з дворів, лісів, садків,
Гармидерують, не закриють писки.
— Ану ви, припиніте крик! —
Гукнув, наїжившись, Індик.—
На перший номер ставте Півня!
На другий — Солов'я! Він Півню рівня.
— Зозулю! — хтось гука.
Вписать усяк свого вмовляє:
Той — Ластівку, та Союку виставляє,
А те кричить: — Шпака! Шпака! —
Хотіли ставить крапку,
Так піднесла Синичка лапку:
— Забули Жайвора, відмінного співця!
Без нього список — пісня без кінця!
— Ні, ні! Не можемо, не можемо! —
Крилом Індик черкнув.—
Співець він гожий,
Не раз про це я чув,
Але... коли співа — високо залітає,
Верхи засміливо хватає,
Нестриманий дзвінкий язик...
Хто знає, що в душі його витає?!

І не вписали. Не схотів Індик.

1965

РІКА

Зібралася в Ріку брудна вода повіддя.
Збурунилась Ріка,
Бурлива і стрімка,
Вируючи, несла бур'ян, сміття і віття;
Пливають дуби, як трупи, без снаги,
Коріння з течії стирчить, мов руки;
Корова в бистрині реве з розпуки;
Вода безсилі струже береги...
Та ось стекли весняних вод потоки.
Лежить Ріка,
Утихшена,
Слабка,
Мов злодійка, яку скрутили роки;
Лукаві хвильки грають з берегами,
Зрадливі усмішки на тьмяному лиці,
Мов не були недавно ворогами;
Крізь воду видно камінці,
Гуля по хвилях пір'я...
Ріка благає ласки, ніжності, довір'я.

Хто зрадив раз,— удруге зрадить мусить;
Хто раз топив, кусав, мов лютий звір,—
Візьми йому повір:
Як змоги набере — утопить чи укусить.

1964

ПРИЯТЕЛЬ ГРАК

На тракторі, що дужчого немає,
Юхим одвічну цілину ламає.
Грак черв'яка шукав на зораній землі,
Глузливо докоряв з ріллі:
— Ореш до сьомого, як кажуть, поту,
А про хвалу і думати не смій!
Хто схвалить отаку роботу —
Там грудя в тебе, там вибій...
Я чув, як на вербі
Ворони глузували,
Погане щось тобі
Пророкували...
Як приятель кажу:
Чи не праві вони?
Виводь-но за межу
Свій трактор з борозни!

Є отакі дядьки-пророки:
Ти тягнеш плуг — вони стовбичать збоку
І домагаються порою,
Щоб вивести тебе із строю.

1959

РАТИЦЯ

— Так це, голубко, ти нам чиниш шкоду?
Тепер я виведу тебе на чисту воду! —

Ведмідь загріб Лисичку жваву
І поволік до Лева на розправу:

— Ось, Лево, корінь зла —
Сьогодні ратицю несла!

Знайшлася ратиця — знайдем вола...

— Так, так, мої ви любі! —

Промовив Лев, облизуючи губи

(А з бороди волова кров текла).—

Сьогодні я устиг наїстись і напитись,

Приходьте завтра, будете судитись.—

По царській доброті Лисицю обласкав

І по хвості жартливо поплескав

(А й справді: чом тих не ласкати,

Хто любить нам смачних волів таскати?).

Ведмеда ласкою також не обминув:

Так проти шерсті потягнув,

Що правдолюб галопом дременує:

— Нехай їй біс! Не буду зроду

Виводити Лисиць на чисту воду!

Нема там чистої води,

Де наверху такий сидить,

Що ніби судить,

Насправді... воду... каламутить.

Не бійсь, Ведмедику-добродію!

На чистій на воді

Є місце злодію

Й поганому судді.

КРУЧЕНИЙ ПАНИЧ І ЛОЗИНА

При сяйві місячним в чудовім квітнику
Панич розмову вів палку,
Солодку і п'янку,
Мов чарівне вино:
— Лозинько! Давно
У мене серце в'яне,
Терпіти далі сил не стане:
Я з давніх літ
Тебе люблю над цілий світ,
А ти... Взаємності не бачу...
О-ох! —
І сльози полились гарячі,
Великі, як горох.
А сам, хитрун, все ближче підступає
І вусиком за стан Лозиньку хапає: —
Хай вічне щастя неземне
Засвітить нам, як сонце весняне!..—
Лозини серце — віск м'який.
Палкі слова — приваблива отрута.
Весна, мов дивний чарівник який,
Уміє накладати на ніжне серце пута,
До Хмелю прихилять Лозини стан стрункий:
Любов їй сонечком сія...
А в Панича мета своя:
Ухопився
За Лозину,
В добру пору
Без упину
Вгору-вгору
Він повивсь,

На Лозину
Й не дививсь.

Такий Панич, брудну ховаючи мету,
Співає про любов, про вірність, красоту,
Мов соловей, слова солодкі свище,
Аж поки міцно пустить коренище,—
Тоді він топче почуття святі,
Лише б підлізти вище
Хоч на один щабель в житті.

1923

ОСВІДЧЕННЯ

К о м а р (*салютуючи шаблюю*)

— О Мушечко! Горить у грудях кров!
Подай мені любові руку!

М у х а (*з докором, кокетуючи*)

— Коли говорять про любов,
Нащо показувать шаблюку?!

1959

ПАПЕРОВИЙ ЗМІЙ

Змій, паперовий Змій у висоті літав.
Підстрибував, на вітрі хизувався,
Хвостом строкатим вихвалявся, хитав,
Раднісінький: на висоту забрався!

— Дивуйтеся на вдачу на мою —
Я вище всіх стою!

Захочу — осідлаю злючу хмару,
Захочу — громовицею у лоб ударю! —
Плигнув угору, вниз, заціпивши уста,
Над дубом пролетів,
Пожартувать хотів,
А капосна гілляка
Урвала
ганчір'яного

хвоста.

Змій осідлаць збирався хмару-злюку,—
Упав на шлях в пилюку.

Не втримався на висоті,
Бо весь талант його — в хвості.

1960

ВЕДМІДЬ

Ведмідь знайшов картину:
Змальовано ялину,
І на гіллі,
Залитім світлом,
В горішки граються, мов діти,
Дві білочки малі.
У матері на серці радість грає;
На милих діток гордо позирає —
На вищу втіху на землі...
Лісів тайгових житель,
Ведмідь — вимогливий цінитель,
І голову схилив,
І очі мружить:
— Не те... Не так... Не дуже...
І хто таке схвалив?
Така робота не преславить!
Тут треба дещицю підправить.—
Хапає пензель. За хвилину
Звірків нема. Сів вулик на ялину;
Погасли радісні сонця,
Померкли задуми митця.
Ведмедю праця та здалась похвальна:—
Поправочка моя прегеніальна!

Чекає горе декого з митців!
Ведмедя я у Лева бачив:
Переговори вів,
Щоб Лев його редактором призначив!

1955

НОВИЙ РЕПЕРТУАР

Весною Соловей з'явився у гаю.
Радіють птахи Солов'ю:
— Чого здобувсь в науці?
Чи збагативсь на штуці? —
А Соловейко їм: — Пощо питать?!
Всім стане — старшим і малечі.
Пісні не муляють нам плечі...—
Почав гість щебетать,
Світ дивувати силою живою...
Крутнув Сич головою:
— Співає добре наш співець.
Пісні звучать і владно, і принадно
(Сич — критик, видатний знавець,
Вмів говорить глибоко і докладно).
Але... одне
Збентежило мене:
Коли співає,
Він рота дуже розкриває...
— Ах, чули! Дух старий в тобі живе!
Сказав би щось розумне і нове!

1956

НА СВЯТІ ЛІСОВІМ

Сьогодні свято лісове.
Угнулися столи від страв і трунків,
Дорогоцінних подарунків.
Зійшлись, хто в лісі темному живе.
Наїлись, напилися,
До діла узялися.
Музики грають туш,
Всі плещуть, як годиться;
Дарунки роздає Лисиця:
— Найперше — Леву пару тлустих туш;
Пахучий сіна віз
Додому Слон повіз...
— Та що це за порядок згубний? —
Ведмідь шепоче правдолюбний. —
Торік, позаторік
Із свята тушки Лев волік,
А Слон — сінце пахуче... —

В о в к

— Ех, мовчи вже лучче!
Не бачиш, хто в нас верховодить?
Лисиця годить!

Л и с и ц я

— Та як же не годить,
Навшпиньки не ходить?
Вони —
Слони!

1964

СОЛОВЕЙ У ВІДСТАВЦІ

Забравшись в кухню заднім ходом,

Шептала Качка новину

Одну:

— Індичко! Вчора Соловей перед народом

Когось чорнив: «В нас верховода єсть,

Якому ніпочому совість-честь,

Який лиш зна кормушки та коритця,

А про громадське не кортить журиться;

Обгородивсь — кругом рідня,

Гулянки в них щодня,

Таких за вуха та до діла!..» —

Індичка блідла, то жовтіла.

— Індиче, гей? Вставай, ану! —

Мерщій метнулась до покою.—

Послухай новину!..—

На ранок з чуткою такою

Літа Сорока по садку:

— Скреку-скреку!

Дізналася від Качки я:

Вже є наказ на Солов'я:

«Постарівся, погано дзвонить,

Забув, де вступ, а де зачин,

Вже починає полутонить...

Пора, пора на відпочин!»

Мерзотники у папірці казенні

Ховати люблять задуми мерзенні.

ЯБЛУНЯ

Ів. Ів. Майжу

Сосна, що поруч Яблуні росла край саду,

Питає Яблуню крислату:

— Чи зустрічався хто тобі в житті,

Про кого бережеш чуття святі? —

Сказала Яблуня: — Сусідко мила!

Охоче я скажу,

Про кого спогади у серці бережу,

Які я все життя любила:

Нехай благословенна буде та рука

Садівника,

Яка

Мене, зелену дичку, нащепила!

Якщо мої плоди, медові та іскристі,

Цінуються людьми, як перли чисті;

Якщо народові даю користь яку —

Вся честь тому садівнику!

Навчителю! Це ти

Мене підтримав, юнака,

Коли схибулась кладочка хитка,

Щоб я не впав із висоти

В бурхливу воду;

Ти показав стежки, якими йти

Служить народу.

1956

ЗЕЛЕНИЙ ОСЕЛ

В торговиці хваливсь Осел Зелений:

— Як б'ються покупці за мене!

Ціна мені щораз росте...

— А в мене, бач, не те.—

Сказав Осел-сусіда.— Зранку тут стою,

А й не питають про ціну мою...—

На обрії з'явилися хмари чорні,

Вітрець подув з-за гір.

Осел моторний

На хмари кидає тривожний зір.

— Тривожишся? — пита Осел звичайний.

— Ох, не питай! В нас задум тайний:

Я — крашений. Як дощик лупоне,—

Ніхто не візьме і дарма мене.

В нас є... Ну, не осли, а люди:

Його покрасять — він ціни набуде,

А потім ночі й дні

Остерігатись буде —

Не впасти б у ціні.

1964

Попереду Бугай, поважний і достойний,
 Іде, лишаючи важкі сліди.
 За ним, на відстані пристойній,
 Солідно в ряд, також із череди,
 Баран Рогатий,
 Козел Беркатий,
 Віслюк Вухатий.
 Бугай іде без всяких дум
 Та раз по разу: гумм та гумм.
 — Блаженствує! — шепнув Баран сусіду.—
 Поспіває після обіду.
 — Ой, пі! У мене інша думка:
 Неспроста він щось гумка.—
 Сказав Козел, мастак жартувати,
 Над Віслюком покепкувати.—
 Вразить він хоче білий світ
 І сонце повернуть із Заходу на Схід...—
 Віслюк це чує — круть з дороги,
 До череди жме ноги.
 — Ура! — волає він.—
 Музик сюди! Та бийте в дзвін!
 Мерщій оголосить народу:
 Вже сонце піде з Заходу до Сходу! —
 Сміється череда собі під ніс:
 — Якби цю новину та не Віслюк припіс!

Якщо у вас є новина яка,—
 Не шліть, будь ласка, через Віслюка!

КОНВАЛІЯ ТА ЛОПУХ

— Води! Води хоча б краплину!
Води, бо від жаги загину! —
Конвалія квилить з-під Лопуха.—
Не хочете гріха —
Хлюпніте дощику, хмарини!..—
На землю злива пролилась —
А й крапля квітці не прийшлась:
Над нею висів злий Лопух —
Всю воду випив, клятий дух.

Бува, неправда правді в уші свище:
Конвалія — внизу, Лопух — повисше.

1964

КОТЯЧА ДЕПЕША

У двох Мишей скучна пора.
Як нічого робить, — працюють язиками.
Взяли на зуб знайомого Щура:
— У склепі діло мав з книжками —
Видзвонював голодними кишками,
Стирчав лиш хвіст та вуха,
А зараз, бач, який мазуха!?
То був худяк, не вартий слова,
А зараз як розцвів:
Гладкий і шерсть шовкова...
— Хіба не знаєш — подругу завів!
Вона на керівній посаді —
Працює в дитсадку на складі.
І хоч пайки дитячі тоншають щодня,
Так товщають Щури. Щоніч гульня... —
Аж зверху каже Мишам Кіт
(Він в дитсадку мав ласку):
— Вам Щур передавав привіт.
Потрапив з подругою в пастку,
Попрямували на той світ.
Він радив щасно жить-гуляти,
Та на чуже роти не роззявляти... —
Шугнули Миші у гніздо своє:
— Чи бач? Яку депешу Мишам подає?
А молочко... чиє...
Він п'є?

1966

НЕБЕЗПЕЧНА РОЗМОВА

Сич з Горобцем якось-то на дозвіллі
Розмову завели, немов при важнім ділі:

Чому усі живуть своїм зразком —
Ті вилітають вдень, ті — пізнім вечорком?

Сказав Горобчик з похвальбою:

— Люблю, як світить сонечко ясне,
Над світом розкида проміння весняне!
Я б день на ніч не поміняв з тобою...—

Сич відповів: — Найкращий час

Для нас,

Як ніч укритє землю темною габою:

Промчуся між гіллями,

Хапаю жертву садову;

Орлом літаю над полями,

Шукаю жайвора, мишву.

Радію, що живу,

І славлю ніч.

А сонце для Сичів — то зайва річ.

До того ж чув я: є на сонці плями...

— Чшшш! — Горобчик шикнув в кулачок,

Аж посірів, аж підігнулись ноги.—

Спитає хтось, про що були розмови,

Гляди мені — мовчок! —

Горобчик пурхнув в кучу хмизу на городі

І з гемонським Сичем відтоді

І говорити годі.

1960

ШАКАЛ

Радісінський Шакал в ущелині гуляє,
Немов огазіі шукає.

— Чому радієш так? —

Пита глузуючи Їжак.

— Хіба не знаєш? Лев одкинув ноги.

Така нікчема то була!

Немов огню, мене боявсь. Ёй-богу.

Зайду, бувало, — просить до стола.

І годував, і папував,

Солодкими словами частував.

Годив, як ненька любій доні.

Коли б не я, — не втримався б на троні!

— Чекай! — Їжак на теє відповів. —

А хто ж трусивсь, як Лев ревів?

— Та я трусився, нічого брехати.

Але ж тоді... було... холоднувало?!

Живий — то лижуть п'яти,

Дрижать, навколішки стають, —

Помер — кленуть завзято

І грязь за комір ллють.

1965

КРОТИК НА СОНЕЧКУ

За М. Є. Салтиковим-Щедріним

Уперше Кротик вибрався з нори.
На сонечку розлігсь і — лапки догори.
— Як гарно тут! Як весело, як мило!
Як любо в світі білому бува!
Ласкаво вітер обвіва,
Тепло усе заповонило.
Тепер шляху назад в нору мені нема...
— Синочку мій! Твій батько й мати
Не кидали ніколи батьківської хати...
— Там, ненько, сморід, сировість, пітьма.
Я, гарне бачивши, з поганим не змирюся,
Назад в нору не повернуся,
Бо смороду й темряви не люблю.
Во ім'я щастя, радостей яскравих,
Во ім'я сонця теплого, вітрів і слави
Я й найріднішому на ніготь не стерплю!
Ізвідавши нові життя красоти,
Супроти негіді завсіди буду проти!

Дай, Кротик, тебе обняти вдячно:
Сам проти негіді весь вік стояв безлячно.

1960

ЛЮБОВ
ДО РІДНОГО-
МОГУТНЄ ДИВО

ГАВА НА ЦЯМРИНІ

Попивши на жарі водиці
З глибокої криниці,
Що в ній не видно дна,
Ішли гуртом прохожі люди
І гомоніли: — Ох вода смачна!
Немов напій цілющий, живить груди!
А глибина в ній, глибина! —
Почула Гава те, сидівши на вербі,
Дай, думає, в криницю подивлюся
Та, може, і собі
Води нап'юся!..
— Гай-гай, слизькоязикі брехуни:
Не бачу глибини!

В криниці наших світлих днів
Чужацькі Гави глибини не бачать
І захлинаються в брехні,
На всесвіт дико крячуть:
— В криниці тій — ніякий не напій.
Вже краще в нас в калюжі лісовій!

1960

ГОЛУБ І ЛЕЛЕКА

Якось-то навесні,
Коли настали теплі дні,
Лелека з вирію прилинув
На дорозі гніздо своє,
Що восени покинув
(В житті усяко є!).
Домашній Голуб запитав:
— Де, друже, був?
Що чув?
— До вирію літав.
Злякався — вітер в уші свище,
Із півночі повіяв холодище,
За ним повзе страшна зима...
А в вирію... Зими нема,
Природа стрінула привітом:
Там вічне літо!..—
А Голуб з посміхом йому:
— Тоді ж чому
Ти кинув ту країну,
Розхвалений той рай,
І повернувся на Україну?
— Бо це — мій рідний край!

Любов до рідного — могутнє диво!
Нехай живеш на чужині щасливо,
А туга гірко в серце б'є:
Зове Вітчизна й путь далека,
І ти летиш, як з вирію Лелека
В гніздо своє.

1920

Андрій Стерня
 Приніс від кума цуценя.
 Пес виплекався такий
 Страшний та сторожкий,
 Слугує, не втиха...
 Аж ось війна лиха.
 Прорвались вороги страшні рікою,
 Все знищують безжальною рукою.
 Піднявся Андрій і став до бою:
 Закрити ворогу шляхи собою.
 Аж на добу четверту-п'яту
 Кривавий ворог вліз у хату.
 Сірко на службу ворогові став:
 Як гав, так гав,
 На хвильку, клятий, не приляже.
 Андрієва Сусідка каже:
 — Ти ворогові служиш?
 Та це ж ганьба, а ти й не тужиш?
 — Зате хлебчу
 Помії досхочу,
 А ніг, як ти, не волочу! —
 Стара вхопилася за дрюка:
 — Ах, зрадник! Ах, падлюка!
 Себе продавши чужині,
 Ти радиш те зробишь мені?
 Хай сто раз гірше буду жити,
 А не піду я ворогу служити!

1923

ВАСИЛИК

В один погожий день
Василик Чередник
Безслідно зник.

Шукали хлопця — не знайшли ніде.

Матуся плаче, батенько лютує:

— Деся чоботи в дорозі пошматує! —

Аж ось у двір дитина люба,

А батько — хап його за чуба:

— Ага! Я так і знав.

Взуття до цурки доконав?

— Ні, таточку! — син каже сміючись. —

Я був дурний колись,

А зараз в мене сам повчись:

Бува, хто їде по дорозі —

Я вже на возі.

Гарненько примощуся ззаду,

Під'їду й калача з торбини вкраду.

Глянь: чоботи цілісінькі в торбині,

Нові, немов з крамниці нині!

Василики у нас не вивелися й досі —

Нахабні, спритні, ловкачі!

Так пробиваються по життєвій дорозі

На нашім возі,

Ще й крадуть наші калачі.

1921

ВЕДМІДЬ І БДЖОЛИ

В садку, під гаєм, край села,
Чудова пасіка була.
Ведмідь не може пити-їсти:
Ой, як би в пасіку залізити?
Не так, щоб способом нападним
Там стати повновладним,
А так, щоб мед спожить
І поговору не нажить.
Ведмідь страхи в душі долає,
На пасіку чвалає:
— Здоровенькі були!
(Тривожно бджоли загули).
Цікавлюсь знати,
Як ваша Мати?
Як милі Трутні?
Не кривдять вас ті Мурахи паскудні?
Я проти них вам хочу допомгти
І працю вашу зберегти...—
Тут Бджоли за турботу склали дяку:
Ведмедю добре втерли маку,—
Немов посолений крутивсь...
Утік і не простивсь.

Колонізатори на Заході і Сході
Личкуються по найновішій моді:
Солодкі на словах, за спиною — обух,
Напоготові ярма злотні носять.
Але пароди геть од себе просять:
За словом приязним звіриний чують дух.

БЛАГОДУШНИЙ КРІЛЬ

Хвалився Зайцю Кріль у шалині:

— Ох, братику, була мені

Пригода,

Застукала в степу негода,

Я — під копицю сіна, там — вовки,

Зробили лігвище собі в копиці.

Стара поранена Вовчиця

Зализує боки:

«Прийшов для мене час голодний.

Клену насильство, сльози, кров,

Плакаю в серці радість і любов,

Стою за мир, добробут, лад народний...» —

Кріль переказує, аж рве на грудях пух,

Розтаяв серцем, слабодух:

— Убий — не вірю, що Вовки

Непроторенні хижакі!

З а с ц ь

— І ти словам повірив «дружба» і «любов»?

Забув, як жерла м'ясо, проливала кров?

Чекай-но, бік у неї заросте,

Тоді нам заспіва не те!

Для хижаків у нас є вила

(Ще й немалі!).

Не хижакі турбують нас — Кролі:

Коротка пам'ять в них, супроти зла безсила.

1964

ВОРОНА

Коли весна якогось дня
На землю глянула ласкавим оком,
У вирії, на просторі широкім,
Знялась пташина метушня:
Ті вчора зринули в блакитну височінь,
Сьогодні інші зникли, наче тінь.
Ось Соловейко рознімає крила...
Всіх батьківщина кличе мила.
Одна Ворона порпається в смітті,
Байдуже їй, в якому жити світі.
Далекий край Ворону не зове,
Високими поривами носата не живе...
— І ти туди? — питає Солов'я.—
Лишаєш цей прекрасний рай?
От нізащо не кину я!
Чи наобрид тобі вічнозелений край?
Хіба харчів не вистача в болоті?
Чудний ти птах, та й годі!

Ворони є і в нашім світі:
Була б їм воля порпатись у смітті!

1960

СЛОН І ПОТІК

За притчею індійського поета
Сур'яканта Тріпатхі Нірالی

Чванливий велет, Слон вухатий,
Сказав: — Бурхливий ти, Потік,
А я тобі підставлю бік
І будеш ти калюжею лежати:
Замре безкрайній стік! —
Забрів Слон у Потік,
Потік надвоє пересік,
І нижня частка враз зміліла
І жалісно залебеділа,
Сльозами розлилась по дну...
Спокійні води все текли згори,
Уперлись в бік Слону,
Набрались сили
І велета звалили
І понесли ногами догорп.

Підуть так за водою ті,
Хто здумає народу стати на путі.

1962

ШАБЛЯ І ДИВАН

Диван із Шаблею в комірнім бруді
Розмову завели, всіма забуті.

— Нещасні наша доля та буття! —
Сказав Диван. — Нікчемність! Забуття...

Колись на пишному Дивані

Сиділи вифранчені пані,

А зараз... ноги ламані, обшивки рвані...

Пропали ми тепер! — стогнав Диван.

— Мовчи, нещасний дідуган! —

Гукнула збуджена Шаблюка,

Аж геть посипалась пилюка. —

Без слова

Я в бій іти готова!

Покличуть погулять по бойовому полю —

Піду супроти ворога, за кращу долю!.. —

Аж двері — рип. Господар — у комору,

І щастя сонцем бризнуло знадвору.

— Оце по-нашому! — Господар проказав

І Шабельку до боку прив'язав.

Не в'яла слава ввік,

Не в'яне й нині,

Хто працю і талант

Дарує Батьківщині!

1935

ДВА СИЧІ

Літаючи над містом, два Сичі
Над виставкою пролетіли уночі.
Вони б там політати ще охочі,
Так світло било в очі.

Сховались в димарі
І там кричали до зорі.
— Хав-хав! — гукав один. — Хав-хав!
Про виставку хтось добре набрехав.
Хвалив-вихвалював — дарма:
Нічого там хорошого нема!
— Умгу! І я там очі як не витріщав,
Нічого доброго не помічав.
Я там літав та позіхав...
Хав-хав!

Хав-хав!

Хав-хав!

Там, за кордопом, наче ті Сичі,
Кричать про нас пани і паничі.
Не думайте: вони бездарні
І творчу працю бачить незугарні,
Чи оцінить уміння не стає,—
Ні! Їм у вічі світло наше б'є.

1920

ГРИШНА КОМА

Грицько Чухрайко на затишній дачі
Газету свіжу повагом читав.
І враз: — Ой, що я бачу!? —
Від радості задріботав.—
Агов! А йди-но глянь, стара!
По-мил-лоч-ка! Таж не туди вмістили кому!
Мерщій давай ціпок, майну я з дому —
Охріму, Мотрі, Федю показати тра!

В папери дивляться: як кома в нас лягла,
Готові нам оголосить догану.
Спитай: коли ракета всесвіт обійшла
І «Ленін» наш поплив по океану
Чи аномалія руду дала,—
Не чули, скажуть, про такі діла.

1959

ЛЕЛЕКА І ГОЛУБКА

Г о л у б к а

— Як восени ти в вирій відлітав,—
Ледь-ледь крилом хитав,
А навесні, коли вертав до нас,
Із поспіху і дух ледь не погас?

Л е л е к а

Бо вирій хоч і вирій — чужина:
Багато там тепла — весни в душі нема.
Що ліпше надививсь на ту красу,
Тим гарячіш любов, яку сюди несу.

1962

БОЙОВИЙ КІНЬ

Кінь Бойовий вернув з походу,
Де воював за честь народу.
Прийшов до рідних сел,
Та не лежать коло ясел
У стайні гарній,
А працювать подався до короварні.
— Гай-гай, дружок! —
Сказав Осел, прямиючи в лужок.—
Герой війни,
Прославлений вояка,
Льеш піт, немов простий коняка.
А де ж твої медалі й ордени?
— Притримай язика на слові! —
Відмовив Кінь Ослові.—
Не за війну, не за пролиту кров
Дають відзнаки й нагороду —
За труд, за вірність, за любов
До рідної землі, до рідного народу.
Куди велять,— я, скромний рядовий,
Охоче йду на пост свій трудовий...
— А я...— Осел рушає в путь.—
Іду туди, де зелення скубуть.

Таке сміття
Ми бачим мало не щодня:
У них весь зміст життя —
Лужки та зелення.

1960

ГРИВКО НА ПАСІЦІ

На пасіку Гривко у гості причвалав.
Не встиг Грицькові мовить «гав»,
Як Бджоли роєм всі знялись
І в гостя, мов п'явки, вп'ялись.
Одразу спухли щоки й боки,
І двинув звір навтьоки:
— Отак до тебе, Грицю, і ходи!
Не тільки-но медівочки — води
У тебе випити не жди! —
Сміється Гриць:
— Так, важко обдурити трудівниць!
Ти в друзі їм ласкаво шився,
Та дух собачий в серці залишився!
Знать, не медівочка у тебе на умі?
Бджолиний мед, а може, і самі?

Заходять ніби в гості лицеміри,
А підлі наміри таять, псявіри.

1955

ІВАН НА ПРОГУЛЯНЦІ

Іван з родиною на прогулянку
Пішов у ліс в неділю зранку.
Все явно свідчило про те,
Що пишне свято в лісі жде.
— А ти куди чимдуж
Пошилась між травою? —
Пита Гадюку Вуж
З усмішечкою злою.
— Мовчи! Я йду туди не галасати.
Коли почнуть співають
І танцювать,—
Отут їх і кусати! —
Вуж їй: — У тебе скіпка в оці!
В Івана шабелька при боці:
Він буде слухать навкруги,
Чи не шиплять де вороги?..—
Але прощай там мудрість і розсуда,
Де лютий гнів, ненависть і страхи:
Гадюка кинулась Іванові на груди,—
Її, порубану, їдять вже мурахи.

Ми любим працювать, умієм відпочити,
Танцюєм гонака, а шабля — наголо́...
Гадюк потрібно вчити:
— Сховай своє жалоб,
Щоб так з тобою не було!

1941

СВЯТКОВІ ТОСТИ

Горобчики й Синиці
Збираються, як і годиться,
На свято гуртове під Новий рік —
Зустрінути новий принадний вік.
Лише стара Сова, котячі очі,
Сутулились в проваллі димаря,
Стрічати рік Новий не хоче.
— Чого це ти ховаєшся, стара?
Чи вишити святкового питва
Не хочеш з нами? От ще голова!
— Та п'ять питво — не перти тягаря,—
Сова застугоніла з димаря.—
А знаю наперед: почнуть там пити,
Святкові тости говорити:
Про подихи весни, про сонечко ясне,
Про дружбу, труд, любов і братство,
Життя окрасу, радість і багатство...
Від тостів тих труситиме мене.

Всі чесні за людей веселих
Піднімуть з нами повний келих.

1961

КВОЧКА І ТАРГАН

Вночі сиділа Квочка на гнізді.
Курчата сняться молоді.
Аж зирк — Тарган із щілки вигляда:
— Яка нещасна птиця!
Не злазить стільки днів з гнізда.
Нудьга бере дивиться:
Поблідла як стіна,
Ніяких радощів не зна,
Пусте життя, нікчемна праця!
А квочке, хоче задаваться.
— Мовчи, ледащо світове!
Висиджую курчат, творю життя нове!
Курчатка побіжать, веселі, по травиці,
З них виростуть корисні птиці...
— Кажі те іншому кому,
А я що вигляну з щілини,
То бачу ніч німу,
І сон, і навкруги пільму;
Нудьга у серце лине...
— Не диво: ви — нероби-панічі,
Щілинники нікчемні —
Вдень сидите у шпарці темній,
На світ наш дивитесь вночі.

1920

ОСЛИЦЯ В КВІТНИКУ

Ослиця до хліва через квітник брела.
Сумна і зла,
На світ увесь гнівлива.
Буркоче Солов'ю: — Ой пташко ти чудна!
Одна лиш квітка розцвіла, одна,
А ти розт'юхкалась, щаслива!
Ось я ту квіточку ковтну,
Тоді пізнай весну! —
Сміється птах: — Не каркай, поторочо!
Приходь-но завтра рано подивись!..—
Засяло сонечко по теплій ночі,
Сад срібною росою вмивсь,—
Увесь квітник розкрив квітчасті очі.
Знов Соловей-музика виграє.
Ослиця знов своє:
— Пхе! Чваниться: порозпускались квіти!
Була одна, ну, перша, новина,
А тут чого радіти?
На те весна!

Є люди, ніби ця Ослиця сумовита:
Коли не зазирнуть в квітник наш запашний,—
Не тішать їх наш світ ясний,
Шукають приключки бурчати чи ганьбити.

1958

В садок затишний із діброви
 Чванливий Одуд залетів.
 Барвистий та здоровий,
 Він витворяв, що сам хотів,
 На ласку й втіху сподівався,
 Та всяк од нього відвертався,
 І шани, й ласки не було:
 — Мабуть, катну я на село.
 Прощайте, Совчко тендітна!
 Компанія в садку не дуже-то привітна:
 Наближуся — тікають, щось шепчуть,
 Холодні наче лід;
 Я руку дружби простягну — не хочуть.
 Перелечу я до сусід...
 — Лети, ми не заплачем!
 Що гарний ти — ми бачим,
 Та от біда: де з'явишся, веселий, чемний, —
 Скрізь по тобі лиш запах неприємний.

Бува, з-за океану гості залітають,
 Шукати, кажуть, приязні... Дарма!
 І скаржаться, що дружби в нас нема,
 Що носа всі зневажно відвертають.
 А в чому ж суть?
 Мов Одуд, дух гнилий вони в собі несуть!

1964

□

¹ Одуд при всій своїй красі має неприємний запах.

ВІЙСЬКОВИЙ ЧОБІТ

— Ти чув, старий? — питає Чобіт модний.—
Ми завтра будем балювать,—
Художник видатний народний
Почне нас малювать!
Та не тебе, коли казать одверто:
Там — діри, там — протерто;
Лежиш під лавою, мізерія стара...
В утиль тебе здавать пора!
— Так, так... Вже підтоптались сили.
Давно в гробу, які мене носили:
Одні лягли в Берліні,
Як піднімали прапор на рейхстазі,
А дехто підірвавсь на міні,
Як бігли чехам помагать у Празі...
Зазнав я лиха в ті знаменні дні,
Коли ми клали славний край війні! —
На ранок хтось з-під лави
Узяв Військовий Чобіт до Музею Слави.

Будуючи життя нове,
Б'ючись за щастя світове,
Нам не забудь бійців
За Батьківщину милу —
І тих, хто ще живе,
І тих, хто склав кістки в могилу.

1962

МАК

На квітнику велике свято:
Там розцвіло квіток багато,—
Розкривсь Червоний Мак.
На Мак милується усяк:
Один завмер, хвилюється, не дише;
Той вірша «Мак» під яблунькою пише,
Слова знаходить осяйні;
А той співає квітам славу
За їх красу яскраву...
На ранок — вірити чи ні? —
Квітник погас, мов надвечірні далі:
Зелені маківки стирчать сумні,
А на землі — пелюсточки пов'ялі.
Їх всяк хвалив-хвалив,
Ніхто водою не полив.

Загублять пелюстки таланти молоді,
Нам любі і в мистецтві, і в труді,
Якщо, зустрівши словами похвалання,
Не поллемо любовним піклуванням.

1953

З ВЕЛИКОЇ ЛЮБОВІ

Одарка — дівчина на все село!
По праву дівчині весною повезло:
Щаслива доля висудила Гната —
Сам хлопець як орел, і на підмурку хата.
Куди не йдуть,— веде її під руку,
Говорить про любов, про квіти, про науку
(Він зна: в Одарки мрії золоті —
Учитися, рости, горіть-кипить в житті!).
Гнат молоді жону
І ніжить, і голубить,
Мов горличку ясну,
Одарку любить.
Та подруги здивовані були:
Чому з великої любові
В Одарки личка одцвіли
І вилиняли брови?!
Чом очі голубі
Потьмарились в журбі?
Чом знадні ямочки — жіночі дивні чари —
На щічках залягли, сумні, як темні хмари?..

На що розмова мила,
Коли важка нога ступила їй на крила?!

1957

МОЛОДУШКА

Дрібненька Курочка — весела, молода,
Із виводку весняного, марцівка,—
В подвір'ї крутиться, мов на весіллі дівка,
Сокоче що є сил, збитошниця двора:

Нестися їй прийшла пора.

— Старі — набік! Своє ви однесли

Колись,

Гайда на пенсію безногу!

Я покажу свою юнацьку змогу,

Свої можливості й красу!

Ураз яець півкопи ізнесу,

Куди тобі качині чи гусині,

Ну, чисто страусині!..—

Аж Молодушка скочила з гнізда,

Оглянулась на свій на труд великий

І хилечком, без сокору і крику.

За хлів сховалась в бур'яні,

Бо сором пік, як на вогні:

Яйце однісіньке

І те манісіньке.

Була у нас одна Марушка:

Хвалилася талантом превисоким,

На старших, з досвідом, косила оком,

А виявилось — Молодушка.

1963

КІНЬ І СТРИГУНЕЦЬ

Кінь Бойовий кінчив важкі походи
І поверта в село,
Де стільки друзів і братів було.
А Стригунець, у брязкотельцях моди,
Брикаючись, зустрів Коня:
— Вернувсь? — пита глузливо.—
Побачать наші — то-то буде диво!
Забула вже тебе рідня,
Забули й друзі.
Не можеш ти ходять у плузі...
— Мовчи, дурне! — ірже Кобила,
Що в парі із Конем колись робила.—
За нас пролив він кров,
Перед Конем ворожа гнулась сила,—
За це у нас йому повага і любов!

Брикають наші Стригунці:
Язик — лопата, бездум на лиці,
Погірдливість і нелюбов до тих,
Хто їх несе на плечах трудових.

1963

ГУЛЯКА

Прилинувши з чужих країв,
На рідному гнізді Лелека сів.
— Ура! Кукуріку! —
Утішивсь Півень на току
І, гребенем труснувши гарним,
Почванивсь пір'ям різнобарвним.—
Тепер удвох ми спів заведемо,
Подвір'я піснею звеселимо,
Добряче нап'ємось
І наїмось,
За валом в смітнику погребемось
І погуляєм, як годиться
(Мої курки — весела птиця!),
І — на бочок
У курничок...—
Лелека одвернувся, балакать не схотів,
Махнув крильми і в далеч полетів.

Гуляк у різнобарвнім пір'ї
Ми бачимо на нашому подвір'ї:
Для них є вищим ідеалом
Затишні курники
І смітники
За валом.

1954

ЛИСИЦЯ

— Голубонька! Кума!
Чи ти зійшла з ума?
— А що? — Лисиця запишалась,
До Вовка хитро обізвалась.
— Як «що»? То бурю була,
А це сріблясто-чорна.
Хіба щоб у ціні зросла?
— Хі-хі! — регочеться, моторна.—
Не для мисливців красилась три дні.
Бач, женишок трапляється мені:
Гарненький сам, сім'я багата,
Велика, каже він, зарплата,
На «Москвича» стоїть в черзі,
Нова квартира на мазі...
— А вшкварить дощ — злиняє краска?!
— Минеться місяць, а тоді, будь ласка,
Хай буду знов руда, як віл,—
Дай аліменти і майно навпіл!

Лисиці — з хитрого народа:
Готові краситись щодня;
У них закон життя — вигода:
Жених,

«Москвич»,
Платня.

1965

СОРОКОПУДИ

Сьогодні радість в нашому саду:
Сорокопуди зміну молоду
Пускають в світ широкий.
Сумує батько. Матінка рида.
Ворона дзьоба чистить збоку.
Дбайлива Ластівка до діток припада:
— Збирайтесь! Крила розправляйте!
Гнізда свого, батьків не забувайте...
Ей-ей! Куди ж ви летите?
А хто гніздо за вами підмете?
У нас закон, якого не зламати:
Хто насмітив, той мусить прибирати! —
А молоді на те:
— Убралися ми в пір'я
І геть із рідного подвір'я.
Хай предки трудяться! Ми не дурні:
Нас кличуть гульки та пісні.

1964

МАЛЕ, АЛЕ...

Ховрах на розвідку синочка слав:
— Піди, малий, за річку подивиться —
Готова до коси пшениця?
Нам треба не ловити гав,
Бо взимку будуть на полиці зуби.
Мерщій, мерщій, синочку любий!..—
Аж син, задихавшись, біжить,
Немов осінній лист дрижить:
— Таж там немає перевозу!
Вода холодна, як з морозу.
Не дурень я пірнать в холодну воду,
А плавати не вчився зроду.—
Втішається татусь: — Мудрак від мудрака!
Зростеш, то зробиш честь родині.
А не було там Віслюка,
Щоб перевіз на спині?
— Ні, татку, Віслюка там не було.
На спинах на чужих кататись хочу
І на дурному їхати охочий.
А щось таке страшне прийшло
І підставляє спину:
«Сідай на колюки, в одну хвилину
Перевезу за річку на той бік!»
Я — задки, задки, ледве втік.
Непевні то дядьки,
Що мають колюки.
Найкраще діло — Віслюки!

Мале,
Але...

1961

ВАСЬКО-МЕХАНІК

Питалися Васька: — А ким ти хочеш бути?
— Механіком! — казав він, виставивши груди.
— О, славний хлопчик! Він доб'ється чина!
Наш батько — бригадир,
А син механік буде... Молодчина! —
Васько навколо хати — дир-дир-дир!
Гаса на мотоциклі-блекоті,
А в серці — мрії золоті.
Хлопчині з ярмарку машину привезли.
Васько на radoщах танцює, скаче,—
Такої забавки він ще не бачив:
Ліхтарики, рулі, колесики, вали....
Увечері питають батько й мати:
— Куди подів ти цяцьку дорогу?
— А де ж мені її ховати?
Татусь свої машини теж хова в снігу!

Хлопчина — молодчина!
Ще не доріс до чина,
А батька вже навчив,
Де слід ховать машини.

1962

НЕ ТА НАУКА

— Поїсти дай тобі щодня,
А хто за тебе гавкать буде? —
Омелько ганить Цуценя.—
Від тебе користі ждуть люди.
Ледачих кидають під лід...
— Не лай! — озвався Сусід.—
Мого ти знаєш псюку?
Дай Цуценя йому в науку! —
Оддав. І Цуценяти
За місяць не пізнати:
Чужим проходу не дає,
За литки дістає.—
Постав, Омельку, могорич
І Цуценя додому клич.
Пройшло усі науки...—
Славненько випили. Потисли руки.
Онисько Цуценя додому брать —
Воно господаря кусать.
Покусаний, мов вовк побитий, трубить:
— Чи бач, падлюка, вже мене не любить!

Такій науці гріш ціна.
Бо ворога виплекує вона!

1964

ВОРОНЯ

Ворони при гнізді сиділи,
Про сина думали й раділи:
Він буде мати солов'їний хист,
В науку піде, виросте артист.
Почав синок їх підростати
І затужила мати:
— Ну, як його від серця відірвати?
Подасться в світ, шляхів не розбере,
І хижий птах відразу роздере...—
Лиш Вороня оперлось на крило —
Неслава на усе село:
По смітниках гасає,
Посіви людські випасає...
Батькам згадався задум давній —
Синка судили долі славній.
— Синоку, учитися пора!
Щоб не проспати щастя часом.—
А син їм басом:
— Женитись хочу! Кра!

Дурні і мрії батьківські й тривоги,
Коли сліпа любов їм поперек дороги.

1964

ОСЛЯЧИЙ ТАЛІСМАН

- Куди ти, Ослику? Летиш, як на пожеар!
— Та... на товчок, за місто, на базар.
— Яке ж добро тебе там тягне за кармани?
— Бач, мода вже пішла на талісмани.
З Одеси два Осли до нашого Осла
Приїхали попастись в холодочку;
Говорять: за кордоном мода вже пішла
Носити хрестика з намистом на шнурочку.
Я цілу ніч метавсь у сні:
Ох, не проспати б щастя це мені!
З хрестом ходи, мов піп чи пан...
Велике діло талісман!
Не треба думати про розум, про знання,
Про труд, про клопоти щодня.
Серед дівчат повага і пошана...
— Хіба ти будеш ситий з талісмана?
— Н-ні! Хреста з намистечком носи,
А їсти в матінки проси.

Ох, прикро як, коли наш Віслючок
На закордонний вабитьсь гачок!

1966

КАЧУР

Качкахкав, задававсь, ходив із перевалом.
Ах, шийка-перламутр! Ах, хвіст гачком!
Вже до своїх не пригортався з палом,—
Сусідок наш джигун одвідував тайком.

Лише сусід-нетяма задрімає —

Вже Качур там, сусідок обіймає...

Зі скаргою свої звертались до Індика,

Щоб до порядності покликав.

Індик мораль читав,

На добре навертав;

Дарма!

Що суд, як честі й совісті нема?!

Було багато слів про кепську славу,

Ганьбило Качура усе село —

Не допомгло...

Аж бачать: Качур волоче крило.

Сусід вчинив розправу:

Коло своїх гульвісу упіймав

І, не заводячи судову справу,

Дрючком крило безжально обламав.

І справді дивина:

Мов підмінив хтось джигуна!

Хтось, може, дорікне мені:

— Байкар дрючком махає! —

Ну, що ж, бувають ліки несмачні,

А п'єш... а п'єш, бо помагає.

1963

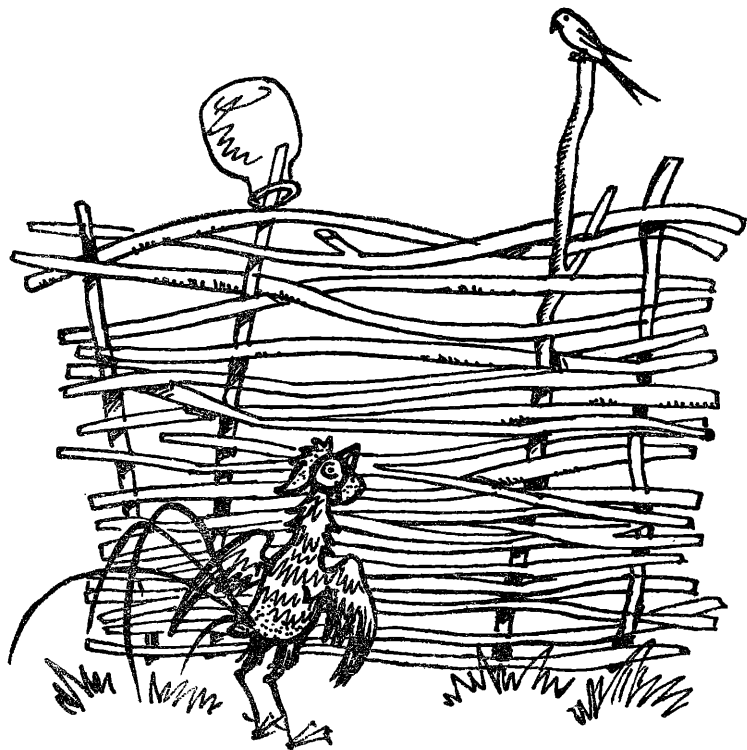
ТРАМПЛІН

Микола з Василем — прекрасні давні друзі —
Співаючи ідуть у лузі.
Селянські хлопці край ставка
У довгої лози стрибали із горбка.
— Ех! — заздрісний Василь зітхнув. —
Ну, що зробить, щоб я так скаконув?
Подивував би всіх: «Оце Василь плигнув!
Убийся — далі не доскочеш!»
Миколо, допоможи! Я дам тобі, що хочеш!
Ці хлопчачки — невдала зміна:
Біда їх — скачуть без трампліна...
Ставай, Миколо, навкарачки,
Я покажу, як наші роблять скачки! —
Микола рачки став,
Василь розгін узяв,
Одбивсь ногами від Миколи,
Дав скік такий великий, як ніколи,
Від кращих скакунів на сто очок утік...
Тут хлопці скакуна взяли під милий бік
І повели в буфет: вгощають та гуляють,
Героя-скакуна всіляко вихваляють.
Василь радів, і пив, і їв, як міг...
Микола-друг дививсь через поріг.

Василики шукають спин негордих,
Щоб ставити рекорди.

1958

ЇХ ДЕРЖИТЬ
ЗА РУКАВ
СТАРЕ

ПІВНИК

Заповзявся Півник
Вибитися в світ:
— Де тут, — каже, — дірка —
Вилізти крізь пліт? —
Ластівонька мила
Каже: — Дивний ти!
Адже в тебе крила —
То й перелети!
— В крила я не вірю!
Небезпечний літ!
Де, скажи, тут дірка,
Щоб пролізти в світ?

Є такі ще й нині:
Вибитись у світ
Хочуть не на крилах —
В дірочку крізь пліт.

1953

ХОВРАХ

Весна ласкавим оком глянула зі сходу...
— Тікаймо, братику! На полі й по ярах
Синіє сніг і скоро пустить воду,
І нам тоді з тобою крах! —
Сказав до Зайчика Ховрах.
— Куди? — питає брат, скосивши око.
— Туди, де он гора висока
В зеленому вбранні,
Промінням оповита.
Отам життя — веселе, вільне, сите!
Не те що тут, на бідних цих полях.
Зазнаєм щастячка, що бачать лиш у сні!
— Ну що ж, — радіє Заєць. — Дальній шлях,
Труди і небезпеки не страшні,
Коли попереду такі щасливі дні! —
І друзі рушили. Вже й сонечко пригріло,
Вже тане сніг,
Подекуди зазеленіло,
Земля потроху підсиха...
Якось минає ніч — немає Ховраха.
Стривоживсь Заєць:
— Ой, годинонька лиха!
Де ж він?.. Ага! Знайшов чужу комору,
Заліз у нору й лапки склав?
А хто ж, запінившись, волав
І кликав на високу гору,
Де повно світла, щастя і добра?
— Мовчи, мій брате любий! —
Ховрах йому крізь зуби. —
Як трапилась нора,
В ній повно всякого добра,

Чого тепер мені
Шукати вдалині?!

В привабні далі осяйні
Запально звав такий Ховрах пузатий
І ніби сам мостивсь до перших лав.
Аж глянь: буде власну хату,
Завів корівку, кроликів, курей,
Спокійно лапки склав
І пі на крок від крашених дверей.

1960

ЗАСТУПНИК

Вернувся з поля після діла,
Засумував Гнідий коло коша.
— Чого ви, дядьку, посумніли? —
 Питається Лоша.—
Чи наробились, аж упріли,
А чи під серцем заболіло,
Що ви заступник, а не зав? —
 Кінь гірко відказав:
— Що в мене чин малий — дурне!
 А те гризе мене,
 Що я, пробач на слові,
 Заступником... Ослові.

1967

МУРАХИ

В Мурашнику до світу-сонця метушня:
По здобич рушили на тисячу доріг,
І кожен біг
Протепом, навмання,
Щоб швидше повернутись до гнізда.
І не пустим, а то біда:
Черговий вартовий — не пробуй і прохати —
Без здобичі в гніздо не пустить ночувати.
Зійшлась вся комашня
За дня.
Аж ось один, небога,
Насилу тягне ноги
І не несе нічого.
— Куди? Назад! — гукає вартовий.—
Ти знаєш наш закон? Що трапилось з тобою?
— Голу... голубчику! Я ледь живий,
Я з бою...
— Не можу, ні. Закон! У нас ведеться:
Недбалим спуску не дається.
— Ох, братику! Чудове ніс зерно.
Дивлюся: Жук, той паразит клятуший,
Насів на Мураха. Мурах у нас найдужчий,
А не одбивсь, в рівчак упав на дно;
Загинув би, небога,
Так я метнувсь на допомогу;
Сам в ранах весь, всю силу там поклав,
А брата виручив і ворога здолав.
А зеренце... хтось підібрав... Їй-богу.—
Тут виповзло з гнізда
Багато лицарів труда,
Які по здобич теж ходили.

Послухали завязтого бійця,
В гніздо пустити присудили:
— У кого чесні, сміливі серця —
Тим похвала, почесніші місця!

Закон наш свят, та був би дерев'яний,
Коли б не зважив на любов і рани.

1962

ГОРЛИЧКА І ДЯТЕЛ

— Довбе й довбе! Не спиниться й на мить! —
До Дятла Горличка голівку нахилила. —

Чи ніжна пісня Дятлові немила?
Невже твій дзьоб не заболить?
То ж нудь — черви шукати під корою!
Як можна не радить, коли навкруг краса,
Коли садок цвіте небаченою грою,
Не тішитись, що плід із віття нависа?! —

Говорить Дятел дорогій сусідці:
— Тобі судилось туркотать на вітті
І славити красу, щоб щастя в нас цвіло;
Мені — довбать кору, викльовувати зло.

Усякому в житті свій шлях:
Один кує болванки розігріті,
Той весело співа, мов соловей на вітті,
А третій трактором рокоче на полях...
Прекрасно: паразитом не живем на світі!

1961

ПІДЖАК

Сусід, купивши піджачину,
Приніс та й хвалиться мені:
— Поглянь! Ти тямипш на сукні
І до фасонів маєш добрий смак.
Хоча влетіло в добру копійчину,
Зате піджак — всім піджакам піджак!
— Та так-то так...—

Оглянувши, промовив я глузливо.—
Ти не піджак придбав — базарне диво!
— Ой?! — покупець скипів, як на вогні.—
Що? Брак находиш на сукні?
Зате, глянь, шитий як,
Як опрацьований!
— Ха-ха! Піджак
Перелицьований!

Відтоді мій сусід немов недужий став:
Не тільки до речей,
А й до людей
Утратив і довір'я, і пошану:
Навиворіт перевертав,
Шукав, а чи нема обману.
Безсоромно копавсь в душевній глибині:
Перелицьований чи ні?

1928

По лісі чутка проповзла:
Розгнівавсь Лев на Сірого Вола.

І враз змінилися всі звірі,
Аж Сірий
сам собі

не вірить:

Той несподівано брикне,

Той рогом штурхоне,

А той укусить...

Що бідний Віл робити мусить?

Хотів до Лева йти,

Щоб правду там знайти,

Та Вовк: — Гей, Лиско, не пусти! —

І вилізли б Волові очі,

Так Лев наскочив,

Урятував Вола...

Загинув би наш Віл, а з-за якого дива?

Адже була

Та чутка неправдива.

Бувають серед нас такі (ще й досить!),

Нехай їм западеться путь:

Їм здасться — Лев на тебе око скосить,—

Заштурхають і загризуть.

1935

ЧОРНОГУЗ

- Чого замисливсь, Черногузе?
Яка журба тебе з'їда?
Клекочеш сумно дуже
І не летиш з гнізда...
- Та лихо: двір Господар покида
І переходить до нового дому,
Що збудував на селищі новому,
А хатку цю на дрова продає.
- Ну й що?
— Та, бач, гніздо моє...
— Знайшов чого журитись!
Воно старе і почина валитись,
А що в гнізді тім — гидко подивитись.
Лети на хату на нову!
— Та я в нім стільки літ живу...

Поглянеш — сміх і жаль бере:
Як міцно держить за рукав старе!

1930

КИЦЯ З БАНТИКОМ

На лютий глум, чи для осуди,
Чи на людський докір
Нам Кицечку у двір
Підкинули лукаві люди.
Погана та брудна,
Горбата, тонкокоста,
Скрізь швендяє, мов навісна,
Хвіст вниз, і на боках короста...
Та раптом Кицечки не впізнають:
Ще вчора рада миші препоганій —
Сьогодні дай купатися в сметані;
Ще й пирхав, коли борщу дають.
Учора приязно Рябкові ніс лизала —
Сьогодні «добрий ранок» не сказала.
— Чого, — пита Рябко, — така?
— Чого? Хазяйчина дочка
Мені на хвостик бантик прив'язала!
Ще й не простий, а панський!
Не з Харкова, не з Дону,
А придбаний на виставці американській, —
Остання мода закордону!

Є в нас такі,
До мод дурних швидкі:
Ногами вверх готов ходити без пардону,
Як привезуть ту моду з-за кордону.

1959

ГИДОТНА ЗБРОЯ

Рябко служив ретельно, пильно, вірно,
Чужому не скорявся покірно.
В господаря — дочка на все село;
З такою парубкам постояти охота
В зеленому садку чи коло плота;
Ану поткнись, було,
У двір, —
Рябко кидавсь, мов звір.
— А ти мудруй, як кажуть, головою! —
Оленка любого повча.—
Де зброя не бере, там завоюй хвалою.
Слова солодкі, вір, гостріш меча!
Зодягнені в кирею лестовців, омани,
Замулять очі, гавкать перестане! —
Послухав парубок, ужив солодких слів,
За тиждень з милою в садку розмову вів.

Коли в основу приязні й любові
Солодкі ляжуть лестоці й хвала,—
Гнила вся та основа
І вся хвала — гидотна і гнила.

1960

НЕВДАЛЕ СВАТАННЯ

Гарячий сонця диск за обрій закотився.

Метелик налітався і накрутився,

Крильми від прохолоди тріпотить.

Зраділи Гусениці: — Щастя нам летить!

Нам жениха шле доля люба.

Напевне в нього ошадкнижка груба

І, розуміється, є дача в Ірпені,

На «Москвича» стоїть в черзі тісній;

Дивися, вусики, жінкам догода,

Штанці із США — остання мода,

Весь барвами на сонці виграла...

Хапай в атаку, щоб не втік, бува! —

І все б кінчилося весільною ігрою,

Та сонце тут як блисне за горою —

І вигідний жених

Махнув крильми й від них:

— Жінки з такими животами

І ненаситними ротами...

Шукаю сам, яка нектар дає,

В котрої книжка в ошадкасі є!

1961

ПОРОСЯТА

— Мамусю! — каже хлопчик Саша. —
В сусід опоросилася свиня.
А поросятка — ой, куди там нашим!
Ніхто не порівня:
Гладкенькі
Та біленькі,
Веселенькі!
А наші — шкура та хвости,
Ні радості, ні краси...
І навіть соромно казати,
Що є в них хазяї...
— Мовчи, бо вижену геть з хати!
Ну що ж, погані наші поросята,
Але ж... свої!?

1966

СУМНІВНА ПЕРЕМОГА

Узявши шефство над садком,
Івась обравсь садівником:
Скрізь по гіллі, де нижче,
Нещадно гусінь нищить.
Аж гляне: гусінь завмира,
Вгортається, лежить без руху.
Поймає радість школяра.
Івась до хати заліта щодуху:
— Танцюй, татусю! Переміг!
Вже на лопатки ворог ліг!
— Зарані тішишся, синочку милий:
То ворог затаївсь і набирає сили.
Заводь і танці, і пісні,
Коли згорить він на вогні!

Як ворог стихить в покорі,—
Не здався він: нове готує горе.

1963

Дівча забігло в сад, на метеля похоже,
 Усюди пурхає і раптом: глядь — квітки!
 — Ой матінко, краса! Які чудові рожі!
 А пахнуть як! Не знала я таких! —
 Дівча нюхнуло раз, нюхнуло двічі,
 І світло щастя сяє на обличчі.
 Гукає збоку мати:
 — А інших запахів не хочеш знати?
 Квіток багато в квітнику,
 Понюхай ще яку! —
 Понюхало мале настурції, гвоздичку
 І, носа зморщивши, скривило пичку:
 — Не мають запаху вони.
 Це прості бур'яни...
 — О доню! Знай: у всіх свої таланти є,
 А ми одну лиш рожу бачим,
 Навколо неї цапом скачем,
 За неї чарку п'єм
 І славу воздаєм,
 Чіпляємо медалі
 І так далі...

1960

ЩАСЛИВИЙ КЛЮЧИК

— Минулася біда! Настануть дні щасливі!
Дивись, який збудовано сарай!
Кому дістанеться цей рай —
Тим ніпочім вітри, і холоди, і зливи! —
Шуміли радісно в дворі
Малі й старі.

Сказав Індик із притиском на слові:
— Кому в сараї жить, як не Волові!
Створить йому над головою дах!
Прожив весь довгий вік в трудах,
Робив пам хліб і пашу,
Тепер хай бачить правду нашу! —
Погодилися всі на мову цю палку...
Аж дивляться, обурені без краю:
Ключ від сараю
Дістався... Віслюку.

— Та як же так? Нездарі, лайдаку
Вчинив хтось ласку отаку? —
Сміється, бувши тут, Лисиця:—
— А хто ключі давав? Ослиця!
Віслюк сінця їй постачав з городу,
Возив щодня з криниці воду
І в затишку на самоті
Лизав їй рану в копиті...

Ох, гірко бачити, коли
Ключі щасливі дістають Осли!

1959

ЖАБА НА ПНІ

В діброві на узліссі
Крислатий дуб привільно ріс.
Хто жив у лісі
Чи йшов повз ліс,
Всі милувалися тим дубом,
А дуб кивав їм кучерявим чубом...
Роки пройшли,
І дуб той вихори змели.
Лишилась пам'ятка, всім любя,—
Пеньок прославленого дуба...
На посміх чи на глум якогось дня
Оката Жаба осідлала пня:
— Я Солов'ям прийшла на зміну,
Успадкувала славу солов'їну!
Нехай кориться кожен птах мені,
Бо я сиджу на пні! —
З'явилась Чапля звідкілясь:
— А де він, той свавільний князь? —
І та, що чванитися звикла,
З ногами в дзьобі зникла.

Гадає Жаба: «Сіла я на трон...»
Сумний кінець жде завше,
Хто, вище лоба ніс задравши,
Гадає: «Я для всіх — закон!»

1959

ХОМИН СПАДОК

Прийшлось Хомі в чуже село іти:
Старенька тіточка подякувала богу.

Погорювать не можна не піти,

В далеку путь-дорогу

Небіжку провести,—

Такий ізвік-віків порядок.

Та й інше там цікавило Хому,

Він знав: йому

Від тітки має бути спадок!

Той спадок — казна-що, дійничка,

Але й дійничка не дрібничка,

Якщо вона надійно в план стає

І в плані роль відіграє:

В сусіда є теличка невеличка,

Він дасть теличку за дійничку,

Теличка буде жить,

Рочок перебіжить,

Корівка помудрує,

Бичка дарує,

Бичок оформиться в бика,—

Тоді, го-го, не буду драти пішака!..

Аж ось село. Ось тітчина садиба,

І... тітка по двору, весела, диба.

Лиха тобі мара:

Не думала вмирать стара!

Ой, не один Хома погану має звичку —
Писати в плани тітчину дійничку!

ОСЕЛ НА КЕРІВНИЦТВІ

Осел призначення дістав
На вищу керівну посаду.
Усі сміялись до упаду,
А слухались, бо владу мав...
Недовго щастячко цвіло,—
Аплодувало все село:
Осел почав геть вибиратись!

Ах, жаль: мене там не було!
Люблю над дурнями сміятись!

1963

Тікає Віл Муругий без дороги,
Бо лютий Вовк, проклятий звір,
Хаша за ноги.
Ускочив Віл у ближчий двір:
— Рятуйте, хто живий! Біда.
Смерть нагла руку наклада! —
Тут Качка грілася в пісочку:
— Іди туди. Он бачиш Квочку?
Та раду дасть. Розумна птиця.—
А Квочка й голови не поверта:
— Мені з тобою ніколи возиться,
Звертайся до Кота! —
На сонці Кіт мурлика:
— Це справа невелика!
Сірко під призьбою лежить,
Йому рішать: чи гинути, чи жити! —
А Сірий Пес, забрьоха,
Одгонить мух хвостом:
— Що? Не домовились з Котом?
Зайди у хлів. Там Чорна Льоха.
Та розбере і що, і як, і де,
І резолюцію відразу покладе...—
Із двору Віл тікає,
На весь куток реве:
— Свиня мою рішати долю має?
Хай краще Вовк на шмаття розірве!

1959

ЗРУЧНИЙ КАЛЕНДАРИК

Про Лиса — мудрого керівника —
По всій окрузі слава пролетіла:
Знавець життя! Мастак до діла!
У кожній справі відповідь швидка:
Раз-два!

І рішення готове. Мудра голова!..
Секрет начальницької слави
Повідав секретар
Лукавий.

Начальник мав таємний календар,—
Там зазначались дні,
Коли казати «так», коли казати «ні».

Бува... Розв'язують діла складні...

1956

СМЕРТЬ НЕ ЖДЕ

П а в л о

— Недавно трапилась історія гірка...

Ти знав Омельченка Грицька?

С е м е н

— Не знать новатора-робітника?

Ми на Грицька рівняємось тепер!

П а в л о

— Помер... Помер...

Якась біда прикинулася в ногу.

Смерть завжди приключку знайде

І поведе

В свою дорогу!

С е м е н

— Подать би зразу допомогу?!

П а в л о

— Гм... «Зразу».

Чекали... наказу,

А смерть не жде...

На цвинтарі було так людно,

Бо всяк за звичаєм іде,

В останню путь проводить до могили.

Там дехто каявся прилюдно,

А більш, як водиться, хвалили...

Палючий жаль на тих бере,

Хто на могилі рот дере,

А на живого без наказу

По-доброму не гляне й разу.

1956

МУНДИР І ЧЕРЕСЛО

Якось на сонячний веселий світ,
Такий привітний і ласкавий,
Мундир сушить повісили на пліт,
Де перед тим сиділи гави;
На все село
Від нього цвіллю вже несло...
— Та що це сонцем дошкуляє? —
Мундир неквапно промовляє. —
Ага, це ти, блискуче Чересло?
Ось я здивую світ умить.
Дивися: на мені
Вісьмірка гудзиків блищить
І всі — мов сонечка ясні...
Їх блиск і сонця світ заможе.
Куди тобі до них, небоже! —
Із посміхом яким сказало Чересло:
— Вся суть — до блиску джерело!
Твій вісьмірці сяйва додала
Пічна зола,
Мені —
Всякчасний труд у борозні!

Прекрасна відповідь ясного Чересла!
Це тим, яким
Блиск дістається не трудом важким, —
На них старається пічна зола.

1959

ГАЛАСУНИ

Злетять курки з гнізда у курнику —
Там стільки гамору та крику,

Немов хтозна-яку

Зробили справу превелику.

Але законно, що й казати:

Знесла яйце — є право покричать.

А Півневі чого кричати заодно?

Та так кричати,

Що Господиня, глянувши в вікно,

Протепом вибігла із хати:

— А ти чого кричиш, хвостатий?

Немов тебе залізом хто припик...

— Та як «чого»? Яєчка любиш?

Поглянь, в гнізді яєць, ти й лік

Загубиш!

— Іч, хитрий біс!

Та вже, хоч ти не зніс

Нам жодного яйця,

Іди, підсиплю зеренця!

Отак галасуни

Чужі діла за власні видають.

І що ж? Їх по руках не б'ють,

Бува, що й премії дають.

1956

ЇЖАК ТА СОРОКА

Господарюючи в садку,
Прийшлося Їжаку
Зазнать мороки.
Від кого ж? Від Сороки!
— В садку я стала ревізором.
У тебе, бачу, всюди нелади,
Червивляться плоди,
Гризуть дерева короїди хором.
Тепер без мене кроку не ходи!
Скреку-скреку! —
Їжак зашився в вишнику,
Накривсь колюччям, не приймає бою.
— Гай-гай! Оце вояк! —
Бджола сміється на цвітку.—
Загнав би їй колючку в серце так,
Щоб шанувала працю, і тебе, і зброю!
За себе треба вміти постоять порою...
— Навчив би язикату, та...
Ходжу я між травою,
Сорока по верхах літа!

1965

СМЕТАНКА

Голодний Кіт пригнавсь знадвору.
Заліз прожогом у комору,
На ринку бабину насівсь,
Сметану з'їв, не зоглядівсь.
Бабуся клопітна устала рано-рано;
Варенички киплять; Дід зиркає у піч:
— Піди, старенька, по сметану!
Варенички в сметані — дивна річ!
— Ой батечку! І риночка пуста!
Хапай, лови-но злодія Кота! —
Вже й суд. Вже й свідки.
Сказали дві сусідських Кітки:
— Ми запевняєм вас:
Це не його робота!
В той день, в той час
Приходив Кіт в гостя до нас,
Сметанкою не пахло з рота! —
Запрошені Котом, дві Миші так сказали:
— Тієї ночі
Ми бачили на власні очі,
Як Кіт... сметанки... не лизали. —
Сказали Судді: — Правда-істина свята,
Де Миші свідчать за Кота!

Кіт Якович в комору вдерся
І натворив біди.
Судили — Кітками підперся,
Сухеньким вийшов із води.

ЛАСТІВКА І ГОРОБЕЦЬ

На хаті Ластівка весела щебетала
І неба синь уважно оглядала —
Чи ворог звідки не шугне.
А Горобець бадьорий на току
Видзьобував пшінце смачне,
Розмову вів з Курчатками таку:
— Ростіть щасливі та хоробрі!
Я на сторожі щастя вашого стою:
Хто стане проти вас, недобрий,
Готовий з ним зітятися в бою...—
На слові цім майнула тінь над током,
Мій Горобець — добродій і вояк —
Мерщій під стріху — фіть і там заляк,
Лякливо визира одним лиш оком,
Ледь дух не вискочить із тіла.
— Горобчику! — сказала Ластівка йому.—
Чого перелякавсь і заховавсь чому?
То хмарка над подвір'ям пролетіла!

Стрічаємось з людьми-горобцями:
Малюються завзятими бійцями,
Коли клюють твоє зерно з тобою;
А прийде час, зовеш до бою —
Шукать дарма:
Під стріху фіть і — їх нема!

1950

ЧЕРВ'ЯК І СЛИМАК

— Здоров! — Черв'як гукнув Слимуші,
Що присмоктався до кори на груші.—
Втомився я крутитись, землю рить

І хочеться поговорить,
Розважить душі.—

Слимак на вигук обернувся:
— Ти, знать, дружок, забувся,
Що тим, хто крутиться і в'ється,
Найбільше дістається?

Держись нори,
Побільше їж, поменше говори!

Ч е р в' я к

— Люблю труди сердечні, благородні.
До прикладу візьмим сьогодні:
Землі перепустивши кучу,
Зробив з голодної родючу...

С л и м а к

— Ха-ха! Клянусь, не чув, щоб Черв'яки
Пшеницю сіяли, садили буряки...

Ч е р в' я к

— Один поет співав нам оду,
Що служим правдою народу:
Якби не ми — терпіли б з недороду.
Коли ми ґрунт пісний
Крізь себе перепустим,
Додавши сік масний
Своїх кишок,
То ґрунт стає родючим, тлустим...

С л и м а к

— Не знаю... Не люблю книжок.
Не вірю я газетярам, поетам.
А вченим можна вірить? Де там!
Ти чув-єсь, мабуть, сам,
Що вчені путь проклали к небесам?
Хіба нас космос буде годувати?
Чи випить щось смачне є в небесах?
На мене б... я б... Ах-ах!..—
Світ замакітрився Слимуші,
Філософ — гуп із груші.

Ми чули одного такого розумця:
Базікав, мов тварина ця!

1959

ВІЛ І КУРІПКА

Улітку
Угледів Віл Куріпку:
— Годинонька лиха!
Оце та знаменита цяця?
Такі мисливцям сняться?
Ха-ха!
Та я лиш схочу —
Її мов жабу розтолучу!

І розтолучить, ей же богу,
Погляньте на волову ногу!

1932

ДОБРИЙ ВОВК

Вовк розпустив по лісі славу,
Що душу має добру і ласкаву.
— Хай всі ідуть, як в рідний дім,
М'яця смачненького поставлю їм.—
Слова прекрасних обіцянок — мед!

Ймучи Вовчазі віри,
Зійшлися звірі,

Всяк рветься наперед.

Такий був хор завзятий та здоровий,
Що спів його лунав на всі діброви;
Підносили господаря на цілий світ
За розум, за душевність, за привіт...

Та є кінець і доброму і злому.

І славословенням кінець настав.

Ну й наспівалися! А що ж потому?

Ніхто про м'ясо й не спитав.

Тугіш стиснувши животи,

Прийшлось додому йти.

Хористів слід кийком здоровить,

Щоб їм довіку біль не вщух:

Почують обіцянок жирний дух —

Готові й Вовка славословить.

1954

ДОГІДЛИВИЙ БАРБОС

— Я співчуваю долі бідній,—
Барбосу каже Кіт сусідній.—
Господар на зорі
Тебе навік лишає у дворі.
Який-то ще новий господар буде!
Є всякі люди:
Не догоди,
То лиха жди.

— Ти не журись за мене, друже!
Усім я вмю догодить,
На задніх походить;
Поб'є — мовчу байдуже,
Ласкаво в очі зазирну,
Хвостом догідливо крутну;
Господарю приємно, я не плачу
І ласку бачу —
Поміи і привіт...
— Хіба що! — мовив Кіт.—
Натура в тебе незамінна
І вдача не дурна:
Ніяка переміна
Для тебе не страшна!

1964

ЛИСИЦЮ СУДЯТЬ

Хвалилась завжди Лиска: «Я свята!»
Та сіла на судову лаву, куроїдка.
Впіймали в курнику — позбудеться хвоста.
Вовк судить. Ласочка за свідка.
За оборонця Тхір, слизький язик:
— За злочин правда двічі не карає
І милосердя в нас — неписана стаття.
Прогнали Лиску з двору, лихо нею грає.
А стане кучою — пропало все життя:
Як вийти в люди небораці?
Як стати без хвоста до праці?
А правду мовить, не одна
Курми живилася вона.
Сам знаю, бачив...—
Лукавий оборонець змовк.
Зніяковілий Вовк
В папери носа утовкмачив
І ухвалив: — Хоча Лисиця не свята,—
Перебудується. Залишить їй хвоста!

Пішла Лисиця в інший двір,
А з нею — Ласочка і Тхір,
Бо знає: «Де б не оселиться —
Своя людина знадобиться!»

1964

РЕП'ЯШОК

Конята з досвіту робили в лісі,
Підвечір до села ідуть на відпочин.
— Чіпляйся за хвоста, як хочеш мати чин! —
Гукнув Реп'ях, що виріс на узліссі.—
За кіньми так доберемось до стайні,
Там добрий корм і ясла файні.
Один наш Реп'яшок вчепився до Собаки,
Удвох охороняють двір:
Пес наганяє переляку,
А Реп'яшок чіпляється, мов звір;
Живуть в собачій буді, як царі,—
В теплі, в спокої, у добрі...
Наш другий брат, сказати між нами,
Вчепивсь до Барана;
Баран, по мудрості, обріс чинами,
Бо трапилась посада недурна,
І довгими роками
Командують Лисицями, Вовками,
І слава йде про них гучна...

Реп'ях росте попід тинами,
Пильнує: де кобила та,
Щоб учепитись до хвоста
І обрости чинами?

1961

ЯГНЯ

Таке-то з ярмарками:
Вернулася Вдова з порожніми руками.
А діти обступили: — Що купили, ма? —
Вдовиця каже жартома:
— Шукала поросятка,
Купила вам ягнятко.
Зросте вівця така,
Що дасть горнятко молока.
Наварим каші...

(Танцюють дітки наші).
Розплодимо овець, поріжем восени
І взимку всі гулятимем в кожусі...
— Кожуха хочемо! — гукають пустуни,
Лестяться до матусі...
Пішла із двору Удова кудись,
А діти зразу завелись,
Ділити чергу заходились,
Носи подряпали, побились.
Побігли в хлів — ой, билися дарма:
Ягняти не було й нема.

Дорослі є незгірш як малюки:
Частенько так з-за суперечки,
Кому носить кожух з майбутньої овечки,—
На лобі носять синяки.

1921

Сусід Охрім на призьбі коло хати
 Любив собі газети почитати.
 Коли читав,
 То головою раз у раз хитав.
 Хитав, бувало, схвально,
 Бувало, і не схвально.
 Якось я запитав:
 — Що там невірне чи погане,
 Що заслуговує докору чи догани? —
 Охрім зітхнув,
 Навколо позирнув,
 Згорнув газету,
 До вуха нахилився мені:
 — Признаюсь по секрету,
 А ти ж нікому аніні.
 Ось слухай...—
 Та що Охрім сказати хотів —
 Я не дізнався, як не шулив вуха:
 Сусід сопів, стогнав, щось белькотів,—
 Язик в зубах застряг, не стало духу...

Ох, є у нас такі Охріми, є:
 Сказати щирю думку — духу не стає!

1952

СВИНЯ ОБРАЗИЛАСЬ

- Чого надусалась, мов з'їла кислих груш?
Чи скривдив хтось, чи насолив до сказу?
— Ой Рябчику, мовчи і серця не ворух!
 Спізнала я важку образу.
— Хто ж рот роззявив на таку особу?
— Гнідко! Я не прощу до гробу.
 Сказав якогось дня,
 Що я — свиня,
 Що знаю тільки рити,
Що дбаю лиш про черево товсте
 І тільки думаю про те,
 Коли дадуть корито?..—
 А їй Рябко:
— Хіба збрехав Гнідко?
— Хай правда, хай! А так прилюдно
 Під мене рить повсюдно?
 Такого треба вчить:
 Хоч бачить — хай мовчить!

1963

БУЙВОЛИ

Східна бувальщина

Ахметка з поля їхав, віз солому.

Йому ріка перетинала путь.

І не прийшло до голови малому,

Що Буйволи купатися зайдуть.

Ахмет співа щасливо.

Аж ось ріка блистить вабливо.

Уперті Буйволи — мерщій туди.

— Куди? Куди?

Спливе солома по воді,

Чим скот кормитимем тоді?

Корови й нетелі зостануться голодні!

Та майте совість! Будьте благородні! —

В Ахметки з горя пухне голова,

А Буйволи наддали ходу

І з возом бух у воду.

Лягли. Солома по воді сплива.

Сміються добрі люди:

— Дурний ти, хлопчику, еси!

Без батога їх не проси —

Пуття не буде.

1962

НА КОЛГОСПНОМУ ТОКУ

Весною на колгоспному току,
Неначе на параді,
Стоять машини, кожду хвильку раді
У поле рушити на працю на важку.
Колгоспники перед сівбою
Навідалися їх оглянуть
І гомонять поміж собою:
— Оці до праці стануть —
Не підведуть колгоспний люд,
Полегшать нам великий труд!
— Так, так! Тепер нам, люди,
Полегкість буде! —
Сказав Хома, у котрого слизький язик
Поперед розуму вискакувати звик.—
Машинам труд передамо,
Тоді боками лежимо!..
— Тю-тю! — сміються з дивака.—
У тебе надто голова палка!
Нічого з мрій твоїх не буде:
Машина без людей — як без машини люди!

Хіба у нас таких нема,
Як цей Хома?
Машину пустять пряжу ткати
Чи жито жати,—
Волять бочком лежати!

1931

НЕНАВИСТЬ — ЯК ЛЮБОВ

Голодний Вовк зустрів Куму в ліску.

Облизується, сита і весела:

— Обходила дозором села,

Забігла в пасіку, наїлася медку...—

Голодного нудьга косила:

— Дадуть, чи треба дати на силу?

— Бджола

Мала,

А сили в неї за вола.

В чім сила в горопашній?

В ненависті безстрашній!

Нероба до добра простягне руку —

Смертельну прийме муку.—

Сміється Вовк, що дуже голодав:

— Я бачив, як Ведмідь їх обкрадав:

Весь рій на злодія напався,

А він їв мед і посміхався...—

...Небавом Вовк із пасіки вертався.—

Від однієї лютої Бджоли,

Від трьох би може відігнався,

А як громадою напали, як дали —

Пожежею в очах веселий світ зайнявся,

Музики в голові відразу загули.

Ненависть — як любов: ніколи не старіє,

В шереху першу бити зло стає

І серце гріє,

І сили надає.

У хатнім затишку, в достатку, в тиші
 Плодилися у вірках Миші,
 В щілинах — Таргани.
 Не гризлися вони,
 А, навпаки,
 Клялися: «Дружба наша на вікі!»
 Та раптом Миші восени
 Помітили, що Таргани
 Переселяються під піч.
 — Сусіди, в чому річ?
 Чом залишаєте щілини?
 Чи ми обридли вам,
 Що дружба давня гине?
 То, може, геть тікать і нам?! —
 Так Миші дорікали Тарганам.
 — Пробачте, дорогенькі! —
 Почули Миші голосок.—
 Нам коло печі так тепленько,
 Тут... ближче до мисок...

1956

ВІНИК

Ви ще не чули новини?
Потрапив Віник у чини:
Наглядач він над Килимами.
Ледь не стрибав старий з нестями:
Валявсь на смітниках
І — раптом честь така!
— Я Килимам не дам потачки!
Сім раз на день даватиму тріпачки!
Тверда у мене керівна рука!
Я зав'яжу їм язика!..—
Невдовзі Килими — шовкові і барвисті —
Потрапили в утиль, потерті і нечисті.

Хто в Віника побуде у руках —
Найкращий вийде в бруді та в дірках.

1964

ЛАСОЧКА

З курчатками біда:
З-під квочки хтось щоночі викрада.
— Ну, як зарадити лихій годині?
Засядемо! — сказав Іван Горпині...
За хмари місяць зник.
З дровітні Ласочка — в курник.
— А ми тебе чекали! —
Іван з Горпиною гукали.
Втішалися дарма:
Усі куточки обшукали —
Нема!
На другу ніч таки піймали:
— Де ж тої ночі ти була?
— Та де ж? — відповіла
(Сляйнули злом
Ворожі очки).
Ховалась під крилом
У Квочки!

Шукаєм ворога із збільшувальним склом,
А він — у Квочки під крилом.

1931

ЕЛІТА

В колгоспі на току в неділю
Зійшлося людей, як на весіллю.

Всі на дорогу позирають.
Музики дружно марші грають,
В долоні молодиці б'ють,
Ланкові вуса протирають,
А сівачі у фронт стають:
Пшеницю насінневу ждуть.
Та не проста вона, еліта,
Краса і гордість літа...
Машини птицею влітають,
Колгоспники мішки хапають

І ярлички читають.
«Еліта!» — радісно вітають.

Усім цікаво,
Яке насіння прислано на славу?
— Рятуйте! — раптом хтось у крик.—
Замовкніть! — грима до музик.—
От так еліта в гості їде:
Жучки в насінні, дармоїди!

Бува... Повіриш ярличкам —
І ради не даси... жучкам.

1964

МЕРТВА СОРОКА

— Нечувано! Невидано між нами! —
Гнівивсь Орел, метався по гнізді.—
Сорока наша у біді:
В заяві, писаній сльозами,
Велику кривду викрива.
Сорока бойова,
І до Зевеса з язиком дійде.
Кому-кому — мені перепаде!
За кого ж? За Сову, розбійницю північну,
За Яструба, що птахів кривдить вічно...
В своїй державі вирву нелади,
Хай торжествує правда-матка!
Комісію створити! Акт сюди,
Щоб підписи були й печатка!..—
Комісія пішла —
Сороки не знайшла:
В Сороки дух давно зачах,
Лежить, розтерзана, в кущах.
Орел червоним написав по акту:
«Сорока мертва! Що вже говорить?!
Понеже перша роль належить факту,—
Списать Сороку. Скаргу в стіл закрить».

А кривдники? Оті, які чинили зло?
Про них і мови не було.

1965

МЕТЕЛИК І ГУСЕНИЦЯ

Метелик вигравав, крильцями лопотів
І, необачний, зачепився в павутині.

Розплутатись хотів —

Ще гірш заплутався, к лихій годині.

Одній завдавши гілці зла,

Товстенна Гусениця чіпконога

На другу листя нищити повзла.

— Тітусю! — кличе Метель. — Дайте допомогу,

Розплутайте, бо пропаду, ей-богу!

— Збитошнику, мовчи! Господар надійде,

Подивиться — гілля мов обгоріло,

Подумає: «Чиє це діло?»

Комуś такн перепаде.

Він зопалу не розбере,

То не тобі, що листя з'їв зелене

І порятунку просить в мене,—

Мені безвинно маку втре!

І що б ви думали? Бува на світі:

Змололось Метелю, що борсавсь при землі,

А тітка по гіллі та по гіллі

Сховалася у верховітті.

1959

Вітрець вночі одвідав деревá:
 — Збираюсь рано Сонце стріти.
 Що там про вас сказати, Сонця діти?
 Які думки? І чим горить душа жива? —
 Не встигло Листя голосу подати,
 Взялась Омела лопотати:
 — Скажи там: слава Сонечку й хвала!
 Щаслива ним завсіди я була.
 Я дякую йому за долю за свою:
 Я ситно їм, я смачно п'ю...—
 Сховавсь за обрій день. Минув і вечір.
 Заснуло небо в зорях золотих.
 А Вітер слухав ті нещирі речі
 І не здолав нудьги: дрімаючи, затих.
 Веселий ранок стрінувши привітно,
 Вітрець поплив до Сонечка в світи.
 І, посміхаючись всесвітно,
 Сказало Сонце з висоти:
 — Омела? Знаємо! Відома їй ціна!
 Шукає лестоцями в серце путь вона.

Нероба язикатий, паразит лукавий
 Прожогом преться в перші лави
 І видає
 Базікання своє
 За голос тих, чий сік, нахаба, п'є.

1956

У КУЗНІ СЕРЕД НОЧІ

Вночі у горні вогник тлів.
Світилося Вугілля тьмяним оком.
Угледівши ковальські Кліщі ненароком,
Вугілля мовило: — Любимчик Ковалів!
Коли іскрюся я й димлю,
Ви лізете в огонь: «Люблю! Люблю!»
А зараз бачу: ви не друг мені,
Кохання ваше тихо вмерло,
Вам лиш погрітися б в огні...
Без мене вас життя б затерло!
— Не хвастай-но! — крізь сміх
Вугіллю проказав Ковальський Міх.—
А хто тобі дає повітря животворне?
Без мене ти холодне й чорне!

Вугілля — сила, що там говорить!
Але в житті частенько так буває:
Та сила світить, гріє і горить,
Коли її повітря знизу піддуває.

1964

СКАЛЬПЕЛЬ

У хірургічній шафі на полиці
Блискучий Скальпель хвалиться Ножу:
— Ти думаєш — я проста птиця?
А чом я вище вас усіх лежу?
Чом пацієнт, мене уздрівши, блідне?
 Бо зна,
 Яка мені ціна!
В моїх руках його життя або труна!
Моє жало безжальне і побідне:
Як розійдусь, як різону по животу, —
Рікою кров, аж любо подивиться.
У мене важко відпроситься...
Ви що ж! Ну, славте гостроту! —
 Хтось відказав на мову ту:
— Ми бачим: владою страшною ситі,
 Лили б ви кров,
 Вам незнайомі ласка і любов...
А глянь, братове ваші чваньковиті,
 Зазубрені, іржею оповиті,
 Валяються на смітниках:
 Втоптавши в прах любов і славу,
 Безжально різали наліво і направо...
Тобі ціна, коли ти в людяних руках!

1964

РУШНИК І МУХА

Захекався Рушник — гонив із хати мух.

Чимало їх лежало на підлозі.

Одна дзижчить, конаючи в тривозі,

Ледь-ледь одводить дух.

— За що, розбійнику? — голосить.

— А хто заразу в нас розносить?

М у х а

— На себе позирни,

Чванько ти гордовитий:

Ти сам брудний,

Немитий!

Всім винуватцям діла злого
Приємно гріх покласти на другого.

1934

РІЧКОВИЙ ПАВУК І ЖАБА

От несподівана турбота!
Не стало Жабам супокою:
Сьогодні тихе їх болото
З'єдналося з рікою.
Аж ось і перший гість з ріки,
Павук цікавий і прудкий.
За мить оббіг всі заводі й осоки:
— Тьху-тьху! Які брудні п'явки!
Гидотні Жаби вирлоокі! —
Пожежею знялось гнівливе ква-ка-ка:
— Піймати Павука! Судити Павука! —
І був би край, якби не мав таку
Прудку
Ходу
І пильне око.
Помітивши біду,
Урятувався втьоком.
Години, тижні промайнули,
Пройшли роки, віки минули,
А Жаби: — Ква-ка-ка!
Скарати Павука!

Є люди в нас — і горе й сміх,
Мов ці крикливі болотяни:
Попробуйте зганьбить болото їх —
То вам життя не стане!

1956

В овецій шкурі Вовк пробравсь в отару
 (Там не одне крутилося ярча),
 Прошивсь з отарою в кошару,
 Заліг в куточку тихача.
 Доноухавсь вірний Пес — сміливий і завзятий —
 І був би ворогу кінець,
 Та остушивсь Баран рогатий:
 — Не гавкай! В нас, овець,
 Тепер мета
 Не та:
 Не треба ворога стирати нанівець,
 Змінити слід його натуру.
 Дивися, Вовк одяг овечу шкуру
 І незабаром бекати почне.
 Любов'ю, м'ясом, добрим словом
 Ми скоримо його обов'язково.
 Йди спать! Послухайся мене! —
 Пес пирхнув, невдоволено зашився в буду:
 — Звелів Баран, то що робити буду? —
 ...Від Барана-філософа, небоги,
 Лишились роги й ноги.

Велика сила добре слово,
 Та не для Вовка злого.

1964

КАПРИЗНИЙ ВОДІЙ

Дзвіночок голосний вчепили Віслюку:
— Водитимеш на честь собі отару! —
Віслюк, задравши голову під хмару:

— Ще в пелюшках таку

Мені ворожка віщувала долю! —
Забувши про дзвінок, пішов по полю.
Услід за Водієм в сусідньому городі
У зеленнях гуляли вівці в шкоді.

Не обминуло лихо Віслюка:

Позбувсь дзвінка,

Спороли спину:

— Іди, обийбоко, місити глину!

— Щоб глину я, Водій, місив?!

Хіба не я дзвінок носив? —

Сміються хазяї: — Як на твою природу,
Возить весь вік тобі сміття та воду! —
Образився Віслюк. Усюди нарікав,

Хтозна-чого плескав:

Мовляв, не тямляться в талантах,
Засяять не дали його ясній зорі,
Замість водить в квітках та бантах,
Велять робить на чорному дворі...

— А я не з тих, що в шлеях ходять!

Я з тих, що верховодять!

Раз Віслюку дзвінок під шиєю подзвонить —
Ніхто його до праці не загонить.

1960

НА СЛОВАХ-ШОВК,
НА ДІЛІ-БОВК

Вмирає Лев. Навколо мертва тиша.
 Шепочеться стривожена листва.
 Обачно шарудить ляклива миша.
 Під вітром стелеться трава...
 Лев то здригне, то раптом встане,
 То грізно зареве,
 Аж никне все живе,
 То тьмяними очима тоскно гляне,
 Немов шукає співчуття...
 Лис з-за куща, мов злодій, визирає,
 В очах лиха усмішка грає:
 — Ага, злякався за життя?
 А хто роздер мою дружину любу?
 І з мене ледь не зняв лиснючу шубу...—
 З'явився Вовк: — Чого пан Лев хотять?
 Водички? М'яса? Крові?
 — Мнені б...— у Лева губи аж тремтять.—
 Хоча б... ккраплиночку... ллюбові...
 — Ге-ге! Про це слід думать не тепер,
 Коли стриваєш смерть немилу,—
 Тоді, коли усіх по черзі дер,
 Безмежну мавши владу й силу!

1965

ЛИСИЧА МОРАЛЬ

Господар півночі, Їжак, шеберхне у траві,
Збираючи лісні солодкі груші,
Чи миша запищить, попавши в дзьоб сові,
А вже Сорока нашорошить уші,
І довго-довго ліс лункий
Тривожить скрекіт гомінкий...
— Ти, Кумо, бачила цю осоружну птицю? —
У шалині

Питає Вовк Лисицю. —

З нічної йдеш, бува, не чуєш ніг,
В думках ягнятї смертне пишеш,
Обходиш кожен кущик, ледве дишеш,
Гадаєш — все гаразд, ось-ось барліг;
Сороку тут лихе надносить:
Тривожить весь заснулий ліс,
Скрекоче і голосить,
Мораль і суд тобі виносить,
Неначе пальцем штрика в ніс.
Отак живи, живи й дрижи.
Що діять, серденько, скажи?
— Так, любий, так.

Воша таки мастак

Плескати язиком, мораль читати.
В самої ж пахне часником душа.
А про її гріхи саму б спитати?
Взялась мені вчитувать помилки,
Так я дала їй одкоша:
«Скажи хто краде в дитсадку ножі і вилки,
Хто викрада курчат коло коша?
Випалювати хиби — то святе веління!
Боротись проти зла — я «за».

Коли ти адвокат громадського сумління,
То май сам душу чисту, як сльоза!»
Таку мораль Сороці прочитала —
Враз утекла, хвостом лиш помахала...—
Лисицю слуха Вовк — на лоба лізуть очі:
Куди супроти цих моралі ті Сорочі?!

Овва! Овва!
Лисиця-зłodійка з відкритими очима
Чита моралі дорогі слова.
А що в них за плечима?

1959

ПРУДКИЙ ВІСЛЮК

— Що за дивація така? —

Віл круторогий

Питає Віслюка.—

У поле йдеш — ледь тягнеш ноги,

А з поля ввечері ідеш —

Мов краков'як ведеш?

В і с л ю к

— Бо в полі — праця потогінна,

А дома — ясла, повні сіна!

1962

Кость слова попрохав,
Палку промову закатав:
— Сьогодні в нас жіноче свято.
Тут про жінок говорено багато.
І я б хотів
Сказати кілька слів.
Жінки! О подруги мої!
Ви — щастя нашої сім'ї!
Ви — друг надійний у житті,
Ви — вірний спільник у труді,
Ви — наших днів краса,
Наш рай і небеса...—
Хто зна, до чого б Кость договорився,
Коли б його сусіда не з'явився.
— Дозволь, спитаю я,—
Говорить стиха.—
Скажи, чому твоя
Частенько в синяках Костиha?

В житті не дуже в Костя ладно,
На язика ж як складно!?

1926

ГРАД

— Голубки-пташечки! Біда над головою!
Страшенні хмари. Буде лютий град!

Як зливою впаде лихою,—
Пропав наш любий сад! —

Занепокоїлись птахи садові,
Біду грудьми зустрінути готові.
Не мала Ластівка гнізда в саду,
Та скрізь літала, наче блискавиця:
— На поміч всі! Загине сад і птиця!
Гуртом давайте одведем біду! —
Одна Зозуля вешталась в безділлі,
Немов дурненька свашка на весіллі,

І весело виводила «ку-ку».

— Чи бачили таку? —

Питає Ластівка.— Немов радіє,

Що іншим лихо в очі віє,

Загрожує біда.—

Синиця їй відповіда:

— Нема в саду у неї власного гнізда.

Безрідною вродилася, живе одна,

Не зна

Прихильності й любові,

Наш сад їй чужина,

Сьогодні — тут, а завтра — в тій діброві.

— А чула я: вона клялася цим садком,

Казала: «Вік в нім буду вікувати!»

— Одне у неї — клястись язиком,

А друге — серцем вболівати.

КОТЯЧА СОВІСТЬ

Коли кохана Солов'їха збоку —
Співається, нівроку!..
Натхнений Соловей витьохкував, як міг.
А Кіт Слівця, розбійник, підстеріг,
Плигнув — за горло не дістав,
А кров пустив і хвіст відбатував.
Співець вмостився вище,
І тьохкає, і свище...
Кіт ходить унизу,
Питає Солов'я, пускаючи сльозу:
— Ну, як живеш, мій друже?
— Д-дуже!

Учиниш зло, так совість май,
Хоч про здоров'я не питай!

1958

ПЕРЕБУДОВА

— Невтішна спадщина, мов хмара, висне,
В болоті власності натура кисне;
Нам погляди старі отруюють буття.
Я — за нове і за стремління чисті,
За творчий рух, за помисли вогнисті,

Що роблять радісним життя!

Топчу в душі старе,

Що у полон бере...

За мною всі! В нову дорогу рвусь!

Пе-

ре-

бу-

до-

ву-

юсь!

Базіка мовив правду щирю:

Перебудовує

собі

квартиру.

1932

СЛОН І МИШІ

Не встиг пройти поріг юнацьких літ,
Повчитися, намілуватися на світ,
Слон молодий в сусідку закохався,

Освідчився, поженивався
І в гай до жінки перебрався.

Батьки щось радили, але дитя

Не слухав: — Я знаю сам життя,

І розуміюся, де щастя те шукати.

А ви мене взялися опікати...—

І потім чванивсь: гарно він живе.

Аж бачать: по дорозі

Наш Слон біжить, реве,

В тяжкій тривозі

Рідню на поміч зве.

— Що трапилось? — питають батько-мати.

— Ох-ох, рятунку не знайду!

Наскочив на біду:

До жінчиної хати

Вселились, на нещастя,

Руденькі миші, хай їм трясця!..—

Сусідки шепотіли:

Не миші щастя з'їли.

Нагледів Слон куму,

А кум йому

Наштрикав живота,

Відтяв хвоста...

Натворить капостей — ні виправди, ні втіхи,
Та й в'алить на мишей свої гріхи й оґріхи.

РОЗМОВА ПРО ЩАСТЯ

Зійшлись у холодку, щоб не кусали мухи,
Цісара, Качка, Курка-цокотуха,

Індичка, мудра голова.

Про щастя завелись, що й кожній птиці
(Незгірш, як нам, сердешним) сниться:

Без милих щастя не бува?!

— Щасливіших нема, — зацікала Цісара, —

Індик з Індичкою чудова пара!

— Так! — Качка мовила невлад. —

Мій селезень — огидний м'яса шмат.

Ви не судіть: я — грішниця велика —

Зміняла б селезня з кумою на Індика!

— Ох, сестронько, — Індичка їм в одвіт. —

Ніхто не відає, який у нас обід!

Щербате щастячко моє Індиче:

На людях він бундючиться, курличе,

А дома — лишенько моє!

Таке цабе із себе удає:

Уся сім'я навшпиньки ходить,

Ніхто ні в чому не догодить.

Насупить носа: «я» та «ми»,

Та шарудить крильми

І чином хвалиться, нехай би йому трясця.

От і судіть, яке у мене щастя!

Бува і в людях: віялом хвоста,

Копнути глибше — пустота.

ПІДСВИНОК

Рябенький Підсвинок в калюжі
Розлігсь під плотом серед дня,
Пригрівсь на сонці, очі мружить:
— Нас зневажають всі: «Свиня!
Нездатна вгору глянуть оком;
Їй ніпочім матерія висока;
Громадський інтерес їй не свербить,
Не думає про труд та про науку,
Над людяністю кпить
І зневажає штуку.
Свиня й свиня!..»
Яка брідня!

Мене і день і ніч думки тривожать:
Чи світу є кінець? Чи довго можуть
Світить Галактики зірки?
Чому буває Місяць повновидий,
А інколи — горбатий і тонкий,
По небу біга, наче та сновиди?..—
Цвірінькнув Горобець швидкий:
— Втікай, бо буде ніколи і жить!
Господарка з дрючком біжить!
У неї хтось пом'яв квітки,
Порив капусту й буряки...
— Біжить? Прощай! — гукнув в нестямі.—
Вона в проблемах світових не тямить,
А тільки зна шмалить боки...—
І той, хто так журився за долю світу,
За рогом зник, не знайдеш сліду.

Так інший плеще про матерію високу,
Вчинить корисне щось — не зробить кроку.

1965

ГОРОБЕЦЬ ІЗ-ПІД СТІХИ

Лиш почало на світ благословитись,
А Горобець — з-під стріхи і мерщій сваритись:
— Джів-джів! Ей ви, сплюхи! Не маєте стида!
Он день новий встає, доба надходить мила
І до життя зове, до щастя, до труда,
А вам би спать, згорнувши крила?!
Ось, Півню, ти: на місці своїм
Ти любиш погорланить,
Тривожити пітьму,
А труд святий тебе не манить!
Не знаєш, горлодренець: щастя у труді!..
А ви, Качки, рябенькі і руді,
Вам спать би до обіду,
А виспавшись, шукать, де купочки посліду!
Гадаєте, все щастя — в животі?..
Ви, Ластівки, і жваві, й гомінливі!
Ви зрозумійте: дні щасливі
Не в щебеті і не в ловитві мух,—
У боротьбі зі злом сталити треба дух!..—
Наїживсь Горобець, слова виводить файні,
Аж поки коней виведуть зі стайні.

Цвірінькає, солом'яна душа!
А днює де? Коло конячого коша!

1959

ДРІБНЕНЬКІ ЗУБИ

Ведмідь вже сходить з літ;
Мов сніг на сонці, тануть сили.
Нудним став білий світ,
І рідний ліс не милий.
І барлогу в сусідньому гаю
Ведмідь вручає доленьку свою.
Лисиця скрізь божилася, казала,
Що ікла й пазури Ведмедю позрізала;
Ведмідь тепер смирініший від вівці,
Ість ягідки, гриби та корінці,
На м'ясо й кров очей не зводить,
Від барлога й на хвилю не відходить:
— А я ведмежий спокій стережу;
Як ляже спать, величний та гладущий,
Казки йому кажу
На сон грядущий...—
Усі ми в світі тимчасові гості:
Сьогодні сміємось, а завтра склали кості,
Безжальний час сліди затер...—
Пішли чутки — Ведмідь помер.
І хоч не був у лісі він кумиром,
До вмерлого всі кинулися миром:
Ведмідь, колись лісів гроза,
Зазнавши наглої страшної згуби,
Лежить розтерзаний, мов та плоха коза,
А на кістках дрібненькі знати зуби.
Слон злістю закипів:
— Зайці! Знайти негайно й доповісти,
Хто, дрібнозубий, смів Ведмедя з'їсти? —
Іжак, що в листі шелестів,
Зайцям тихенько доповів:

— Лисиця, бачив я, Ведмедеві годила,
Коло слабого день і ніч ходила...—

По лобі ляснули себе Зайці:

— Вона доїхала недужому кінці! —

Веселі з успіху, летіли, мов на крилах:

Злочинця знайдено! Життя складе на вилах!

Захекані, прибігли до Слона,

Завмерли на порозі

В тривозі:

— Вона!

Секретарем уже в Слона!..—

Володарі великих вух

В клубочки скулились і затаїли дух: —

Ну, що робить, щоб не нажить напасті?

Вона, дивися, знову коло власті!

1956

ГОСПОДАР І ПЕС

Господар за столом затримався в небоги.
Хиляючись, верта поволеньки з дороги.

Зайшов у двір. Чи вірити очам:
Трезор, що мусив пильнувать подвір'я,
Понехтувавши дружбу і довір'я,
Хазяйським ласує курчам:

— Трезоре! Ти позбувсь ума!

Сумління в тебе й трішечки нема!
Тебе шаную нарівні з Котом,
Як пан їси з блискучої мисчини,
А ти що дієш в мене за плечима?

(Трезор вертить хвостом).

Якої кари варт, якої муки?

(Трезор цілує руки).

Ах ти, вертихвосте! Ах ти, лизун!
Нам що тепер від господині буде?

(Вильнувши задом, наш мазун

Зіп'явсь господарю на груди).

Яких ми способів з тобою доберем,
Щоб все було в нас тихо-гладко?

Мерщій доїж курчатко,

І всі сліди ми заметем!

Хто більше чинить нам біди:

Чи той, хто тихача

Їсть крадене курча,

Чи той, хто заміта за ним сліди?

1956

ПЕРЕКИНЧИКИ

Осел ходив у славі та любові —
Всі в дружбу тислися Ослові:
Горобчики за ним літали вслід,
Сорока скрізь чутки носила,
Що в мудрості Осел — велика сила;
Якийсь-то облік Півень вів
І до Осла навідувавсь у хлів;
Свиня з візитами ходила...
Аж ось у двір Коня баского привели.
Коневі — честь, вівса мішок дали.
Ослom заткали дірку —
Улаштували на задвірку.
Де ж друзі? З того дня
Переметнулись до Коня,—
За тих боліє їх душа,
В котрих пожива є коло коша.

1963

ЗАЗДРІСНЕ ОКО

Пес на Вола не має ока,
Усе: гав-гав, гав-гав.
Хоч Псу на ногу Віл і не ставав,
Так Псові заздрісно дивиться збоку,
Що Віл мав честь високу:
— За що та честь? Ні за що!
Коли б не я за нього мудрував,
То здох би Віл давно, ледащо.
Гав-гав, гав-гав! —
Тварини за Вола настійно обставали:
— Коли б не Віл, то ми б голодували.
Забув, як з голоду ти пояс підтягав? —
Пес їжиться, пускає пінку,
Свою дає оцінку:
— Працюю я, аж горло все подрав;
Коли б не я, то вас би хтось покрав.
— Не задавайся! — Кінь говорить. —
Віл цінності, Віл блага творить.

Хоч цінностей не створюють вони,
Так горлом намагають гавкуні.

1962

ВЕРБЛЮД У МОСКВИ

Святковий день. По вулиці весною
Народ ходив веселою юрбою;
Від радощів, забав і від утіх
Навкруг дзвеніли пісня й сміх.
Сказав один: — Поглянь-но, друже любий:
Верблюд в Москві іде, відквасив губи,
І невдоволення розлито на виду...
— Не диво, — каже друг. — Такі є й люди:
Ми тішимось — він скиглить, на біду,
Ми сміємось — він нудьгувати буде... —
 Верблюд бреде,
 Не сходить з шляху
Ні людям, ні машині;
 Хіба зневажливо зирне,
 Мовляв: «Я — диво неземне!
 Я — корабель пустині!»

1961

ЛИСИЦЯ І ЯЩІРКА

Після невдалих мандрів по селі
Лисиця Ящірку зустріла в лузі.
Вони були сердечні давні друзі.
Розклала Лиска скарги та жалі:
— Ось, бач, вернулась без хвоста!
— Ти не журись! — втішає та.—
А до хвоста чіпляй цурпалка!
Я так роблю, і хвіст — як палка.

Л и с и ц я

— Та в мене хвіст — ледащо,
Не пристає нізащо.

Я щ і р к а

— А чула я: сама ледащо ти.
В таких не пристають хвости.

Л и с и ц я

— Ледащо я? А хто про це говорить?
У мене документів — гори!
Я рота всім заткну, нехай мовчать.
Дивися: штамп, і підпис, і печать!

На папірцях у них що треба є.

Нас інше мучить:
Хто їм, падлючим,
Ті документи видає?!

1962

КІНЬ І ПОСМІТЮХА

Кінь горбиться у возі:
В колгоспний двір везе тягар.
Посмітюха клеє щось по дорозі.
Горобчик каже: — Кінь — трудар!
Чесняга! Роботяга!
Таким подяка і повага.
Якби не він, то я і ти
Попідтягали б животи! —
Посмітюха сміється:
— Нехай не дуже задається!
Коли зима укрий шлях
І стане біло на полях,
Скажу: «Діждалися мороза —
Ховай вже воза!»
Так не було ще й разу,
Щоб не послухався наказу:
А ти: «трудар», «повага», «дяка»!
Та він... такий собі... коняка...

Ледаче, сіре, препогане
Трудівника так напропале ганить,
Ще й вихваляється, що білий світ
Його вказівками міня свій хід.

1958

Вернувся Соловей у край свій навесні.
Доповіда співочим птахам
І неспівочим бідолахам:
— Оце мої нові пісні.
Їх стане з днів весінніх
І до сумних осінніх.
— Пісень багато? Ну й нехай!
Співочий скарб не муляє нам плечі.
Всім радість буде — старшим і малечі.
Всіх весели і щастям надихай! —
Аж мимо йде Осел на пасовище:
— А я скажу: наобрида,
Коли без краю свище!
Співай коло гнізда,
Покіль в гнізді соловенята
І коло них клопоче мати... —
...З тих пір,
Як ніжна мати
З гніздечка забере маляток,
Сумує тихий бір:
Не чути пісні Співака.
— Бач? — каже Гава до Шпака. —
Бува, і мудрий слуха Ослюка!

1959

ЙОРЖ-ПІДБРЕХАЧ

Тривожний збір Щупак склика:
На бережку он біля річки
Із сіттю ходять чоловічки,
На юшку хочуть Щупака;
Так хай громада скаже слово,—
Кому в казан лежить дорога?
Не завжди Щупаків варить.
А то кого не б'ють, а їм болить...
— Зійшлись усі? — Щупак моргнув до друга.
Заїка Йорж, підлиза і халуга,
Сказав: — Ддозволь ддоповісти,
Ще Ссом не встигли ддоплисти».
— Ага! От бач, широкоротого немає?
Десь в куширі байдужливо дрімає.
Без нього кусня хліба не з'їси,
А от на спільне діло не проси!
Мов звір той, у воді гуляє,
На бідних рибок рота роззявляє.
Всі знаєм, хто в річках
Кожнісінькій рибині
Сидить у печінках,
Немов чиряк на спині! —
А Йорж під риму знов: — Ддозволь ддоповісті,
Над Ссома гріховода не знайти...—
Щупак: — Отож-бо, сестри і брати,
Нам треба жертву принести.
Скажіть: кому на юшку йти? —
А Йорж римус: — Ддумка в нас така:
Ой не минути Сому казанка!

Зубаті Щупаки— то хижакі завзяті.
Та сила не в зубах, що гострі, як ножі
(Ми зуби вмієм рвать, самі — зубаті!),—
А сила Щупаків — підбрехачі Йоржі:
У перший ряд стають,
Свої думки за людські видають.

1959

БУЛЬКИ

Святкують рибоньки весняні дні:
Ті нищать черв'ячків на дні,
Ті в сяві небаченого ранку
Виводять іграшку-веснянку,
Неначе гімн всевладниці весні.
Всім любо — просторо й глибоко!
Лиш Сом, вусатий лежебока,
Вмостивсь на дні,
Пускав бульки у сні.
— Ей, лежню! Покидай корчагу,
Іди до нас на труд і на розвагу!
Не можеш діла іншого знайти —
Вилежувать боки, у черево рости?
— Я... Я не сплю і вас не уникаю.
Труджусь — бульки наверх пускаю.

1959

ДАРЕМНИЙ ПЕРЕЛЯК

Хлоп'ята, бавлячись, прибігли до болота —
Нарізати лози була охота,
Та страх узяв їх за живе:
В болоті страшно щось одно гуде-реве.
І не по-доброму, не весело, не мирно,
А гучно, зло, настирно,
Немов на лютий бій зове.
В наляканих хлоп'ят на лоб полізли очі.
— Ой дядечку! Звір з'їсти хоче! —
А дядечко регоче:
— Герої з вас, гай-гай!
Це пташок-довгоший! Це Водяний Бугай! —
Сміються дітлахи: — Бугай і — птиця?
На м'ясо він годиться?
А яйця він несе?
— Ні, дітки, ні! Гуде-реве, й усе!

В нас комизився звір такий:
Ревів, страхав, аж зала вся двигтіла.
Доглянулись — то пташок-довгоший,
Не здатний сам ні до якого діла.

1962

ВЕДМІДЬ І ГАДЮКА

За індійською казкою

Якось, неначе на біду,
Підпилий Садівник в саду
Чвала охлялою ходою.
За ним друг Ведмідь,— не розіллеш водою.
— Ведмедику! Наліг на мене сон.
Віддам за сон мільйон.
Боротись з ним немає змоги,
Дрімота хилить голову мою...
— Лягай! Поспи! — говорить Клишоногий,—
А я на варті постою.—
За хвильку Садівник на моріжку хропів,
А вірний друг його на варті прикипів.
Аж другу на чоло вместилає Муха.
Ведмідь зігнав, затамувавши зло.
Вона — на ніс. Зігнав. Вона — на вухо.
Зігнав. А клята — на чоло.
— Хі-хі! — почув з куців Гадюку.—
Хапай-но камінь в руку!
Хі! Камінь влучно б'є!
Нехай, проклята, дружню кров не п'є! —
Ведмідь, хоч має голову не ззаду,
Не міг гадючу змислити пораду:
Хапає камінь — рраз в чоло,
І... Мухи наче й не було.

Загинув Садівник. Казали: винна Муха.
А вся біда — Ведмідь Гадюку слуха!

1959

БУХГАЛТЕР І КВОЧКА

Бухгалтер Квочку запитав:
— Ти все сидиш? — і головою похитав.—
Сиди, дрімай, невизнана вдовиця,
Коли тобі приємне сниться!
— Кво-кво! — наїжилася птиця.—
Хто б говорив про сни,
Тобі б мовчати:
Не менш від нас ви сидуни.
Висиджую курчата,
А ти — штани! —
Бухгалтер засміявсь, узявся в боки:
— Тобі давно пройшли всі строки,
А під тобою... бовтуни!

Хвалились Квоччині сини:
— Чудову робимо роботу!
Аж млієм до восьмого поту...—
Доглянулись — під ними бовтуни.

1944

НА ПОЖЕЖІ

— Горить! Рятуйте! Братця! —
Кричить Хома, не зна, за що хапаться.
Ізбіглись люди рятувати:
Той, жвавий, воду носить,
Той розтягає крокви, лати,
А той кричить, немов начальник;
Хтось оддалік стоїть, голосить,
Упевнений, що й він
Теж рятувальник...
Аж ось прибіг Антін,
Насилу держать ноги,—
Жди від такого допомоги!
Побачив:
Упала кроква з хати,
Обсмалена, гаряча,—
Узявся рятувать,
На кроковку плювать.
А потім все життя Антін
Ніс вище голови носив,
Усюди голосив,
Що й він
Пожежу
Теж
Гасив.

Ми примічаєм
Таких нікчем:
Підтрима кроковку плечем —
Будівником себе бундючно величає.

1931

ТИГР І ЖАБИ

За бірманською казкою

В країні сонячній, природою принадній,
На троні золотім, в печері золотій
Жив гордий Тигр, величний, можновладний.

Не знав непослуху в країні тій.

Та хтось, слизькоязыкий,

Доніс, що стався гріх великий —

Зневажено і послух, і привіт.

Звичайні жаби в тихому болоті

Носи задрали враз, широкороті,

Не платять податі, бунтують цілий світ,

Кричать мов на живіт...

Позбувся Тигр нещасний супокою.

До Жаб гідких пробрався осокою —

Непослух покарати карою лихою.

Аж гляне: на листках зеленого латаття

Вмостились Жаби, мов на сміх, окаті

Й таке весілля завели,

Немов не Тигр — вони царями тут були.

Розгнівавсь Тигр: — Ти бач, гідото!

Я вас навчу, як зневажать мене! —

Та як плигне

В болото...

От вам і цар: пішов до дна.

Забув, яка страшна

Трясовина.

1961

Лев старістю скалічений до краю.
— Ні голос-грім, ні пазури страшні
Уже не служать правдою мені.
Лежу як дурень, помираю...
На серці пустка... — Лев ледь дише. —
Чи хто мене в історію запише?
Чи хто прославить піснею мене?
 Чи словом добре пом'яне,
 Кому послав ясну дорогу,
 У руки дав велику змогу? —
Говорить зверху Ворон-крук:
— Коли ти пустиш владу з рук,
То я в історії тобі складу ціну,
 Як очі вийму і ковтну.
А Вовк, який боїться і не любить,
Про тебе пісню радості протрубить.
Кому драбину ти підсовував на дах —
Зарикуть швидше труп, щоб зле не пах.
На славу ти себе надією не тіш,
Бо з тебе користі нема й на гріш! —
 Послухав Лев, зітхнув
 І... ноги простягнув.

1958

СЛИМАК НА СЛИВИ

Слимак, що ледве животів,
Слизький, брудний і боязливий,
Підповз і учепивсь до сливи.
Що вище повз, то більш товстів.
Там друзі унизу — він знати не хотів.
— Це що з тобою, Слимчик милий? —
Його питають. — Ми ж тебе любили.
Не просимо ні ласки, ні допомоги,
Оглянувся б та слово мовив... —
Слимак немов оглух:
Угору повз, затамувавши дух.

Такий Слимак підлізе вверх, — ей-богу,
До батька рідного забуде шлях-дорогу.

1965

ЗАЄЦЬ У ЛИСИЧІЙ ШУБЦІ

До Лиски Заєць в ліс
Журбу свою приніс:
— Лисиченько! Ласкавенька! Голубко!
Продай мені таку, як в тебе, шубку!
Повіриш — я всього боюсь:
Шелесне дуб над головою —
Я затрясусь
І геть лечу стрілою;
Шуліка крилами залопотить —
Із остраху в очах замерехтить;
Зриваєшся на всім скаку,
Сам лізеш в лапи хижаку.
А в шубку зодягнуся —
З Шулікою поб'юся! —
Лисиця зглянулася: рятуючи від зла,
Охоче Зайцю шубку продала.
Вернувся Заєць в шубці і радіє,
Думками багатіє...
Аж тінь якась,
Подібна на Шуліку,
Над Зайчиком знялася,
Небачена одвіку.
Як скочить Заєць з-за куща
І шубку загубив, помчав.

Яке добро не надягни —
Не збільшиться тобі ні слави, ні ціни!

1956

ЛОСЬ ТА ПЕС

Шукаючи поживи, Лось забіг в село.
Назустріч Пес: — Яке загнало лихо?
Ти — новосел. Тут вас ще не було.
Заходь у двір. На корм і на тепло.
В нас поживеш і ситно, й тихо.
Тепер зима. Вам трудно, бідолахам...
Обов'язки? Їх важко звать трудом,
Це, просто кажучи, розвага:
Погавкай, помахай хвостом —
Тобі за це помийки і повага...—

Л о с ь

В словах твоїх спокуса є,
Але ж... не всяк свою натуру продає!

1964

ОСОТ

В Грицька Осот
Розрісся, гемонський, на весь город.
Глузує, хто проходить мимо:
— Осот навряд такий чи в кого є!
Навряд такий чи де ростиме?
Ідуть чутки — на виставку здає...—
Гриць червоніє. До Осоту йде,
Потилицю почуває і геть бреде,
В кишеню руки заховає:
— Іще поколешся, буває...

Отак плекаємо Осоти,
Не хочем руки поколотити.

1923

ДЯТЕЛ І СОРОКА

Сумує Дятел на сухій вербі:

— Давно жовтіють вуха,
Вже в чуб закралась завірюха.
Пора гніздо робить собі,
Життя міняти холостяче...—

Ворона-свашка криче:

— Не гайсь

І до Сороки засилайсь! —

Вагавсь завзятий холостяк
Та й каже: — Хай вже буде так!
Нахолостячився доволі...

Ідіть, свати, шукати щастя в полі! —

Сорока горда не була:

Відразу рушники дала,

Подумавши: — Дарма,

Що літ йому багато

І красоти нема;

Зате у нього гарна хата,

Нажита ним без поговору.

Найголовніше: вміє лізти вгору!

Я байку склав, нівроку,

Та мав із прототипами мороку:

Тяжкого ворога нажив — біда:

Розгнівалась сусідка молода:

— Ти з мене, — каже, — змалював Сороку!

1956

ЛИСИЧА СТРАТЕГІЯ

Якось-то Голуб лісовий підгледів,
Як Лис поза кущі ховався од Ведмеда.
— Оце! — туркоче Голуб на вербі.—
Нехай Ведмідь, той головатий сук,
З дороги сходив би тобі,
Шануючи і спритність, і красу,
І розум, що дорожчий злота.
Вилазь, вилазь з болота! —
Всміхнувся Лис і виліз з-за кущів:
— Ні розум, ні краса тут ні при чім.
Стра-те-гі-я! Стараюся по змозі
Начальству не ставати на дорозі,
Коли несе
Вівцю з долини,
А він за се
Мені мовчить
І очі закриває на провини,
Якщо курча мені в зубах пищить;
Хіба, буває, в крайнім разі
Карає не судом — доганою в наказі.

Де гріх ховається у затишку наказу,
Стратегію порочну видно зразу.

1944

СОРОКА І ОДУД

Сорока з Одудом жили у парі,
Їх спільний шлях важкий:
Хороші мирні пташечкі,
А між собою вічно в сварі.

С о р о к а

— Сьогодні ми чудово стрінем ранок:
Вкраду курчатко на сніданок!

О д у д

— «Курчатко»? Ха! Чудесна куховарка!
Якщо ти бережеш сім'ю,
Шануй мій смак і навичку мою!..—
І закипіла сварка.

На завтра ще до світу-дня
В Сороки й Одуда гризня.

О д у д

— Чудовий сон приснивсь мені:
Прекрасний гай розвинувсь навесні;
Злетілись Сойки та Синиці...

С о р о к а

— Про віщо думаєш — те й сниться.
Поменше зиркай на сусідок збоку,
А більше думай про Сороку!..—
І знов гризня, хтозна-коли їй край.

Родина — наш домашній рай.
А тільки часто: глянеш збоку —
В раю тім бачиш Одуда й Сороку.

1950

ЯК ЛЕДАЧОГО ПРОДАВАЛИ

Буває, що із давньої безодні
Припале порохом, та не старе
(Воно за печінки бере)

Послужить нам сьогодні.
Тому не гріх, дивившись в майбуття,
Звертатись до минулого життя.
Колись давно я на торговиці бував.
Сусід коня там продавав.

Брехав, хвалив і присягався,
Покіль якийсь нетяма не піймався.
— Тепер, мов після плуга, поїси? —
Те бачивши, з Сусіда я сміявся.
— Ледачого не похвали — не продаси!

В комірники Гаврила виставляли
І, мов коня в базарі, вихваляли.

1957

ПОПУТНИК

Омелькові біда — поглузувала доля:
В далеке місто йшов і раптом серед поля
Правець за ногу взяв. Лець-лець живий,
Він журавлем підбитим скаче...
Аж возом гуркотить сусіда-їздовий.
Кричить Омель кривий:
— Рятуй! — кривавими сльозами плаче.—
Сусідоньку, не можу йти.
— Мостися на м'яке! Сідай на передкові!
Кому ж і допомогти,
Коли не землякові?! —
Омелько рад. На возі зручно вклавсь...
Та знов біда: віз обламався.
Омельку що? До міста вже близенько,
Правець минувсь. Не поклонивсь низенько,
Метнувсь до міста йти.—
— Стій! — їздовий гука.— Куди ж це ти?
Не допусти добру громадському пропасти!
Піддай плечем! Дай колесо накласти!
— Підстав тобі плече — заниє спина.
Адже добро найкраще в нас — людина!

Під'їхать на м'якім — ласішого нема.
А потім ворогом, невдячний, дише,
Мораль тобі високу пише.
Піддать плечем — і не проси дарма!

1966

ТИША І МИША

— Чом, матінко, сумна? — питає Мишеня.

— Та як не сумувати? —

Відповідає мати.—

Давно не знаю радісного дня.

Страшна в квартирі тиша,

А тиші, знай, боїться Миша.

Коли Господар задріма

І захропе на всю кімнату,—

Тоді йди сміло полювати,

При сонному страху нема.

Коли наш ворог Кіт мурлика,—

Загроза невелика,

Але як над порою тихо —

Сподійсь на лихо:

Хтось там, дитино дорога,

З кописткою чига.

На пильність Миша натякає,

Бо наша пильність їх лякає.

Кого нечиста совість б'є,

Тим тиша спати не дає.

1964

ДИПЛОМ

Щось довго Мурого удома не було.
Вернувсь — самі кістки та шкурка.
Шепталися сусідки — винна Мурка,

Ходив у гості на село.

Та пес Барбос рішуче проти:
— Учитися ходив, не на зальоти!

У Мурого — диплом! —

Побігла слава всім селом.

Ученого ледь на руках не носять

І на роботу просять.

Що не кажи — в Кота диплом,

А за диплом не платять злом...

Закріплюють умову в договорі —

і Мурий робить у коморі.

Очима на Мишей світив,

Хвостом схвильовано крутив,

А Миші утікали з лап щасливо,

Ще й насміхалися з нори:

— Не кіт, а диво!

Диплом то є, де ж пазури?

Покіль він на диплом здобувся —

Зубів і пазурів позбувся!

Ця баєчка для тих, що б'ють чолом,
Лише почують слово голосне д и п л о м.

1931

Максим любив ходити
 У гості до Павла.
 Така в них дружба завелась була —
 Водою не розлити.
 Бува, Максим спізниться на часинку,
 Павло вже посила за ним: — Ей, синку!
 Довідайся піди,
 А чи не трапилось біди! —
 А як Павло,
 Було,
 До сина на село
 Погостювати йде,—
 Максим не має спокою ніде:
 Сумує, охкає, буркоче на дружину,
 Не їсть, не п'є, не сяде на хвилину.
 Посходяться — турботи не малі.
 Не чарка в голові — розмови жваві
 Не про свої, а про громадські справи:
 Як там діла в селі?
 — Отам громадою засадимо садочок,
 А тут, при річці, буде нам ставочок,
 Тут — школа, тут — лікарня, клуб,
 Тут — парк чудовий, де козацький дуб...—
 ...Та сталась дивина:
 Максим у гості йшов раненько,
 Павлова псючка навісна
 Погавкала на нього потихеньку,
 Мабуть, зо сну, дурна.
 Погавкала, та не вкусила,
 Але така в образі сила:
 Як в серце попаде,

Немов змія до хати,—
Із серця нізащо не йде,
Попробуй подолати!
Максим вернувся від воріт,
Кляв псючку і Павла на чому світ
І кулаками бив у груди:
— Клянусь вам, люди,—
В Павла нога моя не буде.

Жаль, жаль, пропали гарні плани,
А винне... собача погане.

1920

ГОЛОСНА ПАПУГА

— Чи ба, яка Папуга голосна!
Луна гуде під небесами!

— Та лихо в тому, що вона
Усе життя кричить те саме!

1959

ДЯДЬКО ПЕНЬ

От видався деньок:
Десь взявся на шляху пеньок!
Хто їде, — вісь зламає,
Хто йде, — мороку іншу має...
Знялась на всю округу завірюха.
Гукають: — Обламать боки!
— Спалить! Давайте сірники! —
Пеньку і не свербить за вухом:
— Кричіть, у кого довгі язика!
Я не боюсь осуди,
Не та у мене масть:
Стою, стояти буду, —
В обиду шеф не дасть!

Хто шеф? Хто посадив Пенька?
Та дядько Пень з сусіднього ліска!

1965

ВАЗА

Старенька Супниця, господарка стола,
Ганьбить барвисту Вазу почала:
— Пилюкою припала на полиці,
Боки чванливо вип'яла, стоїш;
Тобі хвала і честь висока сниться...
А користі від тебе? Ні на гріш!
Давай всю змогу віддамо труду,
Злізай, берись до праці!
— Мені тут добре, з місця не зйду;
Мене поставлено для... декорації.

1965

ІНДИК

Ворона й Грак на плоті посідали,
Веселе щось розповідали,—
Був гамір там і сміх.
Аж тут Сорока сіла біля них.
— Помовч! — Ворона шепотіла.—
Сорока прилетіла —
То жди
Біди!
Покрутиться, наробить крику
І полетить брехать Індику...
— Уміє це вона.
Але хіба туди дорогу зна?
Нічого спільного не бачу.
За віщо полюбля її Індик?
— Говорять, за веселу вдачу.
Вірніше, за слизький язик!

1953

ВОРОТА

Під небом місячним завмерла мла.
Північна тиша на село лягла.
Вітрець тихенький ледве дише
І Ворітьми, дрімаючи, колише.
Всі люди чесно сплять.
Ворота знехотя скриплять:
— Наш пан не любить правди-матки,
В дворі у нього неполадки,
Коли не спить, то рот дере,
Удень на думці чарка,
Увечері — чорнява куховарка...—
Господар чує — страх бере:
— Як втихомирити Ворота?
Чим іродам замазати рота,
Щоб славою не вбили злою? —
Ворота обласкав і похвалив,
А потім, розтопивши лою,
Люб'язно в бігуни налив.
І що ж? Та хай би йому скиснуть:
Ворота вже мовчать, ні писнуть.

Бач, розпинається, кричить?
Коли такому горло промочить,
Тоді мовчить.

1921

ШУМІЛИ ГОРОБЦІ

Забравшись в кучу ріща на городі,
Шуміли Горобці, що й витримати годі
Потоп? Війна чи мир?!

Говорить Голуб Півню нетерпляче:
— Піди на їхнє зборище гаряче
І навіжених втихомир!
А то аж вуха пухнуть.

Ізранку завелись, ніяк не вщухнуть.
— Охоче б я сказав «а киш»,
Але хіба таких перекричиш?
Ніяк самі не спинять суперечки,
А завелися за одне зеренце гречки.
— Чого ж шуміти так?
— Та не узгодять принципу ніяк!

1964

ЛЮШНЯ

Після турботливого дня
З роботи віз тихенько торохтів.

Фарбована Люшня

На всіх вергає плями чорні:

— Пхе, Орчики! Пхе, Шворні!

Ні сили в вас, ні краси...

От, Заколесник, хоч би ти:

Шматок залізного прутка,

Що тільки дірку затика.

Що ти на світі важиш?

Мовчиш? Та й що ти скажеш?

— Скажу: бувай здорова!

Бажаю довгих років! —

І плигнув на дорогу.

За кілька кроків

Люшня довготелеса

Упала під колеса

На камінь головою

І тріснула надвоє.

Дурна, як бубон, голова

Собою чваниться, бува,

Забувши, що вона

Лише в гурті розумна і міцна.

1932

Тихим вечором весною
Соловейко щебетав.
Спів луною чарівною
Над селом витав.
Переспіви били в груди.
Місяць слухає, сія.
Сон забули, вийшли люди
Слухатъ співи Солов'я.
А з калюжі Льоха чорна:
— Ах ти, пташечко моторна!
 Ти стараєшся дарма,
 Бо господаря нема,—
 Він сьогодні у млині
 Меле дерть мені...—
Соловейко їй говорить.
— Утекла зима за море;
Вже весна-красна вгорі
Засвітила ліхтарі.
Дні майбутні в серце б'ють
І заснути не дають...
Але що нам говорити?
— Тож чому?
 — Бо ти — свиня!
Світ для тебе — дерть, корито,
Не краса нового дня.

1920

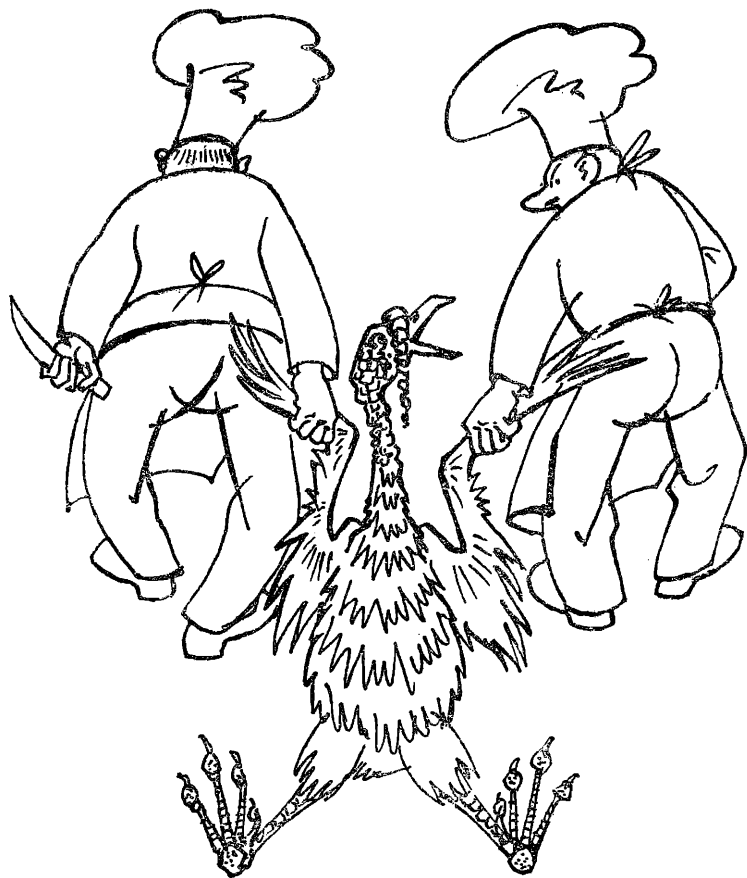
ПІВНЯЧА ДРУЖБА

Завважив Шпак: чи не здуріла птиця?
Ворона каркає, то сяде, то зліта,
То над гніздом, весела, метушиться.
— Що сталось? — Шпак пита.
— Я з Півнями в компанії була!
Не зогляділась — ніч пройшла.
Співали, бавились, гуляли...
— Там добру чарочку тобі налляли?
— Ммм... налляли.
Ну, випила, як кажуть, для годиться.
Питво слабке... водиця...
Я так щаслива з дружби їх!
Заради дружби випити не гріх!

Ворона, звісно, спиртного не п'є,
Але у байці всяко є,
Від того істина не програє:
Де дружбу цементує п'яна кварта,
Чого та дружба варта?

1953

ЇХ ШЛУНОК-
УСЬОМУ МІРИЛО

ІНДИЧКА НА ПЕНСІЇ

В двір Кума Індичці звістку принесла:
— Пенсія прийшла й до нашого села!
Качур з нашого двора
Вже добувсь того добра.—
Аж підскочила Індичка,
Спритна, жвава молодичка:
— То й мені уже пора
Мрію справдити далеку
Про громадську безпеку! —
Напираючи грудьми,
Шкутильгаючи навмисне,
Вже Індичка чергу тисне.
Та лихе тобі: змилилася дверми:
Тут найкращих одбирали,
Годувать у коєць брали...
До душі поживка їй прийшлася,
Птаха в крижах добре розрослася:
— Пенсія така для мене — рай!
Вік живи і не вмирай! —
Повари прийшли в халатах,
Зазирнули в атестата,
Попід крила узяли
І на кухню повели.

Хитрість всім стає уроком,
Як дурничка лізе боком.

1965

ЖУРИЛИСЬ НА МЕЖІ

Деркач і Перепел — не друзі, не брати,
А на одній межі прийшлося ночувати.
— Ну як воно життя, мій брате? —

Питає Перепел.— Чи ти

Спокійно можеш спати?

Я чув тривожну вість:

«Хто не працює, той не їсть!»

Прощай, зерно, що їли ми віками,

Вилискуючи ситими боками!

Прийдеться, бачу, спину гнуть,

Нову в житті шукати путь...—

Деркач про себе посміхнувся,

На довгій ніжці обернувся:

— Як не знайдеш хитрішої дороги,

Привчайсь до долі трударя-небоги.

А я... Як і раніше, зв'як-в'яків,

Дерчатиму,

Обідати літатиму

До Колосків;

Там випрошу, а там украду

І без труда собі дам раду.

Вже Колоски для дармоїдів

Більш не дають смачних обідів!

1961

ХОМА

Хома у нас робив з юнацьких літ.
Хомі у нас і шана, і привіт.
Старіші звали другом молодим,
Молодші стариком любовно звали,
Охоче радилися з ним...
Коли завком недавно обирали,
Хому туди послали.
Хома угору ріс,
Здрав чванливо ніс,
Про себе говорив у множині.
Порадитись з товаришами? Ні!
А хто по ділу зауважить,
Тому гордливо каже:
— Указувать? Мені?
Та що ти?!
Мми... принципово... прроти! —
А врешті що ж? Назад,
На товариський лад,
Послали за верстат.
Хому перемінило:
Працює любо-мило!

То щастя для таких навіки,
Коли є товариські ліки.

1926

ПОГАНКИ

— Татусю! Підемо в байрак?
Ти ж обіцяв по губи... Так?
Після дощу вже ходять люди.
— Як обіцяв — так буде!..—
Татусь грибам забув і лік,
А син поганонок кошик приволік:
— От цяценька! Рівненька! Височенька!
Підсмажу, присмачу —
Поживляться сестра, браток, і ненька,
І ми з тобою — досхочу! —
А батько: — Це поганки, трутина!
Таких поїж — могила жде одна.
— А П'єр сусідський два копі поніс,
Казав: найкращі на весь ліс...
— І розум мати слід, не тільки вуха!
Біда, коли дурний дурного слуха.—
Вергати батько в рів поганки хоче,
Син не дає, сліз повні очі:
— А П'єр же як? Усіх приймати буде,
Подякують за губи люди.
А ти мені, недобрий, не даєш...
Ой-ой, за віщо б'єш? —
А батько й справді по руках огрів,
Поганки викинув у рів.

Байкар, ви скажете, дрючком махає?
А що робити тим, хто в рот отруту пхає?

1962

ПРЕМІЯ

Злетілись пташки з сіл, лісів і поля,
Покинули стерню, токи, городи.
Всі ждуть: кому-то посміхнеться доля?
Кого-то ошчасливить нагорода?
І думка певна і одна:
Найкраще потрудилася Синиця,
Мішок пшениці
Дістане премії вона...
Аж ось наказ (Хто міг би те вгадати?!):
«Чечітці
першу премію
віддати!»

У всіх забило дух:
Неправда гірше, ніж обух!
Лише Сорока, гомінка скакуха,
Не розгубилася одна,
Всім шепотіла в вуха:
— Яка тут дивина?!
Я знаю, стре-ке-ке: в Чечітки
Працюють на верхах дві Тітки!

Частенько рішення виносять:
Очима дивляться — Синиця і Чечітка!
А вухом слухають: за кого просить
Тітка?

1953

РЕП'ЯХ

Поету сімдесятиліття.
На честь його музики виграють,
Всі вулиці у зелені та вітті,
Гірлянди лампок світло ллють.
Зустрівши вславленого світом,
Народ поніс любимця на руках.
І — раптом хтось помітив,
Що до поли його пристав Реп'ях.
«Дивись! Реп'ях у нього під полою!» —
Повзе гадюкою поміж юрбою злою.
Хтось нагадав про вірші пречудові,
Яким дзвеніть віки,
Та перебили мову ту на слові
Злосливі язики.
І до його сконання чулось між юрбою:
«Ах-ах!
У нього під полою...
Колись... Реп'ях...»

Питаєш, сину, де ж мораль?
Не дам моралі, на твій жаль!
І без моралі діло видно.
Бо читачам обидно,
Як жуйку їм у рот сують,
Подумать не дають.

1948

ГУСЕНИЦЯ І ГОЛУБКА

Голубка серед дня присіла на суку.
Аж глянь: на яблуні, аж на вершку,
Мандрує Гусениця волохата,
Товста та балухата.
І де не йде,
Голодний вітер там гуде.
Голубка здивувалась:
— Подумати, ні крил, ні дужих ніг,
А на верхах у неї сто доріг!
Чого ти високо забралась?
Чи в тебе тут любов і дружба?
Чи тут твоя ретельна служба?
— Ні те, Голубонько, ні те.
Смачненьке листя тут росте!
— А не боїшся часом
Упасти сторчака? —
А Гусениця відказала басом:
— Ні! Я — чіпка!

Нахраписте й метке
Умоститься і зразу
Влаштовує собі ситеньку базу
Й на диво держиться... Чіпке!

1930

ГІРУДИН

Узявшись в боки, Жаба чваньковита
Говорить П'явці, горда і сердита:
— Мені з тобою сором поруч жить.
Недобра слава по ставку біжить.
Тебе побачать — крутять носом,
А дехто лає кровососом...—
Образилася П'явка: — Дуже ти швидка!
Не поспішай чіпляти ярличка!
То брехуни розмахують поліном.
Візьму в людини крові кілька грам,
Але добра їй більше дам.
Ти чула про таке, що зветься гірудином?
Дорожчий золота, корисний для здоров'я,
Нема йому ціни, як прийде безголов'я!
Коли в людини кров я п'ю,
То гірудин їй віддаю...

А кровососи є в нас, є —
Хто лиш бере, нічого не дає!

1964

ВІЗИТЕРИ

Вночі легенький дощик покропив.
Запахли яблука й медові груші.
— А ви чого тут, грішні душі?
Вас хто сюди просив? —
Рябко із прив'язі зірвався,
На Слимаків напався.
Сказали Слимаки
Рябку з привітом:
— Почули — падають грушки.
Давай, сказали, заїдемо
В садок з візитом,
Грушок смачненьких поїмо!..—
Рябко їм: — Ах, братове!
Вас, бачу, знаджує готове?
Не любимо таких візитів!
Рукам робочим раді повсякчас,
А візитерів досить і без вас.
Нам не потрібно паразитів!

1964

КІНЬ І ОСЕЛ

Задаючи тваринам на ніч корму,
Охрім сказав Коню: — Хороший мій!
Ти завтра йдеш на труд важкий,
Даю тобі вівса подвійну норму.—
Осел, що тут стояв, серед овець,
Хазяїну гукнув на весь хлівець:
— І я лицем у грязь не вдарю —
Узавтра я зорю й засію по гектару.
Хай всі говорять по селу:
«Осел змінив ледачу вдачу,
Упрігсь в роботоньку добрячу,
Побільш вівса давать Ослу!..»
З хліва Господар за поріг,
А Кінь сміється, нада з ніг:
— Ой люди! Сміх мене бере!
Осел наш сіє і оре!
У плузі ж я тебе не бачив зроду.
Ти, щонайбільш, возив до кухні воду.
— Ну й що? Зорю-засію а чи ні,
А обіцять — що легшого мені?

1959

У ЛЕВА НА БАЛУ

Лев балювать всіх звірів покликав.
Їж-пий, що на столах поклав,
Та не смути господареві хати!
Наїлися. Взятися танцювати.
Який вже Вовк бамбула і тюхтій,
А як чесав господарю на славу,
Аж поки впав, як сніп, під лаву!
А Лиска? Брате мій!

І гопки, й вихиясом,
Навприсядки, і викрутасом
(Недарма годували м'ясом!)...

Левиця оком повела —

Помітила в кутку Вола:

Сидить, утомлений, надувся,
Хоч раз би посміхнувся.

З докором Лев гукнув Волові:

— Не бачу я страху! Нема любові! —

І кігті вистромив страшні.

— Зажди! — Левиця хапнула за поли.—

Не оране ще наше поле.

Догідники ходить не здатні в борозні,

До праці не проси ніколи,

А Віл... аплодувати не мастак,

Зате працює як?! —

Лев подобрів. І довго ще дивились,

Як два Ведмеді навкулачки бились.

Догідник честь і славу має часом,
Бо вміє танцювать і гопки, й вихиясом.

МУДРЕЦІ РАДЯТЬ

Намислив Лев піти на відпочин.
Але кому лишити владу й чин?
Синку? З ним наживеш напасті:
Дурного допусти до власті!
Шакал пораду подає: — Синка
Послать у пансіон до Віслюка! —
Вовк, що вночі шукав поживи на селі,
Сказав: — Візьміть Ягня в учителі! —

Лев слухав,

Потилицю в зажурі чухав:

— А ти, Кума, чого припила язика?
Ти ж на поради мудра і швидка.—
Лисиця: — Зайця раджу я тобі...—

Лев похилився в журбі:

— В твоїй пораді розуму нітрохи:
При владі гірш нема страхополохи!
Чого навчить дитину дорогу? —

Лисиця підморгнула:

— Я знаю... чула,

На закус він годиться на рагу...—
Лев облизавсь. Клубком у роті слина:
— Зайчину запросить до сина!

За вищий інтерес всі лопнути готові:
Журився батько Лев, старались мудралі,
Та вмиє забуто все, як забриніло в мові,
Що парою б'є в ніс на пишному столі.

1962

ЯБЛУНЯ І САДІВНИК

Посаджена в садку, прищеплена, полита,
Тоненька Яблунька, мов панна чваньковита,

Позаздрила, чудна,

На Дуба-товстуна:

— Переросту я Дуба товщиною,

Клянусь, щоб з місця не зійти!

Я покажу їм, як рости!

Всі милуватимуться мною...—

І Яблунька росла, росла, як із води,

Кругом товста — і спереду, і ззаду...

Питає Садівник, ховаючи досаду:

— А де ж твої, голубонько, плоди?

Ти виросла зелена і здорова,

А користі питає — даремна мова...—

І зрізав Яблуню на дрова.

Таких, як Яблуня, здибав я не одну:

Собі в заслугу ставить... товщину!

З землі завзято тягне соки,

А яблук — хоча б одне червонобоке.

1961

ШТАТИ

На пасіці Ведмідь — поважний керівник.

Його не вчи хазяйством керувати.

Він інших слухатись не звик.

Він зна: найперше діло — штати.

Насамперед потрібен замісник, —

Призначений Індик,

Бухгалтером призначено Крота

(В ділах ажур, і в звітах чистота,

І правдолюб, і на чуже не ласий!),

Чесняга Тхір — з ключами коло каси,

Без канцелярії — хоч з мосту в воду:

Ловкач Нирок — за діловода,

Ворона — бистра посильна...

Було дві зміни — денна і нічна.

Хтось висловивсь, що ніби штат великий,

Та враз його переконали —

З посади геть прогнали:

Не будь слизькоязыкий!

Наскочила ревізія, насила на Крота:

Чому у вуликах нестачі, пустота?..

І ось вам результати —

Підкоротили штати.

Ведмідь покараний: «Нехай зимовим часом

У барлозі лежить із медовим запасом!»

В барліг Ведмідь пішов і хід запер.

Зітхнули всі: — А щоб той мед тебе розпер!

Дістав Гнат Карпович відставку:

То в управлінні був, тепер працює в главку.

ПОВИТИЦЯ І ГАРБУЗИННЯ

Лисніючи на сонці, Повитиця
Буидючно мовила: — Подумаш, яке!
І не жалке, і не гірке,
А чваниться! Велика птиця!
Хоч родиш ти великі гарбузи,
Але життя твоє — рілля, низи.
Не здатне вилізти, мов хміль, на тичку,
Вже не кажу, щоб на струнку вербичку...
Ось я: до сонця рвусь, на ясен світ,
Щоб з висоти, з небесного простору
Прославити і ліс, і гору,
Співать землі привіт!
Спочатку на овес чи льон підскочу,
На соняшник тихенько перескочу,
А там деревце обхвачу,
А там, як схочу,
І в небо полечу...
— Скачи, та стережись, бо зломиш ногу! —
Почула відповідь на ту хвастливу мову. —
Шукаєш по верхах не честь високу —
Насатися чужого хочеш соку!

1960

СВЯТЕ СЕРЦЕ

Чи за гріхи, чи, може, й без гріха
Посіла Гава доленька лиха:
Хтось перебив крило. Нещасній Гаві
Судилося лягти на смертній лаві,
 Бо без летючого крила
 На той світ путь вела...
Всі подруги її вважали за пропащу,
Аж навесні побачили ще кращу:
 — Диви! Ти де була?
 Як вижила в такому горі? —
А Гава: — Є святі серця!
Я на утриманні була у кума Горобця,
А він посаду має при коморі!

Посада скромна, трудиться щодня,
Поміж людьми на бідність нарікає,
Сумуючи, зітха, мов дух спускає,
 А за столом щодня
 І співи, і гульня —
 Латаються і друзі, і рідня.

1962

ЧОТИРИНОГИЙ ДЗВОНИК

Вернувся з поля Віл, аж сірий від втоми,
І каже Віслюку, що вистоявся дома:
— Хоча валюся з ніг, так радісна душа!
Гарненько поробив, плечей не шкодувавши,
І норму виконав, як завше...
А їсти — аж-аж-аж! Посуньсь коло коша!
— О ні! Бо сіно це зелене
Покладено для мене.
Весь день я байдиків не бив,
А щиро дбав і діло я робив:
В сніданок, на обід, на підвечір'я
Я, замість дзвоника, ревів на все подвір'я
І звав господарів двора:
«Давати корм пора!»
Не віриш? Ні? Стадничу поспитай Явдоху,
Чи Півня-співуна, чи товсторилу Льоху...
Не лізь, а то поб'юсь!
Я від коша не відступлюсь!

1961

В ГОСТИНІ У ШПАКА

Веселий Соловей з сусіднього ліска
Якось-то прилетів у гості до Шпака.

— Яка краса!

Чудовий сад

Який! —

В захопленні сказав співець палкий.—

Аж серце грає на роздоллі!

Гілля, дивися, гнуться долі.

Багату душу вклав трудар!

Такий врожай — народу щедрий дар.

— Хав-хав! Базікання пuste! —

Захавкали Сичі.—

Ми тут літали уночі,

Шукали з'їсти щось, проте

Податись геть примушені були,

Бо поживитися і мишки не знайшли...

Сичі не журяться: щό для громади мило?

Їх шлунок — усьому мірило.

1956

САК І ПІДСАК

Сумний, немов слабкий гусак,
На березі лежав продраний Сак.
Працюючи в ставку на муліні,
Продрався об підводні пні.

Аж бачить:

Підсак у Рибака на плечах скаче.

— Ей, друже мій Підсаче!

Дай ниточку заштопатись с'як-так!

— Не дуже-то, — сказав Підсак. —

Не поринай ти в глибині

І не шукай добра на дні.

У мене вчись:

На вудці рибка тільки плить,

Я простягну довжезне руків'я —

Здобиченька моя!

Підсак в роботі не порветься,

Підсак не любить глибини,

Його до діла на плечі тягни,

А де про вигоду ідеться, —

Він простягає руків'я:

«Здобиченька моя!»

ПІВНИК І ГАДЮКА

Гадюка виповзла, нагналася на Квочку,
Що бавилась з курчатами в пісочку.

— Голубонько! Рятуй! — шепоче.—

Мене Господар вбити хоче!

Біжить з лопатою сюди...

— Ні, я тобі не рятівниця! —

Сказала мудра птиця.

Аж вибіг Півник молодий:

— Ховайсь! Я осьде ямку рию,

Крилом тебе накрию.—

Пробіг Господар. Не сховавсь за рогом,

А вже Курча благало допомоги:

Гадюка покусала ноги.

Рятунку не було.

Отак тому буває,

Хто ворога ховає

У себе під крило.

1930

САМОВПЕВНЕНИЙ ВЕДМІДЬ

Ведмідь занадився на села.

Не в гості, ні:

Зникає в глушині

Бичок, корова, кізонька весела.

— Ой буде вам! — Їжак сказав.—

Добро колгоспне — їдло непогане,

Але колись у горлі стане.—

Ведмідь лиш ікла показав:

— Авторитет! Начальство! Сила!

Таких ще мати не родила,

Хто б заперечити мені посмів.

Я завжди, що хотів,

Те їв.

Я не поганий Вовк і не Лисиця,

Яким телиця тільки сниться...—

Ведмідь іздавна знав своє,

Але забув, що в світі правда є:

Якось-то уночі, коли,

Теля хапнувши, біг він до діброви,

Путь перерізали Воли,

Взяли напасника на роги.

1965

СУХОСТІЙ

— Чудових отаких не їли ми грушок! —
Хвалили завжди родичі й сусіди.
Та завелися в груші короїди,
Зів'яло листя, всох вершок.
 Ледь-ледь не плаче
 Невдаха Садівник:
 Грушок не бачить,
 Завівсь сушник.
Тут гостра Пилка дзенькнула собою:
— А я нащо? Не буде сухостою!

Де сухостій засмічує нам хату,—
Пустить на нього Пилочку зубату!

1964

КРАСА І КОВБАСА

Їжак Шура запрошує дружити:
— Переселяйся до мене жити!
Поглянь, яка в садку краса!
— А є у вас пшінце і ковбаса?

Не визнає краси
Без ковбаси!

1964

ДВА РЯБКИ

Сміється радісний Павло —
Йому в базарі підвезло.
На диво всім купив Свиняку!
Щоденно продавцю складає дяку:
Сумирна, добре їсть і п'є,
Приріст невиданий дає...
Але чому в хазайки плачуть очі?
Примітила вона: цюночі
Хтось нищить їй грядки —
То моркву погризе, підриє буряки.
— За чим ви дивитесь, Рябки?
Злодії в нас орудують в городі —
Вас не болить піймати їх на шкоді? —
А два Рябки,
Здорові, як бики,
Лапаті,
Мордаті,
Хвостами товстими виляють,
Мовляв, не бачили, не знають.

І бачили, і знають, хай їм грець,
Хто бігає на грядку моркву рити:
Та як того узять за комірець,
З ким хлебчуть з одного корита?

1958

ЩУРИ ПІД ПРИЛАВКОМ

Щури вночі, зібравшись під прилавком,
Смакуючи ковбаскою, пшінцем,
Перед Сусідкою хвалились Славком,
Моторним продавцем:
— То друг наш! Краще брата!
З такими жить — не треба помирати:
Чого душа запрагне —
Нам все з прилавка тягне.
— А в нас, — Сусідка їм гуде. —
Про Славка інша слава йде:
Погана шкірка з ковбаси —
І тої не проси.
— Наївна ти!
Про себе славу сам пустив...
Сказать тобі, чому з ним ладим?
З контори акти на нестачу крадем.

Де Славчині на всьому знати пальці, —
В конторах водяться Щури-бувальці.

1953

НА ПАСІЦІ

Грайливе сонечко над обрієм зійшло,
Розквітлі липи ллють меди пахучі.
З'явилися Бджоли, гостоньки летючі, —
Піснями дружними у липах загуло.
А Трутень? О, цей зна свою турботу:

Поїсть готового медку,
Пошвендяє в садку,
Не дума про роботу.
Так день у день.

Вже Пасічник нащо терплячий
Почав картать: — Нероба ти ледачий! —
А товстогуз і вухом не веде...

Коли розподіляли мед,
Пропхався наперед:
— Ось нате і моє відерце.

Без меду узимі не витримає серце.—

А Бджоли кажуть жартома,
Лукаво й чемно:

— На мед нестатку в нас нема,
Та є закон, для тебе неприємний:
Куди хто влітку труд кладе,
Туди взимі по плату йде!

1955

ПЕРЕДЧАСНА ПІСНЯ

Сівалку витягли з стодоли,
До трактора вчепили, рушили на поле.
— Співайте, хлопці! — каже бригадир.—
Де пісня,— щастя там, і лад, і мир!
Журитись ні про що. Усе на ять з сівбою!
Я — хлопець дбалий, хлопець з головою!
Подумав задалегідь я про діло веснянє,
Давно насіння просить: «Сій мене
На теплім материнськiм лоні!»
Готовий реманент стоїть, як на долоні.
Співаймо, хлопці, плескаймо в долоні!
«Розпрягайте, хлопці, коні
Та лягайте спочивать!» —
І завзялись співать.
Дзвеніло на полях, мов співи жайворонні...
...Пройшли з сівалкою по ниві.
Закривуляли сошники шкідливі.
— Гей, бригадире! Де ключі? —
Гукають сівачі.
Стривожився співак,
Що вихвалявся так:
— Ключі? Взяли б його чортяки,
Клятуща чарочка забила баки,—
Забув ключі. Вертай в село!..

Правдиво сказано було:
Управився з роботою —
Тоді співай з охотою!

МОЗОЛІ

На зборах добре брили Василя:
— Ледачого, як він, не бачила земля.

Спить день при дні...—

Василь на те: — Повірте ви мені:
Під ложечкою жме, буркоче в животі,
Зламався міакард, мозолі на хребті.
Від сонечка ховаюсь день при дні я,
Бо в мене, той... гі-пер-то-ні-я...—

Василь крізь сльози проказав,

Широку спину показав:

— Ось бачте, мозолі на спині
Криваво-сині! —

Тут слово взяв сусіда-жартівник:

— Що так, то так: Василь наш трудівник,—
Від лінощів мозоля не буває,
Мозоль — то знак труда.

Я добре знаю,

Чого його болячка обкида:

Василь не сіє і не косить,

Вдень міцно спить, вночі,

Покинувши тепленьке місце на печі,
Добро громадське в двір свій носить.

Є всюди спритні Василі:

Від лінощів, від сну аж сині,

А щодо чого — мозолі

Показують на... спині.

1959

СВИНЯЧІ РЕЗОНИ

— Чого кричиш? Ще й не світає,
А ти вищиш, задравши ніс,
Мов хто тебе волочить на заріз? —
Коза свиню питає.
— «Вищиш!» А що ж терпїть, коли
Коню давно поклали паші,
Корові пійла понесли,
Соломкою хрумтять овечки наші,
А я терпи, забута усїма,
Немов мене в хліві нема?
— Стань в чергу, нетерпляча! —
Свиню Коза на глузи підніма.—
Не знавш — служба та коняча:
Ледь-ледь свїне — на працю йти.
Корова молока дала дїйницю повну,
З овечок стригтимуть узавтра вовну,
А ти?
В комфортї,
Мов на курортї,
Лежиш, сопеш
Та в черевї ростеш...—
Козї відрізала Свиня:
— Твої резони брехнями підбиті.
Я знаю те, що в чергах при кориті
Я мушу бути перша і щодня!

1962

КОЖУХ

Зима — не сват, не брат:
За комір заліза, куса за вуха
І вимагає теплого кожуха.
Іван віддати рад
Свої скарби останні:
— Пошитий лепсько, шкури непогані.
Біда одна:
Боюсь — задорога ціна.
Коли б зустріть кого з громади,
Розумної спитати ради.
Не блудить, хто пита...—
Аж кум Пилип, як з копита:
— Чого хвилюєшся, Іване?
— Та... хай йому добра не стане,
Націлився оцей кожух купить...—
А кум з Івана кпить:
— Оце знайшов! Та люди засміють!
Ціна дурна, і шкури духом б'ють...—
Івану путь назад здалась важка:
Мороз, мов лютий пес, куса за вуха.
Іван справляє дрижака,
За комір лізе завірюха...
Аж глядь: попереду — Пилип.
На нім кожух той наче влип!

За комір завжди лізе завірюха,
Де розуму не контролюють вуха.

1958

ЛАСОЧКА І ЛИСИЦЯ

Як спритна Ласочка не хитрувала,
У курнику вночі в капкан попала.
— Ага, попалася? Тремтиш уся,
Як в лихоманці? —
Кешкує Порося,
З курник забігши вранці.—
Наглядачка Лисиця надбіжить,
Навчить тебе, як в світі жить!
— Ой, пі! Вона безмежно буде рада:
«Ось,— скаже,— хто в нас кури краде!»
Лисичий гріх на мене завжди пада.

Суд був прилюдний на току:
Лисиця Ласочку до смерті закусила
І всі нестачі в курнику
На Ласочку списала.

1956

МУРАХ

Мурах волік тягар.

— Оце трудар! —

Впевняє Жук Музичку.—

Люблю його за трудолюбну звичку!

Музичка

— Я бачу: волочє, перемагає втому,—

Додому тягне, а не з дому;

Завзяття вистача

Коло чужого калача.

Жук

— Глузуєш ти. А факти, друже?

Тепер з мазницею не дуже...

Ей, Бджілко, почекай! Лети сюди,

З Музичкою по правді нас суди!

Бджілка

— За діло часто метушню приймають

І трударем Музичку величають.

Скажу, той судить, хто не зна:

Мед краде з вулика у нас.

Доглянуться, бува, немає часу —

На зиму лишить без запасу.

Музичка

— Отож і я кажу: є в нас такі —

Лише для себе мудрі та швидкі.

1963

СОРОКА І СВИНЯ

Сорока у садку заскрекотала,
Тривожна, наче чула зло.
А в холодочку Льоха спала.
Озвалась: — Що там загуло?

Мов на живіт скрекочеш.

Ти дерті хочеш?

— Ой, ні!

Пробач мені:

У ваш город Гадюка заповзла.

Боюся, щоб нечиста сила

Мале дитятко не вкусила.

Убить би цю личину зла!

— Ще ж не вкусила? — Льоха каже.—

Хай вкусить — о, ми їй покажем! —

Сказала й захропла.

Ненависні, скажу вам загалом,
Свинячі методи боротися зі злом.

1962

УВІЧЛИВИЙ ПІВЕНЬ

Забралось лихо в двір:
У рові Тхір,
На зло всім, оселився,
І бідним курям жди
Біди.
Господар Півень навіть не озлився:
— Що вас привабило сюди?
В нас доброї нема нори.
— Не бійсь, твоїх не потривожу.
Своїх я кривдити не можу,
Обкрадую чужі двори.
Спокійно спи, поменше говори! —
Зрадільний Півень шпорами заграв:
— Умовились: щоб наших хто не крав,
Мовчатиму, візьму такий грішок.
Але... у вас поганий запашок,
А серце за ваш дух боліє:
Щоб пес не вчув, що ви в рові є!

Такі господарі в громаді є:
Чуже гризи, не руш моє!

1959

ЛИСИЧА ПОРАДА

Лисицю Вовк зустрів на поляні.
— Кума! Діла мої погані.
Якогось дня
Я взяв малесеньке Ягня.
Ну, не Ягня — курча,
Не стало й до обіду.
А от по сліду та по сліду
Найшли мене в кущах
І... Знаєш вже сама:
Як брата нашого спіймають,
Жалю не мають...
Як далі бути, дорога кума? —
Вовк жалісно пита.
— А ти собі вчепи лисичого хвоста! —
Порадила Лисиця гречна
І гайда в ліс, весела і безпечна.

Хіба у нас таких нема?
Повернуться — скрізь пальці знати,
А пробуй винного шукати —
Дарма!
Лише лукава посмішка на пиці.
По всьому видно: вчилися в Лисиці!

1956

БРЕХУН І МОВЧУН

Гривко махнув через плоти:
Де б поживитися знайти?
Барбос також покинув вівці,
За ним потюпав навздогінці.
В ярочку край села
Собаки патрали вола.
Гривко, хвостом їм помахавши,
В компанію пристав, як завше.
А там розмову завели:
Що чули? Де були?
Брехать Гривку —
Неначе мед по язичку:
Почав ганьбить отару, чабанів,
Собак, з якими жив багато днів;
Брат — злодій, друг Барбос — пияка,
Сусід — злочинець, розбишака...
Барбос на те й слівця не каже,
М'ясце жере, у вузлик в'яже...

Чому Барбос за правду не стає?
Бо завдяки Гривку він їсть і п'є.

1956

ДЗВІНОЧОК І ЗГРЄБЛО

— Дзень-дзень! Дзень-дзень!
Уже почнеться скоро день.
На шию Сивому вчеплюся,
Як вітер, по селу промчуся.
Прохожі з подивом стають,
Дорогу й честь нам віддають...
— Не хвастай! — Згрєбло проказало.—
Я для коня також роблю чимало:
Почищу так, що блиском очі б'є,
Кінь голову чванливо задирає,
Призи на перегонках забирає...—
Овес з мішка свій голос подає:
— Не забувайте — я на світі є!

1964

ДРУЖОК

— Для інших прізвисько хороше — маска! —
Сказав Петро, хильнувши первака.—
Узять хоча б сусідського Дружка:
Вертить хвостом, в очах таїться ласка.
Його я підпускаю до цебра,
Мені підлесно шкірить зуби,
Такий люб'язний, милий, любий.
За стільки літ здружитись нам пора,
А Пес не зна: любов'ю дружньою згори,
Заради дружби розіпнись, умри!..
Якось вночі, підвипивши чимало,
Візьми я в льох сусідський зазирни
(Там первачок, ковбаска, сало),
А пес як схопить за штани,—
Мені дісталось, ніде правди діти:
Ані лежати, ні сидіти.
Наймення в нього — кращого нема,
А дружба де? І не питай дарма,—
В Дружка на першій місці служба...

Подібно до Петра
Так дехто розуміє слово «дружба»:
На, похлебчи з цебра,
Але не забувай цю ласку,
Коли у льох полізу по ковбаску.

1965

СВИНЯ

Чорна Льоха у хліві
Верещить: куві, куві!
Рилом двері розхитала,
Із завісів поскидала
Та й мерщій наддала ходу
До сусідського городу,
Та прямисінько в грядки —
В ріпу,
 в моркву,
 в буряки.
Наробила людям шкоди!..
Завернули до господи
Та нахльостали боки:
 — Будеш знати,
 Вража мати,
 Як скакати
 В буряки! —
А Свиня, створіння враже,
Гнівню рохнула та й каже:
— Пхе, зробила спаш!
То ж чужий город, не наш?!

1917

ЛАНЦЕТ І ШАВЛЯ

Зустрівшись десь в сибірській глибині,

Ланцет із Шаблею розговорились.

— Я,— Шабелька хвалилась,—

Спогадую свої блискучі дні,

Коли із ворогом я билась

У перших лавах на війні.

Ти там не зустрічавсь мені...

— Я був,— сказав Ланцет,— в тилах.

А працював я на столах...

— Ха-ха! Оце-то фронт надійний!

— Стривай! Та стіл який? Операційний!

Під час війни себе під лави не ховав:

Ти била ворогів, я друзів рятував.

Але й тепер не залишаю строю!

Труджусь за звичкою старою...

А ти? А зараз чим душа живе?

— Та в мене, той.. минуле бойове!

Так здорово осідла пенсійну лаву

І — зав'язав кінці,

Спокійно пожина плоди своєї слави:

— На мене роблять рани та рубці!

1953

СЕРДЕЧНА ПОРАДА

Лисиця в затінку під кущиком на сні
Зажмурилась, хропить,
Вдає, що спить.
Аж тут Ведмідь. Вся морда в піні.
— Ріднесенька! — блага лапатий.—
Втік од біди. Вже думалось — уб'є.
Пусти мене поспати
На місце на своє! —
Лисиця не встає:
— Нездужаю... Так ломить кості...
Мабуть, піду на той світ в гості.
Але тобі в пригоді стати рада,
Ось дорога порада:
Он купа сушнику —
Цареві б спальню отаку! —
Слухняний друг в сушник заліз.
Невдовзі храпом гримнув ліс...
Лисиця маху не дала:
З-під себе м'ясо відгребла,
Збрала
І... драла.

Коли мені біда крутила ноги
І я душею й тілом був поник,
То зажадав у друга допомоги,
А друг послав мене в... сушник.

1952

КІТ НА ГРУШІ

Кіт вік живе на штуках:
На грушу вибравсь, під вершок.
А друг його, кудлатий Псюка,
Під грушею сидить і стежить, де дружок.
— Ой любий мій! — гукає друг
До Пса.—
Йди поглянь на виднокруг:
Невидана краса! —
А Пес: — Якби була там ковбаса!..
— Глянь: за селом — лани широкополі,
Побігла лісосмуга в зелення,
Працюють люди на роздоллі,
Над ними жайворон співає в сяйві дня.—
Пес позіхнув: — Пісні
Не по мені!..
— А он в селі, в подвір'ї у Миколи,
Горить вогонь. Свиню хазяїн коле,
Від щедрої руки
Собакам кида кендюхи й кишки.
— Де? — Пса ошпарило окропом.
Через горби помчав галопом.

Ні висота, ні далина не вабить Пса,
Відгомону в душі у нього не знаходять
Ні труд, ні співи, ні краса,—
Кишки і кендюхи з ума одразу зводять.

1962

ЛИСИЦЯ-ІМЕНИННИЦЯ

Лисиця-іменинниця говорить: — Тату!
До світу-дня прийдуть мене вітати,
То в кожного щось буде у руках.
Одним дала квартири в будяках,
Тих влаштувала на посаді ситій,
Тим акт ревізії сховала під сукно,
Сусідці милій, за гріхи побитій,
В торговий світ нараяла вікно;
Дружка, що був прокравсь в казенній хаті,
Улаштувала в м'ясокомбінаті,
Де скрізь діла масні-смачні
(І певна: щось перепаде мені);
А одного, що гнить йому в тюрязі,
Сховала за доганою в наказі...
Отож готуй, татусю, скрині,
Бо подарунків нанести повинні!..—
Та хто свою недоленьку вгада?
Вночі нагпалася біда:
Мисливці по слідах
Лисицю-іменинницю в норі застали
І на снігу безжально розплатали.

У нас так правила Лисиця знакомила:
День іменин на рік дванадцять раз.
Підлеглі мусили на чарочку ходити,
Дарунки в скрині сипати в запас.

1962

НЕВПОПАД

За сучасним фольклором

Тікавши з дому навмання,
Стрів Пес знайомого Коня.
— Куди так, Песику? Змокрила шкура,
Донизу хвіст і голова понура?
— Ой, не кажи! Геть вигнали з двора:
Вночі Господар напідпитку
З колгоспу ніс мішок добра,
А я зі сну не розібрав:
Замість лизнути в литку,
Погавкав і піймав за свитку.
Ізбіглись люди, почали шерстять...
Мені Господар зроду не простить!

1959

МУДРИЙ ХОВРАХ

На дубі восени
Сиділо кілька Гав.
Ховрах побіля них
Неквапно пробігав.
— Сестрице, глянь: красунь який!
Спокійний, важний та гладкий.
Цьому байдуже, що смачні корма
Присипле снігова зима.
З біди знущається, гуляє,
А з нашим братом басом розмовляє! —
Ховрах зневажно позирнув,
Крізь зуби гордо протягнув:
— Учїться, Гави, в мене:
Живу в житах зелених.—
Коли хліба комбайнер косить
Ховрах в запаси зерно носить.
А хто живе з запасом,
Той може говорити басом!

1956

ВУЖІ ПІД ЯСЛАМИ

— Мерзотники! Плюгавці! Слимаки!
Обийбоки! Нікчеми! Байбаки!
З такими ще в нещастя вскочиш! —
 Рятуючи життя,
Тікав Вуж з обійстя
І блискавкою перетяв дорогу.—
Підстерегли, що ссу корову,
 І крик такий зняли,
 Мов ворога знайшли.
Я по городах не гасаю,
І не псую кормів, і не топчу траву;
Тихесенько під яслами живу,
 Отруйно не кусаю;
На хвіст наступить хто — мовчу,
 Хіба що нишком посичу...
За що ж на нас точить ножі?

Живуть і в нас під яслами Вужі:
Тим хваляться — отруйно не кусають,
А молочко
 хазлійське
 висисають?

1961

ДРОНТ

Читає хлопчик книжку Брема
Та раптом як заплаче ревма.
І плач такий гіркий,
Що слухать — біль проймає.
— Татусю! Був на світі птах такий,
Птах Дронт. Тепер немає.
Брем пише: був він плодовитий,
Довірливий, беззлобний, ситий...
— Чого ти, сину, в давнину заліз?
Було тому із три століття.
За всяким плакати — не стане сліз.
Та й був не птах то — сміття,
Не вмів за себе постояти
І одкоша падлюкам дати...
— Еге! — мале до батька як гукне, —
Було із Дронта м'ясо пресмачне...
Пусти мене у хлів свиней побити,
Що знають тільки їсти й пити...
— А чим же, сину, свині винні?
— Брем пише: з'їли Дронтів свині!

Безсилі глузд та й істина тоді,
Як шлунок грає роль судді.

1934

БУВАЄ ДРУЖБА ВСЯКА

— Ай-яй-яй-яй! — Пес не шкодує сліз. —
Що бідному мені тепер робити?
Прогавив я. Господар буде бити:
В комору злодій вліз,
Мішок пшениці вкрав,
А я проспав, не покарав... —

Б а р а н

— Бе-е! Чого там побивається?

Пшениці міх?

Дрібниця! Сміх!

По дружбі будем виручатися:

Я дуже тим не погрішу,

Якщо пшеничку ту спишу.

А ти, гляди, мовчи, коли до конюшини

Залізу я вечірньої години!.. —

Баран паперами шу-шу, шу-шу

(На це він перший майстер в світі!),

І вийшло все чистенько в звіті.

Скарали Барана, і Пес зазнав біди,

Але скажіте правду-матку:

Чому сухеньким вибрався з води,

Хто клав на звіт печатку?

1961

СПРИТНІ ТРУТНІ

Піднявся рій
На смертний бій:
Чужа рука до меду простяглась.
Старі і молоді,
Готові полягти в біді,
Сказали ворогові: — Зась! —
Лиш Трутні власний спокій берегли,
На щільнику в куточку залягли:
— Як вернуться з походу —
У чергу станемо по нагороду.

1964

МОЄ ДІЛО — СТОРОНА

— Бач, Півню, бач: Кабан вернувся з гулі,
Нажерся буряків, порив грядки цибулі,
А це допався до цебра,
Ущерть там всякого добра,—
Пес каже Півневі, що порпався в гною,—
Не б'юсь за корм,— за честь свою,
За правду я стою!
— Хіба за правду? — Півень каже,—
За правду чесний трупом ляже.
Щоб я тобою був
І бачив цей випадок,—
Крижі Кабан би потягнув
З хазяйських грядок! —
Рябко зітхнув і очі геть одвів:
— Не хочу мати ворогів!

Пес бачить зло і боком обмина:
— Моє собаче діло — сторона!

1960

ТАЛАНТ
І МУЖНІСТЬ

— Збирайтеся, Мишва, хто любить смачно їсти! —
Гукнув веселий Щур, забігши до сусід.—

Не маю часу вам докладно розповісти,

А коротко це так: наш Кіт дає обід,

А по обіді, гм... читатиме нам драму

(Бо ж він — відомий драматург!).

Та наше діло там, — в кулак сміється Щур, —

Веселе — смійсь, Кіт плаче — миймося сльозами.

— Гарзд! І вип'ємо, і наїмось,

А головне — насміємось!

Бо сміх веселий, при нагоді, —

Велике щастя, чули ми в народі... —

Наїлись, напились,

До п'єси узялись.

У деяких місцях своєї драми

Кіт сльози розливав річками;

Здебільшого від сміху не читав,

А заїкався та реготав.

— Чи подуріли ви? — Щур бив Мишею хвостом. —

Ви що, жартуєте з Котом?

Вам сльози висохли? Покорчило роти?

Забули, що таке Коти?.. —

Як не крути, як не верти,

А довелось-таки: Мишва

Хихикнула разочків два.

Нещасні слухачі і доля їх сумна,

Як треба реготать, а п'єса не смішна.

БАЙКАР

Друг зрадив? Горе б'є?

Не плач!

У тебе є

Читач!

Покривдив критик дуже?

Забудеться, мій друже,

Погасне з часом кривди жар...

До негіді утратив осоружність?

Втекла відвага, віра, мужність?

Уже ти не байкар!

1964

СИНОК САТИРИКА

В сатирика зібралась вся рідня
Іменувати дитиня.
Найперше Повитуха мала слово:
— Я раджу дати дітлахові
Ласкаве ім'ячко Ягня!
Яке багатство сховане в цім слові!
В нім запорука успіху й любові...—
Сміється Тітка, жвава молодиця:
— Синку Сатирика ім'я це не годиться.
Я б Іжачком
Його назвала,—
Із материнським молочком
Ця назва душу б формувала.
— Кхе-хе! — Бабусенька з кутка.—
А я б нового молодцюгу
Хрестила в Скорпіона чи Перцюгу,
Чи по-туркменськи в Довбню-Токмака.—
Тут серед хати Дід вродився,
Ставний, кремезний, наче дуб
(Дід дужим голосом гордився!):
— Хай хлопець зветься Правдолюб! —
Аж Прадід висунувсь з-за печі,
Де доживав літа свої старечі:
— Зовіть хоч Тигреням,
Хоч Левеням,
А ймення це не варт гроша,
Як буде в нього заяча душа!

1958

СОВА ЗАХИЩАЄ ТАЛАНТИ

Закоханій у свій талант співочий
Зозулі молодій у голову прийшло
(Хто слави милої не хоче?)
Прославитись на все село:
— Я, бувши скрізь по заграниці,
Набачилась, як там співають птиці.
Таланти славні
Ламають пута давні,
Кують нове.
От хто нас уперед зове! —
І почала на всю леваду
Кричать щиглям, шпачиним ладом,
Мемекати ягням, сичати гадом...
А наші: — Це з якого царства
Такого навезли штукарства? —
Озвалася з дупла стара Сова
(Відома скрізь, як мудра голова,
Була арбітром на мистецькій ниві!):
— Тут не дають дороги ініціативі!
У кого випинається душа нова,—
Затискують, що й жить не хоче!..—
Котячі витріщивши очі,
Сова читала сповідь до півночі.

Не так Зозулі нам шкідливі,
Як Сови на мистецькій ниві.

1962

НЕПРИСТОЙНИЙ ІЖАК

Якийсь керуючий чи трестом, чи й повище
На зборах солов'єм і тьохкає, і свище:

— Люблю сатиру я колючу, мов їжак!
Вітаю критику, хай гостра наче бритва!
То наші спільники, де йде кривава битва

З усяким злом, що заважає так...—

Верта додому. Жінка на порозі
Його стрічає, злякана, в тривозі:

— Прийшов їжак. Як бути з ним мені?

«Ми,— каже,— з чоловіком вашим друзі.

Готов я завжди бути на послузі,

Коли зі злом стає він до борні».

Керуючий відразу сторопів:

— А... він поголений чи з колючками?

— Увесь немов уतिकаний штиками!

— Та як він смів?!

Погані, жінко, вісті...

Піди скажи йому:

Небритого такого не прийму,—

Пристойність в нас на першій місці!

Про критику й сатиру люблять говорити,
Мовляв, шануємо їх звик-віків;

А сам? Коли б та критика була побрита,

Сатира щоб без колючків.

1960

Швидкий Миколка з вулиці прибіг.
Сьогодні в нього день гарячий дуже:
Нахлюпався у дощовій калюжі,
Мав з хлопцями гарячий бій.

Лице — в смолі,
Під носом юшка запеклася,
Під оком смуга налилася,
Кривава пляма на чолі...
У дзеркальце зирнув
І з несподіванки здригнув:
— Ой-ой! Які погані свідки!
У гості ж мав іти до тітки —
Там іменинник брат Іван,
Там гратиме баян...—
Миколка з горя ледь не плаче
І дзеркальцем об лаву брязь:
— Нехай ніхто не бачить,
Що на мені і кров, і грязь!

Не одному мені здається,
Сатири так частенько дістається:
Об лаву брязнуть нею, злі,
І думають — немає плями на чолі.

1958

БРИТОВКА І ПЕРО

— Що доброго, товариш Гострота? —
Перо веселе Бритовку пита.

А та:

— Жартуєш? Гострота — велика сила!
Господар мій сів до стола писать

І олівця узявся підтесать,

А я не хочючи вкусила —

До кістки руку просікла...

— До кістки? Пхе, які діла!

Моя господарка — хитренька молодичка —

Мене до діла запрягла:

Сусідці за якусь дурничку

Так врзала, накапала і наплела,

Що та світ за очі втекла.

Ти можеш заздрити: вістря моє

Не до кісток — до серця дістає!..

— Так, так... Бувають всякі штуки! —

Сказала Бритовка Перу.—

А от ума не доберу,

Кому себе дало ти в руки,

Якій служило ти меті?

Мерзотність підпиргаєш гостроті...

Талант не йде бредні служити дикій,

За правду, честь грудьми стає,

Ділам великим

Свою пресвітлу силу віддає.

1944

ДРУГ НАВИВОРИТ

Коли в садку на ніжний килим трав
Впаде росою молочко туману
І сонечко у самоцвітах гра,—

Щорану

Між віттям на крилатій сливі
Виводить Соловей рулади чарівливі.

Всі славили той спів,

Лиш Пес один з досади млів:

— Коли таланти поливають хвалою,

Хвала отрутою їм буде злою,

Вона їх з'їсть, немов іржа;

Самозакоханість їх ріже без ножа...

Я навіть думаю: зганьбити

Або піймати та набити,

Щоб у повітря знявся пух,—

Це піднесло б талант і дух.

Ви не скажіть: «Пес звик брехати!»

Друг давній Солов'я,

Прекрасно знаю я,

Як їх талант кохати!

Таланте! Горенько твоє,
Якщо такі у тебе друзі є!

1965

АЛМАЗ

Антін знайшов алмаз коштовний,
Природи витвір пречудовний.
— От грошики злуплю!
Всього до хати накуплю...—
А Ювелір йому: — Алмаз великий,
Проте ще дикий
І покупця в народі не знайти ніде.
Брильянтом стане, безумовно,
Як ювелір-мистець любовно
Уміння й рук до нього докладе.

Брильянтом думка стати хоче —
Нехай мистець не спить над нею ночі.

1963

ЛЮБА ПАПУГА

— Гарненька пташечка Папуга!

Максим любив її як друга.

— А чом таких і не любить?

Чому навчиш, то те й кричить,

Або... покірливо мовчить.

1964

ГОРОБЕЦЬ СКАРЖИТЬСЯ

— Повір на совість на мою:
Я заздрості у серці не таю,—
Горобчик каже Солов'ю.—
А щось таки пече у грудях,
Як про твою я чую славу в людях.
Звідкіль у тебе пісенька така —
Багата, мудра, ніжна і дзвінка?
А я викручую, буває, язика —
Себе самого слухати противно:
Ні серця, ні ума, аж дивно...—
Всміхнувся Соловей, співати перестав:
— А ти б, голубчику, по світу політав
Та придививсь, подумав, щастя попитав,
Удачі пережив та життєві незгоди;
В лугах, лісах, на водах
Таяться радощі, та горе, та біда...
Коли ж дістанешся до рідного гнізда,
Сама поллеться пісня, як вода! —
Замисливсь Горобець, надусав пір'я:
— Негоди... Горе... Дальній літ...
Ні! Кращий, мабуть, світ —
Моє подвір'я!

Щоб серцем слухали тебе й любили,—
Ти не вростай в траву подвір'ячка свого,
Кідайсь у вир життя на дужих крилах,
Натхнення пий із джерела його!

1962

ЗАСУХА В РОТІ

Мартин жагою на жнивах горів.
Затерп язик, не змочений у слині.
— Чого там горювать? — сказали жниварі.—
Он джерело холодне при долині —
 Піди нагнись і пий! —
 Мартин товстий,
 Постоявши при джерелі,
Бреде назад, чорніший чорної ріллі.
Питаються його: — Попив, Мартине?
— Еге, «попив»! Знать, доведеться гинуть:
 Вода — як лід, кипить,
 Та з джерела попить —
 Прийшлось би гнуть хребта,
А в мене, бачите ж, комплекція не та!

Читців частенько можна стріти:
Не хочуть думати, чуттям горіти,
Немов Мартин той, не нагнуть чола,
Щоб з мудрого напитись джерела.

1957

НЕЩАСТЯ У САДКУ

Прийшло рішуче слово:
«По силі голосів
Обрати терміново
Господаря лісів!»
І кілька днів од світу дотемна
Точились перебори.
І думка зборів
Одна:
«Веселий, скромний і правдивий,
Загальною увагою щасливий,
Хай Щиголь цю корону носить,
Коли уся громада просить!
На допомогу, оборону
Додать йому Рябка й Ворону».
Аж кілька днів мина —
В садку предивна новина:
Іх Щиголь враз почав щось харамаркать,
На всіх нудливо каркать,
А одного ясного дня
З гілля почулась гавкотня.
То Щиголь, на нещастя й гріх,
Наслідував порадників своїх.

Біда, хто власного смаку не має,
З чужого голосу мотиви переймає!

1959

КАЛЮЖА І ДЗЕРКАЛО

Після дощу, як сонечко заграло,
З віконця Дзеркало цікаве визирало:
— Калюжа?! Бач, яка невидана краса!
Дерева — мов живі, листочки грають,
У небесах

Хмарки летять, мов птичі зграї...
Ей ви, картини на стіні!
Колись хвалилися мені:
Творили вас таланти видатні.
Дарма ви чванилися дуже,
Бо що ви варт проти Калюжі?! —
В цю мить за хмару сонечко лягло
І що в Калюжі відсвітом цвіло,—
Геть зникло, наче й не було:
Пропали види чарівні,
Лиш грязь на дні...

Частенько так підносимо під хмару
Нездару
І воздаєм ясу
За крадену красу.

1964

ДЯДЬКО ЩУР

Серéдночі у дiм прийшла мертвяца тиша.
У спiльній кухнi, де весь день бедлам,
Нема нiкого. Тихо стало й там...
Iз нiрки вибiгла хитренька Миша.
Нюх-нюх — помийним тхне цебром.
А хто ж це лазить пiд столом?
— А, дядько Щур! Що вас загнало?
В коморах повно вам добра —
Ковбáси, масло, сир i сало,
А ви ще ласитесь з помийного цебра?
— Ха-ха! — говорить Щур глузливо.—
Митець я! Тут живу собi щасливо.
По горщиках як грать почну —
Уранцi дiм гуде про музику нiчну.
Бува, i вдень в куточок тут залiзу —
Куди твоє кiно, театр i телевiзор!
На кухнi всьому чуєш новину:
Вiд скуки та бездiлля
Розводять, женять, родять без весiлля,
Держави мирять, кличуть на вiйну...
Багатi тут, на кухнi, теми,—
Писать почну романи та поеми...—
А Мишка в нiрку — шшурр:
— Ой дядьку Щур!
Чи добре б то було?
Вiд творiв тих помями б несло!

1963

ФАГОТ І РОЯЛЬ

— Чого засумував і голову схилив? —
Рояль спитав Фагота по виставі.—
Занудьгував по невмолимій славі
А чи слухач роботи не схвалив?

Фагот

— Поцілив ти в боляче.
Ти сам там був,
Усе те бачив
І чув.

Я дві години грав, старався,
Гарячим потом обливався,
А слухачі, понуривши лоби,
Плескали так, аби-аби.

А Скрипочка заграла —
Вмить ожила вся зала.

Рояль

— Сказати правду мушу:
Всіх Скрипка узяла за душу.
Вона співала їм про те,
Що в серці їхньому цвіте:
Сьогодні любе, завтра неозоре
В очах їх засвітило зорі...
Не досить вміти грати і творить,
А серце з серцем мусить говорити!

1925

ЗАРОЗУМІЛИЙ СИЧ

В садах, лісах, степах
Заметушився кожен птах:
Із певних уст дізналися вони,
Що завтра вранці сонце яснолике,
Яке за хмарами ховалось до весни,
Над обрієм засяє щастям превеликим
І, радісно всміхнувшись даліні,
На небо виїде в снім своїм човні.
Неспана ніч...

Розмови...

Хвилювання...

Зібралися гуртом зустріти Сонце зрання.
— Летім! — плечем тиснулись до плеча.—
А ти чого сховавсь? — питаються Сича.—
Сутулишся і очі геть одвів,
А в них горить зневага дика?
— Летить вже ви! — Сич хрипко відповів.—
А я... Щоб Сич якесь там Сонце стрів?
Для Сонця буде честь велика!

Розмова в нас зайшла про велич і таланти,
Що їх великий труд не ліг у їх гробу,—
Про Паганіні, Рафаеля, Данте,—
Нам заперечив Сич і чвиркнув крізь губу.

1962

ЩИГЛЯ

До сходу сонця встало,
Щигля
З гілля та на гілля
Перелітало.
Пита Сова:
— Куди летиш, зелена голова?
— Лечу на свято.
Там світла радість, там пісні,
То хочеться й мені...
— Співати?
Хто буде слухати пісні твої?
Співають там митці преславні —
Зозулі, Жайвори та Солов'ї,
Улюбленці народу давні.
Тебе там не приймуть,
І обсміють, і обскубуть.—
Відповіло Щигля:
— Учись у мене! —
І полетіло в гай зелений.

Стоять в нас Сови на путі:
Народна радість їм страшна й немила,
Хотілось би згорнуть нам творчі крила
І щастя пісні нас позбавити в житті.

1927

ДОМОВИЙ ЛІХТАР І СВІТЛЯЧОК

На пишному будиночку, з колонами,
З фігурками, з балконами,
Ліхтарик домовий підказував усім:
«Це дім
сімдесят сім,
сімдесят сім...»
Ліхтарика удень ніхто не помічав;
Ліхтарик, тихий, спав, мовчав,
А тільки сонце спати ляже,
Усе навкруг пітьма обляже,
Господар вмикача крутне,—
Ліхтар, гордюючи, почне:
«Сімдесят сім, сімдесят сім!
Я сонцем сяю в домі цім!..»
Ліхтар гукнув повчально Світлячкові,
Що поблизу світивсь у вишниківів:
— Дивись і вчись,
Як я, світись! —
І відповів Світляк лукаво:
— Дивлюсь і вчусь!
Чужа у тебе сила й слава,
А я... своєю силою свічусь!

Прославим тих, хто сяйвом душу гріє,
Своїм вогнем, хай скромним, а яріє!

1959

ЗОЛОЧЕНИЙ ОСЕЛ

Хлопчак Григорко — золотії руки —
Навчив Осла робити всякі штуки.
— Купіть! По селах будете водить,—
Хлопчатам піддає охоти.—
Кумедію перед людьми чудить!
— Еге, не мали б ми роботи:
У нього ні душі, ані ума!
— Дарма!
Шатнете попід хати,
Насмішите усіх,
Заробите багато,
Бо щиро платять скрізь за сміх...—
Осел шляхом гуляє,
Прохожих забавляє.
Ошукані хлоп'ята сльози ллють,—
Всі дивляться, а грошей не дають:
— За що платить?
Золочену нап'явши шкуру,
Осел показує халтуру...
Тут не сміятися, а плакати кортить!

1961

ВОВК-СОПІЛКАР

Вівчарик загубив сопілку в лузі.
А Вовк там біг в голодній тузі:
— Ура! Голодних щастя не мина!
 Сопілочка! Вона,
 Любимиця народна,
 Прогодувати Вовка годна.—
 Вовк як заграє на межі.
Стривожились Собаки-сторожі.
— Овець не обдурить, козаче!—
До Вовка Крук із дуба криче.—
Хоч дуєш ти не згірше Вівчаря,
Та вівцям твій талант не любий:
 Любов'ю в нього дише гра,
В твоїх піснях бриньчать голодні зуби.

1963

СВІДОК

У залі судовій іде правдивий суд.
В кімнаті свідків точиться розмова:
Зійшлися звірі тут
За правду мовить слово,
Злочинців виявить, скарати хижаків,
Хто кожну ніч безжально валить трупи,
Кісток обгризених лишає купи,
Хто краде лошаків, овець, бичків...
— Суду,— Вовк каже,— хочу доповісти:
Колись мені вівцю прийшлося доїсти.
Кладу зло на Хортів.
За правду вмерти б я хотів!
— Сказав, «Хортів»! — Лисичка збоку.—
Це Левеня вправляється, нівроку!
— Хто? Левеня?! Пробачте, я побіг...
Ой заболів живіт! Ой валить з ніг!
До лікаря мерщій! Прощайте, свідки! —
Шукали Вовчика півдня,—
Знайшли під ліжком у сусідки:
— Розкрити рот на Левеня?
Щоб Лев загриз? Бридня!

Піввіку байці я служу,
Сатириків усяких надивився.
В нас був один: з мишвою мужньо бився,
А Левенят боявсь! Про Лева й не кажу!

1965

ЗОЗУЛЯ ПІСНІ ШУКАЄ

— Чого метляєшся, мов на пожежі?
Душа болить? Чи горе наліта?
Міняєш дерева, перелігаш межі...—
Зозулю Соловей пита.
— Була в гаю. Натхнення не знайшла там.
Пожива, правда, є багата,
Підправила добряче живота,
А кукнула — не пісня — страмота!
В садку у вас багатство, красаота,
А думки не зберу, і в серці пустота...
Убий — не маю теми
Хоч для благоденської поеми.

Набийте живота,
А голова пуста —
Не пісня буде — страмота!

1965

ГАЛУЗКА

Відламана безжально бурею жорстокою,
Галузка за водою річкою глибокою

Пливла

І сумно думала, сірома:

В яке майбутнє невідоме

Вода її несла?

— Чи впливу у море неозоре

І сумно у безсиллі

Гойдатимусь на хвилі...

— Галузко! Стережись біди! —

Чиясь з води

Почулась мова. —

Внизу, по течії, завзяті Риболови

Виловлюють гілля і хмиз сухий;

Потрапиш їм у час лихий --

Згориш цієї ночі! —

Галузка голос подає:

— Я долі іншої й не хочу.

Радіє серденько мов:

Я заздрю тим, хто умира

Задля громадського добра!

Найщасливіший буду в світі,
Якщо, трудами щирими зогріті,
Я дні свої вогнями позначу
І, мов Галузка та, життя кінчу!

1944

Вже осінь махнула барвистим крилом,
І зорі на небі вже холодно-сяйні...

Замисливсь Лелека
На домику крайнім:
Зима недалеко,

А жаль розлучатися з рідним селом:
— Прощай, любий Голубе, друже мій щирій!
— Куди ти?

— У вирій... У вирій...

Вернусь навесні, як не буде біди.

А може, і ти полетів би туди?

— О ні! — мовив Голуб. — Свою батьківщину

Ніколи не кину,

Бо статися може (Як то вже й було!):

Моє їй легке знадобиться крило...—

Горобчик мову ту підслухав,

До них злетів:

— Візьми мене! Давно хотів.

Мені турист один шептав на вухо —

Там, за кордоном, рай!

Добро на вулиці валяється — збирай!

Мовчиш? Ну що ж, я сам лечу!

Через кордон без дозволу втечу!

В зелені шати світ ясний вгорнувся.

Лелека на гніздо своє вернувся.

Вертався Горобець у край наш милий —

Не долетів, упав, обципанний, безсилий.

СОЛОВЕЙ, ЩИГОЛЬ І ЗОЗУЛЯ

Побіля Щиглика, що спав собі в ліщині,
Затьохкав Соловейко на калині.
— Привіт мій! — писнув Щиглик Піснярю.—
Твої пісні зовуть на світ зорю,
Твій спів серця всім звеселя,
Твою майстерність славить вся земля! —
Мій Соловейко (не затулиш вуха!)
Ці вихваляння слухав,
А думав про своє:
«В словах солодких завжди прикрість є!
Творця словами лесними не тіш,
Бо може бути —
У вихвалянні схована отрута,
А правди ні на гріш...»
Аж тут Зозуля: — Ах, яка я рада!
Тут що у вас? Нарада?
Про славного митця?
Порядком критики, з любові до творця,
Сказати мушу: Соловей відстав,
Навчання знехтував, зазнався, не зростав,
Він свище, як сто літ тому свистав,
Його наздоганяють співаки малі...—
«Хай дещо в цих словах не так,—
Подумав Соловей.— Однак
На грішний цій землі
Послухать критику корисно всяку,
Бо навіть в бур'яні нікчемних слів
Цвітуть, буває, правди маки...»
Зозулю Щиголь стрів на суку:
— Скажи, кума,
Що тямить ти в піснях, коли сама

Виводиш все життя одне «ку-ку»?
Ти Соловейка посікла кріпкенько! —
Зозуля каже потихеньку:
— Та хай подумас! Корисно це бува:
Він помовчить — Зозуля поспіва! —
Ковтаючи приховану досаду,
Очима Щиголь показав до саду.
Зозуля вслухалась — за голову взялась:
На яблуні, усипаній квітками чарівними,
Під зорями ясними
Вечірня пісня золотом лилась.
На пліт зіпершись, мрійне, одиноке,
Дівча замислилось, мов бачить дивний сон,
А серце чисте, світлооке,
Із Соловейком тьохка в унісон.

Лукава похвала
Хай фіміями кадить,
Зловмисна зла хула
Чадну отруту лле,—
Таланту світлому ніколи не завадить
І з вірного шляху нізащо не зіб'є!

ТАЛАНОВИТА ТРІСКА

Підхоплена струмком весняної негоди,
Дубова Трісочка плила на ясні води,

На хвилях грала-вигравала,
Крутилась, штуки витворяла,
Глумилась з берегів,

Шпиняла велетнів Дубів:

— Ха-ха! Свої Тріски не впізнали?

Артистка я! Талант на цілий світ!

Не те що ви: корінням повростали,

Радієте — до хмар дістали,

Але на місці стоїте багато літ.

От я тут трошки покручуся,

Талант свій покажу й помчуся

До ще не звіданих орбіт!

Мої діла прекрасні всі побачать,

Прославлять і відзначать...

— Потихше-но! Себе надією не тиш! —

Сказали їй Дуби. — У крутанині

Багато бачимо хвальби-гордині,

Таланту ж — ні на гріш!

Отим тріскам, що лізуть в люди,

Сказав би: — Хвалитесь дарма!

Якщо таланту в вас нема, —

То й толку з вас не буде!

1966

І Геніям, як грішним нам, вмирай!

Смерть одного скосила.

Йому дали перепустку у рай

(Відомо: папірці — велика сила!),

І Геній в небі вже, мов птах...

А до поли його пристав Реп'ях.

— А ти сюди для чого? —

Промовив Гудзик строго.—

До раю входять лиш великі та святі,

А ти на генія в газетах не вінчався,

За святість по церквах не величався.

Тебе по запаху признають Реп'яшком

І з раю виженуть старенькою мітлюю.

— Не бійсь! Я непомітно, під полою

За Генієм протиснуся бочком.

Побожимось, що чаркували разом;

Мене він всюди вихваляв,

Я до президії його постійно виставляв;

В поважний кабінет влізали плазом...

За спиною чужою у раю

Скуштую райської дурнички.

У всіх світах однакі звички.

Так думаю, на тім стою...—

Та воїнство небесне

На цей раз виявилось чесне,—

Гірка, як правда, відповідь була:

— Ти — геній?! Не пускай туману!

У нас без блату і обману:

В раю до книги пишуться усі діла,

Кому талант великий доленька дала.

Тебе у книзі цій нема.

Назад! Не прись дарма!..—
Гадюка Реп'яшку по серцю поповзла,
Обухом новина вразила люта:
У Генія була
Вся слава дуга!

1957

БРИЛЬЯНТ

В одній родині
Лежав брильянт у скрині.
Від діда-прадіда до внука
Передавалась дивна штука
Без радості-ціни,
Що кожну річ вони
Освітлювать повинні.

Талант дурний,
Коли лежить у скрині!

1962

НЕЗРУЧНИЙ ТАЛАНТ

У день народження Миколи
Друг Пса прислав із собачарні-школи:
— Прийми, Миколо! Скарб, а не собачка!
Талант! На диво всім шукачка!
Хабарників, хапуг та брехунів,
Нероб та бюрократів, лежебоків,
Любителів доносів, сварок, склоки,
Розкрадачів, пустих балакунів —
Не стерпять нечисті ніколи!
Хай хто — пійма за поли...
Зі злом в запеклій боротьбі
Послужить, друже мій, тобі!..—
Минає кілька днів. Не сподівався ніколи:
Підручних любих, друзів і кумів Миколи
Зганьбив той Пес, хапаючи за поли.
У власній хаті, гемонська мара,
І тещу покусав, як брала хабара.
Микола мліє: — Йди ти к богу! —
І вигнав Пса до біса на дорогу.
Заквилив Пес: — Старавсь — не догодив.
Йому б такий талант, щоб без зубів ходив!

1959

ЗОЗУЛЯ НА ГОДИННИКУ

Хлопчина Петрик Солов'я спіймав,
У коєць посадив, щоб там співав:
— Талант ти знаменитий!..—
Співець мовчав, скорботою повитий.
Хіба розкриються уста
Для славлення любові й світу,
Коли із кожного кута
На тебе дихає нудота і пригніта?
— Ку-ку, ку-ку! — Зозуля на стіні
З годинника старенького озвалась.—
«Талант!» Сказали б те мені.
За довгий вік я ним накукувалась...—
Ураз щось дзенькнуло й завмерло,
В Зозулі зразу дух заперло.
— Отак? — спитав Співець сумний.—
Талант у тебе, бачу, залізачий,
Який не тішиться й не плаче:
Він в тебе заводний!

1959

СУЧОК

Художник змалював прекрасний куцц троянди —
Гілля й квітки, букети і гірлянди.
І жабку на гіллі (гадав — сучок),
Зелену Жабку Чок-чок-чок.
Не встиг картину ту на виставці поставити,
Як критик враз почав картину славить.
Не майстра вдалого, не рожі пречудові —
Прославлено Сучок луною по діброві...
Художник оглядівсь і зняв Сучок з гілля,
А слава не вгава — вихрує та гуля;
Погнила й Жабка вже під куцциком троянди,
А слава залягла в архівні фоліанти,
Сучку чіпляла на чоло
Блискучі літери заглавні,
Як вчені критики, було,
Про труд художника труди писали славні.

Про славу річ веду, яка бува
Причеплива, мов та закохана вдова:
Випадком в очі Жабі гляне
І потім вже довіку не відстане.

1958

ТАЛАНТ І ХАРАКТЕР

На крилах буйних літ
Василь пішов у білий світ.
Намислив стати музикантом —
Не виграло з талантом;
За пензель взявсь: малює пса —
Виходить ковбаса.
Та не терпілось юнакові:
— Дай попитаю щастя в слові!
В редакції без ласки не залишать —
Там змінять щось, а там припишуть.
У мене не ледачі ноги —
Ходити буду, бить пороги;
Рядешцем постелюсь
І язиком чогось доб'юсь.
Коли талант в людини є,—
Всі перепони він проб'є!.. —
Домігсь-таки: не дуже вірші гарні
Пішли, лукаві, до друкарні...
У забігайлівці, веселі в дим,
Кричали друзі: «Щастя молодим!»

Талант у Васі вихідний,
Зате характер пробивний.

1965

ГОРОБЕЦЬ

У цирк Горобчик залетів.
Притерсь. Робив, що сам хотів.
Як працювали акробати славні,
Над ними Горобець літав,
Цвірінькання дзвеніли безугавні.
— А ти чого тут? — Голуб запитав,
Що в цирк випадком завітав.—
Поводисься, немов у власнім домі!
— Та я ж артист!
— Ще поки невідомий?!
— Та я літаю вище акробата!
— Яка ж зарплата?
— Про це не думаю. Скачу,
Літаю всюди, цвірінчу.
Життя веселе і багате.
Повір: солодша слава, ніж зарплата!

Я бачив одного митця:
Не схожий він на Горобця,—
За гонорар, за кошійками
Він бився кулаками.

1950

ХОРОБРА ЖОНА

Кінчає Дід
З життям рахубу:
Прощає друзів і сусід,
Дружину коху.
А Баба кулаком січе, сердита й зла:
— Щоб я тебе не бачила була!
Щоб спокою в гробу не знав ніколи!
Щоб там тебе кольки кололи!
Щоб чорт тебе на вугля спік,
Як ти мене терзав весь вік!
 Душа боліла і боки,
Ви бачите, які у нього кулаки?!

Пощо, сатирику, здіймаєш вила
На зло, в якому зникла сила?

1962

БОРОДА

Так журно виряджала матінка стара,
Так ніжно щебетала ластівка-сестра,

Коли Павло

В сусідське йшов село.

Чи там була

Така природа та вода,—

За пару днів в Павла

Де не взялася борода.

Не борода, властиво, а борідка,

Бо волоски посіялися зрідка,

Та все ж, коли дивитись віддалік,

Здавалось — бородатий чоловік.

Вернувсь Павло додому

І на поклін не відповів нікому.

Борідку гладить,

Цигаркою поважно кадить...

Якось згадала мати про літфак —

Почервонів син, мов буряк:

— Мені учитись? Годі!

Хай вчаться безбороді!

Йому слабеньку книжку пропусти —
Сидить на ній весь вік, не думає рости!

1934

ДИЛДА

Дилда став садівником
І володарем лопати,—
Був він старшим над садком:
Чи садити та копати,
Чи на кого помахати...
День якось щасливий випав:
Соловейко навесні
Чистим золотом розсипав
По садку свої пісні.
Садівник у боки взявся:
— А це що там за співак?
(Що ж, у кожного свій смак!)
Відкіля такий узявся?
Геть із саду! Вистачає
Нам своїх тут співаків —
Горобців, сорок, шпаків.
Щяглик нам за всіх співає
Ліпше кращого митця...
Геть же! — гостя проганяє.
Ухопивши камінця,
Поціляє у Співця.

Не дивуйтесь цьому диву:
Дилда звик до примітиву!

1956

У бік штовхнувши мовби ненароком,
Смішливий Свердлик запитав Ножа,
Що поблизу лежав:
— Чого ти на Бруска сердито косиш оком?
У вас з ним нелади?
Боїшся, що завдасть біди,
Потре тебе страпатим боком?
Від лежання росте іржа, а від іржі
Пропащі Бритви і Ножі.
Тож як, братухо, не крути,
А доведеться вам спізнаться...—
Почав Ніж-лежебока заїкаться:
— Глу-глу-глузуєш ти!
Не дуже-то приємно,
Коли Брусок почне боки товкти.
Аж іскри б'ють, перед очима темно...—
Всміхаючись, Брусок сказав Ножу:
— Хто зна мене,— із тими я дружу.
Доб'юся я такої гостроти,
Щоб з нею твій талант набрав нової сили,
Щоб славили тебе, цінили і любили!

Від критики боки з іржею не ховайте,
Не пхенькайте, не нарікайте,
Що тре безжально вам боки,
Бо добра критика — як для Ножів Бруски.

1961

КРИТИК І ПОЕТ

Поету критика здалася злою.
Не їсть, не п'є, не має супокою.
В талант утратив віру і нудив,
Жорстокий присуд сумніви родив.
Несмілі вірші, мов звірятка,
Шукали схованки в шухлядках;
Колись би уважав за бездоганні,
Тепер сам думає: «Препогані!»
Поет нікому не годив,
До критиків з поклоном не ходив,—
Тепер, на старість, в двері стука:
— Мене, мов шашель, точить мука.
Хіба таки ти правду говорив:
Так безталанно я творив? —
Зраділий Критик гостя обніма:
— Гризе й мене нудьга німа,
І каяття у серце б'є:
Тоді забув я написати —
Талант у тебе є!
А зараз радий це тобі сказати.

1964

Син з Батьком на базар бредуть,
За повід Ішака ведуть.
Зустрічний каже стиха:
— Туди, до лиха!
Два дурні йдуть,
Розумного ведуть! —
Старий утямив зразу,
За що дістав образу,
Говорить до Синка:
— Сідай на віслюка! —
Аж знов зустрічний: — Дивина яка!
Юнак вмостивсь на віслюка,
Старий, недужий, криє пішака! —
Старий: — Злізай-но, сину,
Я уможусь йому на спину! —
Вдоволений старий розсівсь на Ішаку,
Аж чує критику гірку:
— Ви бачили такого недоріку?
Пузатий дідуган
Розсівсь, як пан,
А з хлопчика готов зробить каліку! —
Старий, збентежений, говорить сину:
— Сідай мені за спину! —
Дивуючись видовищу такому,
Сміється люд: — Два дурні на одному!..—
Син з Батьком на базар ідуть,
За повід Ішака ведуть.

Цей східний жарт — сатира на писаку,
Що реагує так на критику усяку.

1946

СИЧ - МОВЧУН

Жив Сич-Мовчун у димарі.
Жив непомітно і без шуму.
Мовчав і ніби думав думу
Від досвітку до пізньої зорі.
По світу слава пролітала,
І вся пташва його вітала:
— Сич щось мудряще творить.
А що? Нікому не говорить.—
Сорока спритна в гостоньках була,
Але дізнатися нічого не змогла.
Навідавсь Горобець і кликав у садок
Поцвірінчать, поїсти ягідок,—
Сич оком не моргнув,
Ще глибше в плечі голову втягнув.
Голубка прилітала,
Про щастя, про любов щось воркотала,
Та Сич на ніжний спів
Не відповів...
Усіх вогнем вразила вість крилата:
Згорів Мовчун, як задиміла хата.
Всі кинулись: де ж те, що Сич творив?
Еге, про славу вітер говорив!

Сидять такі от Мовчуни,
Не роблять шкоди, ні добра вони.
В громадських справах їх ніхто не помічає,
А слава лаврами вінчає.

1955

В ПОЛІ ВЕСНОЮ

Веселий Жайвір сонячними днями
Дзвенів-видзвонював піснями,—
Послухатъ — серце веселиться.
А на межі — Ослиця.
Вслухаючись в пісні, задрала вуха
І, ратицею поза вухом чула,
Гіренько мовила: — Овва!
Завзято Жайворон співа,
А техніка мала.
Знать, школи пташка не пройшла.
Ось тута
Хорей із ямбом плута,
З баладою сонет в одне сплела,
У казку байку заплела,
Ось на півтону вище узяла.
Куди ж бо? Зовсім збилась ти!
Прийдеться бідній допомогти...

Не раз ми бачимо в житті:
Гаряча вдача нетерпляча
І наміри, сказати б, золоті,
Та компетенція... осяляча.

1956

СЕРЕД ВЕСНЯНОГО ГОМОНУ

У Круків, чув я, душі кам'яні,
Та, знать, і камінь тане навесні.
Підкорений

всевладним

гомоном

весняним,

Що розіллявсь навкруг весіллям п'яним,
Сидів на груші Крук, вслухаючись в пісні.
— Джів-джів! Дозвольте примоститься! —

Цвірінькнув Горобець. —

Хоч сам ви не співець,

А, бачу, любите, коли співає птиця?!

Ось, скажемо, Синиця:

Раденько так пітінкає у вітті,

Втішається, що гарно жить на світі.

— «Пітінкає!» — Крук мовив, мудрий птах,

Мов був суддею справ цих зроду.—

Таким співцям я дав би по зубах,

Як плавають не мастак,

Не лізь в глибоку воду! —

А Горобець своє:

— Однак, гм-гм, однак...

Ось слухайте: Зозуленька кує.

Чорнява дівчина, в барвистих поликах,

Рахує, скільки літ сидіти ще в дівках.

— Умгу... — Повів Крук грубим носом.—

Прославлена пустеньким розголосом.

В піснях бринить привітність,

Але ж нудьга... одноманітність.

— Ось, мабуть, хто вам зможе догодить:

Митець наш Соловей на вишеньці сидить.

Цей з давніх-давен
На всесвіт славен.
Всяк слухає його і не дихне.
Історія про нього спом'яне...—
Крук тріпонує крилом, відповідає:
— Історія? А хто історію складає?
Ось я історію про співи склав!
Її мій друг до друку вже послав.
Тоді-то по моїй вказівці
Співатимуть не тільки птахи — вівці!

Носатий Крук запишеться в жерці,
Виносить присуд з техніки й науки,
Сам олівця не вміє взяти в руки,
А пнеться Солов'ю в судці.

1960

ГЕРОНИМ

Колгосп купив коня Гнідого —
Баского, молодого;
Коли біжить,—
Земля дрижить
Під ним.

На другий день їздовий Героним
Запріг Гнідого в плуг з Гнідою,
Оре з великою бідою:
Гнідий то вбік шарпне,
То пустить посторонки,
То гопки скаконе,
То грається навперегонки.
Він радий всякі фіглі гнуть,
Аби лиш плуга не тягнуть.

Сердитий Героним Гніду, знай, лупить,
Хоча вона одна насилу плуга цупить.

Сусідка,
Яка всьому
Тому
Була за свідка,

Гнівливо мовила йому:
— Гніда, нещасна, тягне плуга,
А ти її так тяжко б'єш!
А ледаря цього, мов друга,
Ти жалуєш і пальцем не торкнеш!
— Мовчи! — їй Героним шепоче.—
Який дурний собі нещастя хоче?!
Гнідий підкови гострі носить,—

Не догоди,
То жди
Біди.
Дивись — я босий!

На вулиці столичній
Мені зустрівся Героним:
Вважається вже провідним,
Друкує скрізь статті критичні.
Та напрям вченого труда
Вирішували ноги:
Він, пишучи, уважно погляда,
Чи гострі в автора підкови?

1928

БРИТВА

У перукарні
Всі бритви дуже гарні.
Між них одна:
Вона
У бороді
Твердій,
У піні мила
Всміхаючись ходила.
Якось забулися майстри
Зітерти пляму мила на вістрі.
На ранок дивляться — іржа!
І стала бритва гірш ножа.

Буває, молодий талант зорею блисне,
Ми втішимся й забудемо в ту мить,
А він чи поржавіє, чи закисне...
Дарма вже потім серце в нас щемить.

1931

ЛЮБ'ЯЗНИЙ СТАРОСТА

Барс-молодик позбувся супокою,
Забув цілющий сон, не їсть, не п'є,
То стогне в бур'яні, то бродить осокою,
Батькам турботи завдає.
Він закохавсь в Тигрівну,
Прекрасну, та не рівну.
Дарма красуню Барс стеріг —
Не підпускає й на поріг...
З'явився Лев на допомогу:
— Нічого, хлопче, не журись!
Любили й ми колись,
Невдач не знали, слава богу.
За старосту проси,
Потрудим кості! —
Ревнув на всі ліси,
Подавсь до Тигра в гості...
Стара Сова з сусіднього дупла
(Кухаркою на сватанні була)
Шипіла Пугачу: — Я бачу,
Якщо натрапиш на невдачу,
В свати таких собі бери,
Що мають силу й пазури,—
Таких не виженуть із хати:
Хвостом сваток махне —
І наречена нехотя почне
Любить і обіймати.

1959

СОПІЛОЧКА В МОСКВІ

В Москву прямуючи колись,
Щоб на Декаді силу й славу показати,
Сопілочка з Бандурою зійшлись,
По-доброму в вагоні стали розмовляти.
Сопілка радо почала казати:
— Не думала, що доживу
З'явиться напоказ в Москву,
Засвідчити всьому народу,
Що й ми козацького, мовляв той, роду:
Не раз на рать смертельну проводжали,
І козакам добра бажали,
І плакали, і розважали;
В дівчат на гульбищах не раз гуляли,
З піснями в душу щастя лляли...
— Не чваньсь! — злотистий Саксофон
Фальцетом вигукнув на весь вагон. —
Штурпак з калини чи лозини,
Недогризок козиний,
А з нами хоче стати в ряд! —
Сопілка знітилась, посунулась назад,
Зніяковіла і похмура.
— Сопілочко! — промовила Бандура. —
Чого поникла голова?
Не забувай, супутнице Сковороди,
Попереду — Москва!
А там не знатимем біди,
Хоч ми й не в позолоті.
Народів братніх там знавці
Дадуть свій суд і виведуть кінці
Умінню доброму й роботі,
Синам труда і штуки, і краси...

Хай плеще Саксофон з метою злою,
Щоб славу і талант приспати золою,
Приспати дух, глушити голоси.

...Кремлівський зал. Стари
Сопілкарі
Зрослись із сопілками
Засмаглими устами і руками.
І мріє степ, і дихають гаї,
Дзвенять натхненні солов'ї,
І оживають в поетичній думі
Походи збройні в дальній краї
За правду й вольності свої;
І чути оборонні вигуки й бої
У степовому шумі...

...При місяці
під плотом
на дубочку
Пісень Сопілка витина.
Пливе долиною луна
По сонному ставочку,
А молоденькі голоси ведуть:
«Ой на горі та жєнці жнуть!
А попід горою
Яром-долиною
Козаки йдуть...»

Кремлівський зал в пориві одностайнім
Сопілку проводжав під оплески загальні.
А Саксофон, зігнувшись в три дуги,
За сценою яривсь від заздрості й нудьги.

Новим надбанням всяк душею служить.
Майбутнє світлі руки простяга...
Та є й Історія, яка сміється й тужить,
Минувшина є люба й дорога.

1962

ВІРНИЙ ДРУГ

Дізнався Лев (він має пильні уші) —
На нього змову звірі знов плетуть:
Як ляже спать, на нього нападуть,
 Мерзенні душі.
— Лисичко, любая! Прохаю — послужи:
 Що чула — розкажи!
— Та... чула я не дуже добре слово,
Що трапив ти до влади випадково,
 Не по тобі такий тягар...
Чи слухать нам, що бреше всяка твар?
Спокійно спи! Я в тебе вірний друг:
Обнюхаю і степ, і ліс, і луг...—
 І вірний друг побіг.
 Лев спати ліг...
Ніч — злодійка в убранні чорнім —
 Найгірші злочини обгорне
 Зрадливим саваном-плащем.

Чию то шкуру Лиска сушить під кущем?

1965

СТІЛ І КРІСЛО

Пишався Стіл: — Печатка в мене й папки,
Прибор із мarmуру і прес із криці.
А в тебе що? Внизу — левині лапки
Й широка спина, наче в буйволиці...
— Не чванься! — Крісло мовило Столу. —
Зате я маю дивну силу чималу:
Я перетворюю людину,
Як скульптор глину.
Хто в мене вмоється, гляди —
Від людяності лиш сумні сліди.
Коли Петро Петрович коло мене вився —
Як кішечка ходив і ангелом дивився;
Людина смирна, мила, любя.
А в Крісло сів —
Ніс вище голови підвів,
Ну чисто тигра гострозуба:
Вже до інфаркту чотирьох довів...—
Тут Стіл почав, як в'юн, вертїтись,
Подумав: «Де від правди дітись?»

Не в Кріслі суть була:
Суть — голова пуста, душа гнила.

1967

Редактору Іжак приніс свій труд новий:
— Друкуй, дружек! Неспані ночі,
Гарячий роздум, досвід життєвий,
Пекучий спис неправді в очі.
— Те-те! — У Зайця зуб на зуб. —
Ти не політик, друже мій, ти — дуб!
На кого роззявляєш рота?
Коли не Лев чи Барс, то Ягуар чи Рись.
Дурна, скажу тобі, робота:
Наступлять на язик колись...
Нащо тобі сатирою копати?
Ще й проти Барса виступати.
— Я виступаю, Зайцю, проти зла:
Барс цими днями розтерзав Козла.
— «Козла»... А хто Козел? Якого роду?
В яких чивах? Одне що борода.
А Барс... Хіба не чув серед народу:
Він моститься в зяті левині.
Тоді — біда!
Подумаю про це — повзе мороз по спині:
Гляди, директором назначать в наш видав...
Пиши, дружек, про моркву, квіти, трактор
І спи спокійно автор і редактор!

1967

СУСІДСЬКА ДОПОМОГА

Іванові біда: щось коле в животі.
Ані дихнуть, ні сісти,
Ні борщику поїсти.
Такого з ним ще не було в житті.
— Не скній же! — потіша дружина.—
В нас через пліт тямуща медицина.
А хто ж, коли не друг-сусід
Повинен рятувать од всяких бід?!
— Ой допоможіть! — перед сусідом гнеться.
— Зарадимо біді! — сусід сміється.—
Ми жить повинні, як брати.
То щастя — людям допомогти...—
Трудний минає день —
Сусід не йде:
Свиняку чухає, курей годує,
А що сусід вмира — і в ус не дуч...
З поклоном знов іде Іваниха стара:
— Рятуйте ж, братику, Іван вмира!
Не дивиться на люльку, на обід...
— Щось зробимо! — відповіда сусід. —
Іван помер
В лиху годину.
Сусід припер
На плечах... домовину.

Признаюсь наперед: їй-богу,
Я не прийму подібну допомогу!

1937

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК

Алмаз	285	Візитери	233
Афродіта і Мом	40	Віл	123
Байкар	278	Віл і Куріпка	145
Батько з Сяном та Ішак	318	Віл у біді	135
Благодущний Крізь	84	Віник	157
Бойовий Кінь	91	Вірний друг	330
Борода	314	Віслюк і Кінь	29
Бородавка	48	Вовк-Сопілкар	297
Брехун і Мовчун	260	Ворона	85
Брильянт	307	Вороня	109
Бритва	325	Ворота	218
Бритовка і Перо	283	В полі весною	320
Брусок і Ніж	316	Вужі під яслами	270
Буває дружба всяка	272	Гава на цямрині	79
Буйволи	153	Галасуни	139
Бульки	194	Галузка	300
Бухгалтер і Квочка	197	Геній і Реп'ях	305
Ваза	216	Героним	323
Василик	82	Гидотна зброя	126
Васько-механік	107	Гірудин	232
В гостині у Шпака	242	Голосна Папуга	214
В громадському садку	49	Голуб і Горобець	301
Ведмежі танці	38	Голуб і Лелека	80
Ведмідь	65	Горличка і Дятел	121
Ведмідь і Бджоли	83	Горобець	312
Ведмідь і Гадюка	196	Горобець із-під стріхи	182
Верблюди у Москві	188	Горобець скаржитьсья	287
Вечіря пригода	28	Господар і Пес	185
Вимогливий Жених	51	Град	176
Військовий Чобіт	93	Гривко на пасіці	92
		Грішна кома	89

Гуляка	103	Золочений Осел	296
Гумм	71	Зручний календарик	136
Гусениця і Голубка	231	Іван на прогулянці	93
Даремний переляк	195	Індик	217
Два Рябки	248	Індичка на пенсії	225
Два Сичі	88	Їжак та Сорока	140
Дзвіночок і Згрéбло	261	Йорж-підбрехач	192
Дзеркальце	282	Калюжа і Дзеркало	290
Дилда	315	Капризний Водій	168
Диплом	211	Качур	111
Добрий Вовк	146	Квочка і Тарган	95
Догідливий Барбос	147	Киця з бантиком	125
Домовий Ліхтар і Світ- лячок	295	Кінь і Стригунець	102
Дрібненькі зуби	183	Кінь і Осел	234
Дронт	271	Кінь і Посмітюха	190
Друг навиворіт	284	Кіт на груші	266
Дружок	262	Кожух	254
Дядько Пень	215	Конвалія та Лопух	72
Дядько Щур	291	Корова в просі	32
Дятел і Сорока	205	Котяча депеша	73
Еліта	159	Котяча совість	177
Жаба на пні	132	Краса і ковбаса	247
Журились на межі	226	Критик і Поет	317
Зазць у лисичій шубці	202	Кротик на сонечку	76
Заздрісне око	187	Кручений Панич і Ло- зина	61
Зарозумілий Сич	293	Ксенька	37
Заступник	118	Ланцет і Шабля	264
Засуха в роті	288	Ласочка	158
Заяча математика	46	Ласочка і Лисиця	255
З великої любові	100	Ластівка і Горобець	142
Зелений Осел	70	Лев слави хоче	200
Зозуля на годиннику	309	Лев умирає	171
Зозуля пісні шукає	299	Лелека і Голубка	90

Лисицю судять	148	Небезпечна розмова	74
Лисиця	104	Невдале сватання	127
Лисиця без хвоста	54	Невпопад	268
Лисиця-іменинниця	267	Незручний талант	308
Лисиця і Ящірка	189	Ненависть — як любов	155
Лисича мораль	172	Непристойний Іжак	281
Лисича порада	259	Не та наука	108
Лисича стратегія	206	Нещастя у садку	289
Лось та Пес	203	Новий репертуар	66
Люба Папуга	286	Одуд	97
Люб'язний Староста	326	Омела	162
Люшня	220	Орел	55
Мак	99	Освідчення	63
Максим і Павло	212	Осел із дзвоником	36
Мале, але...	106	Осел на керівництві	134
Метелик і Гусениця	161	Ослиця в квітнику	96
Мертва Сорока	160	Ослячий талісман	110
Мішок	53	Осот	204
Моє діло — сторона	274	Охрім	151
Мозолі	252	Паперовий Змій	64
Молодушка	101	Перебудова	178
Мудреці радять	236	Передчасна пісня	251
Мудрий порадник	191	Перекиньчики	186
Мудрий Засць	332	Півник	115
Мудрий Ховрах	269	Півник і Гадюка	244
Мундир і Чересло	138	Півняча дружба	222
Мурах	256	Піджак	122
Мурахи	119	Підсвинок	181
На колгоспному току	154	Новиця і Гарбу- зиння	239
На обіді у Кота	277	Поганки	228
На пасіці	250	Полутяник	209
На пожежі	198	Поросята	128
На святі лісовім	67	Поштиве поросля	30
Настінна Таріль	45		

Премія	229	Смерть не жде	137
Приятель Грак	59	Сметанка	141
Прудкий Віслюк	174	Сміх на службі	26
Ратиця	60	Сова захищає таланти	280
Ремонт на ходу	56	Соловейко та Свиня	221
Реп'ях	230	Соловей у відставці	68
Реп'яшок	149	Соловей у приймах	33
Ріка	58	Соловей, Щиголь і Зо- зуля	302
Річковий Павук і Жаба	166	Сопілочка в Москві	327
Рожа	130	Сорока і Одуд	207
Розмова про щастя	180	Сорока і Свиня	257
Рушник і Муха	165	Сорокопуди	105
Сак і Підсак	243	Список на премії	57
Саповпевнений Ведмідь	245	Спритні Трутні	273
Сатира	25	Стіл і Крісло	331
Свиня	263	Сумнівна перемога	129
Свиня образилась	152	Сусідська допомога	333
Свинячі резони	253	Сухостій	246
Свідок	298	Сучок	310
Святе серце	240	Талановита Тріска	304
Святкові тости	94	Талант і характер	311
Сердечна порада	265	Таргани і Миші	156
Серед весняного гомо- ну	321	Тигр і Жаби	199
Синок Сатирика	279	Тиша і Миша	210
Сич-Мовчун	319	Трамплін	112
Сірко	81	Трутень-головач	39
Сіяч	35	Увічливий Півень	258
Скальпель	164	У кузні серед ночі	163
Слимак на сливі	201	У Лева на балу	235
Слова і діла	175	Фагот і Рояль	292
Слон і Миші	179	Філософ	167
Слон і Потік	86	Хміль і Кабачиння	42
		Ховрах	116

Хома	227	Штати	238
Хомин спадок	133	Шуміли Горобці	219
Хориста	31	Щасливий Ключик	131
Хоробра Жона	313	Щигля	294
Хрін і Морква	27	Щури під прилавком	249
Цвіркун	43	Яблуня	69
Черв'як і Слимак	143	Яблуня і Садівник	237
Чорногуз	124	Ягня	150
Чотириногий дзвоник	241	Як вони вола ділили	50
Шабля і Диван	87	Як ледачого прода- вали	208
Шакал	75		

З М І С Т

<p>Із джерел народної мудрості. <i>Іван Дузь</i> 5</p> <p>СМІХ НА СЛУЖБІ</p> <p>Сатира 25</p> <p>Сміх на службі 26</p> <p>Хрін і Морква 27</p> <p>Вечірня пригода 28</p> <p>Віслюк і Кінь 29</p> <p>Поштиве Порося 30</p> <p>Хориста 31</p> <p>Корова в просі 32</p> <p>Соловей у приймах 33</p> <p>Сіяч 35</p> <p>Осел із дзвоником 36</p> <p>Ксенька 37</p> <p>Ведмежі танці 38</p> <p>Трутень-головач 39</p> <p>Афродіта і Мом 40</p> <p>Хміль і Кабачиння 42</p> <p>Цвіркун 43</p> <p>Настінна Таріль 45</p> <p>Заяча математика 46</p> <p>Бородавка 48</p> <p>В громадському садку 49</p> <p>Як вони вола ділили 50</p> <p>Вимогливий Жених 51</p> <p>Мішок 53</p> <p>Лисиця без хвоста 54</p> <p>Орел 55</p> <p>Ремонт на ходу 56</p> <p>Список на премії 57</p> <p>Ріка 58</p> <p>Приятель Грак 59</p> <p>Ратиця 60</p> <p>Кручений Панич і Ло- зина 61</p> <p>Освідчення 63</p> <p>Паперовий Змій 64</p>	<p>Ведмідь 65</p> <p>Новий репертуар 66</p> <p>На святі лісовім 67</p> <p>Соловей у відставці 68</p> <p>Яблуня 69</p> <p>Зелений Осел 70</p> <p>Гумм 71</p> <p>Конвалія та Лопух 72</p> <p>Котяча депеша 73</p> <p>Небезпечна розмова 74</p> <p>Шакал 75</p> <p>Кротик на сонечку 76</p> <p>ЛЮБОВ ДО РІДНОГО — МОГУТНЕ ДИВО</p> <p>Гава на пямрині 79</p> <p>Голуб і Лелека 80</p> <p>Сірко 81</p> <p>Василик 82</p> <p>Ведмідь і Бджоли 83</p> <p>Благодушний Кріль 84</p> <p>Ворона 85</p> <p>Слон і Потік 86</p> <p>Шабля і Диван 87</p> <p>Два Сичі 88</p> <p>Грішна кома 89</p> <p>Лелека і Голубка 90</p> <p>Бойовий Кінь 91</p> <p>Гривко на пасіці 92</p> <p>Іван на прогулянці 93</p> <p>Святкові тости 94</p> <p>Квочка і Тарган 95</p> <p>Ослиця в квітнику 96</p> <p>Одуд 97</p> <p>Військовий Чобіт 98</p> <p>Мак 99</p> <p>З великої любові 100</p> <p>Молодушка 101</p>
---	---

Кінь і Стригунець	102
Гуляка	103
Лисиця	104
Сорокопуди	105
Мале, але...	106
Васько-механік	107
Не та наука	108
Вороня	109
Ослячий талісман	110
Качур	111
Трамплін	112

ІХ ДЕРЖИТЬ ЗА РУКАВ СТАРЕ

Півник	115
Ховрах	116
Заступник	118
Мурахи	119
Горличка і Дятел	121
Піджак	122
Віл	123
Чорногуз	124
Киця з бантиком	125
Гидотна зброя	126
Невдале сватання	127
Поросята	128
Сумнівна перемога	129
Рожа	130
Щасливий Ключик	131
Жаба на пні	132
Хомин спадок	133
Осел на керівництві	134
Віл у біді	135
Зручний календарик	136
Смерть не жде	137
Мундир і Чересло	138
Галасуни	139
Їжак та Сорока	140
Сметанка	141
Ластівка і Горобець	142
Черв'як і Слимак	143
Віл і Куріпка	145
Добрий Вовк	146

Догідливий Барбос	147
Лисицю судять	148
Реп'яшок	149
Ягня	150
Охрім	151
Свиня образилась	152
Буйволи	153
На колгоспному току	154
Ненависть — як любов	155
Таргани і Миші	156
Віник	157
Ласочка	158
Еліта	159
Мертва Сорока	160
Метелик і Гусениця	161
Омела	162
У кузні серед ночі	163
Скальпель	164
Рушник і Муха	165
Річковий Павук і Жаба	166
Філософ	167
Капризний Водій	168

НА СЛОВАХ — ШОВК,

НА ДІЛІ — ВОВК

Лев умирає	171
Лисича мораль	172
Прудкий Віслюк	174
Слова і діла	175
Град	176
Котяча совість	177
Перебудова	178
Слон і Миші	179
Розмова про щастя	180
Підсвинок	181
Горобець із-під стріхи	182
Дрібненські зуби	183
Господар і Пес	185
Перекинички	186
Заздрісне око	187
Верблюд у Москві	188

Лисиця і Ящірка . . .	189	Гірудия	232
Кінь і Посмітюха . . .	190	Візитери	233
Мудрий порадник . . .	191	Кінь і Осел	234
Йорж-підбрехач . . .	192	У Лева на балу . . .	235
Бульки	194	Мудреці радять . . .	236
Даремний переляк . . .	195	Яблуна і Садівник . .	237
Ведмідь і Гадюка . . .	196	Штати	238
Бухгалтер і Квочка . . .	197	Повитиця і Гарбузин- ня	239
На пожежі	198	Святе серце	240
Тигр і Жаби	199	Чотириногий дзвоник .	241
Лев слави хоче	200	В гостині у Шпака . .	242
Слимак на сливі	201	Сак і Підсак	243
Засць у лисичій пубці .	202	Півник і Гадюка . . .	244
Лось та Пес	203	Самовпевнений Вед- мідь	245
Осот	204	Сухостій	246
Дятел і Сорока	205	Краса і ковбаса . . .	247
Лисича стратегія	206	Два Рябки	248
Сорока і Одуд	207	Щури під прилавком .	249
Як ледачого продава- ли	208	На пасіці	250
Попутник	209	Передчасна пісня . .	251
Тиша і Миша	210	Мозолі	252
Диплом	211	Свинячі резони	253
Максим і Павло	212	Кожух	254
Голосна Папуга	214	Ласочка і Лисиця . .	255
Дядько Пень	215	Мурах	256
Ваза	216	Сорока і Свиня	257
Індик	217	Увічливий Півень . .	258
Ворота	218	Лисича порада	259
Шуміли Горобці	219	Брехун і Мовчун . . .	260
Люшня	220	Давночок і Згрéбло . .	261
Соловейко та Свиня . . .	221	Дружок	262
Півняча дружба	222	Свиня	263
ІХ ШЛУНОК — УСЬОМУ МІРИЛО		Ланцет і Шабля	264
Індичка на пенсії	225	Сердечна порада	265
Журились на межі . . .	226	Кіт на груші	266
Хома	227	Лисиця-іменинниця . .	267
Поганки	228	Невпопад	268
Премія	229	Мудрий Хома	269
Реп'ях	230	Вужі під яслами . . .	270
Гусениця і Голубка . . .	231	Дронт	271

Буває дружба всяка	272
Спритні Трутні	273
Моє діло — сторона	274

ТАЛАНТ І МУЖНІСТЬ

На обіді у Кота	277
Байкар	278
Синок Сатирика	279
Сова захищає таланти	280
Непристойний Іжак	281
Дзеркальце	282
Бритовка і Перо	283
Друг навиворіт	284
Алмаз	285
Люба Папуга	286
Горобець скаржиться	287
Засуха в роті	288
Нещастя у садку	289
Калюжа і Дзеркало	290
Дядько Щур	291
Фагот і Рояль	292
Зарозумілий Сич	293
Щигля	294
Домовий Ліхтар і Світ- лячок	295
Золочений Осел	296
Вовк-Сопілкар	297
Свідок	298
Зозуля пісні шукає	299
Галузка	300

Голуб і Горобець	301
Соловей, Щиголь і Зо- зуля	302
Талановита Тріска	304
Геній і Реґ'ях	305
Брильянт	307
Незручний талант	308
Зозуля на годиннику	309
Сучок	310
Талант і характер	311
Горобець	312
Хоробра Жона	313
Борода	314
Дилда	315
Брусок і Ніж	316
Критик і Поет	317
Батько з Сином та Ішак	318
Сич-Мовчун	319
В полі весною	320
Серед весняного гомону	321
Героним	323
Бритва	325
Люб'язний Староста	326
Сопілочка в Москві	327
Вірний друг	330
Стіл і Крісло	331
Мудрий Засць	332
Сусідська допомога	333
Алфавітний покажчик	334

НИКИТА ПАВЛОВИЧ ГОДОВАНЕЦ

Басни в двух томах

Том первый

ЗАЯЧЬЯ МАТЕМАТИКА

(На українском языке)

Видавництво «Дніпро», Київ, Володимирська, 42. Редактор Ф. Ф. Скляр. Художник Ю. В. Северин. Художній редактор В. В. Машков. Технічний редактор О. І. Дубова. Коректор О. С. Назаренко. Виготовлено на Київській книжковій фабриці Комітету по пресі при Раді Міністрів УРСР, Київ, вул. Воровського, 24. Лінотипист Д. С. Ілінов. Верстальник М. Ш. Кримський. Друкар Ростовцев В. Л. Палітурники: В. Й. Жаругова, М. А. Пилипенко, З. Т. Сметова, І. І. Ротова.

Здано на виробництво 22/ХІІ 1967 р. Підписано до друку 27/У 1968 р. Папір № 1. Формат 70×108¹/₃₂. Фізичн. друк. арк. 10,75. Умовн. друк. арк. 15,050+1 вид. Обліково-вид. арк. 11,502. Ціна 1 крб. 37 коп. Зам. № 2. Тираж 13 000.

У2
Г59

7 — 4 — 2
69 — 68 М

ADMINISTRATA I COAZOBAHIEILB

GA

MINI-KRIM-FORMEN
HEUTE

1